

Muzikološka ostavština Jurice Muraja

Musicological Legacy of Jurica Murai

Urednice:
Vjera Katalinić
Sanja Majer-Bobetko

Zagreb, 2016.

MUZIKOLOŠKA OSTAVŠTINA JURICE MURAJA
MUSICOLOGICAL LEGACY OF JURICA MURAI

HRVATSKA AKADEMIJA ZNANOSTI I UMJETNOSTI
ZAVOD ZA POVIJEST HRVATSKE KNJIŽEVNOSTI, KAZALIŠTA I GLAZBE
ODSJEK ZA POVIJEST HRVATSKE GLAZBE

CROATIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS
INSTITUTE FOR THE HISTORY OF CROATIAN LITERATURE,
THEATRE AND MUSIC
DIVISION FOR THE HISTORY OF CROATIAN MUSIC

Muzikološka ostavština Jurice Muraja

Musicological Legacy of Jurica Murai

Zbornik radova s okruglog stola
održanog u Zagrebu, 4. prosinca 2014.

Urednice:

Vjera Katalinić
Sanja Majer-Bobetko

ZAGREB, 2016.

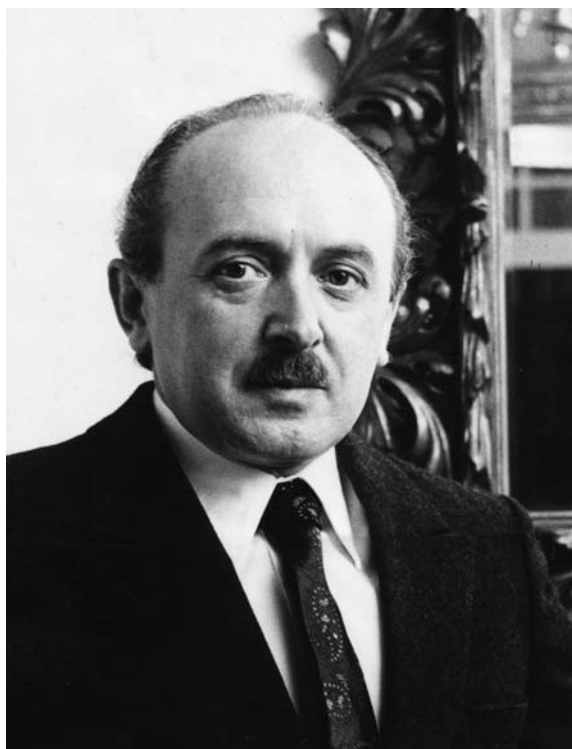
Objavljivanje ovoga zbornika financijski je poduprla Zaklada HAZU

© Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti i autori

ISBN 978-953-347-130-3

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu
Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu
pod brojem 000950756

Printed in Croatia

Jurica Murai
(1927. – 1999.)

SADRŽAJ

Uvodna riječ (Koraljka Kos).....	9
----------------------------------	---

Erika Krpan

O umjetnosti interpretacije pijanista Jurice Muraja.....	11
On the Art of Interpretation of Pianist Jurica Murai (<i>Summary</i>).....	15

Tatjana Mihalić

Ostavština Jurice Muraja u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu	17
The Legacy of Jurica Murai at the National and University Library in Zagreb (<i>Summary</i>)	27

Vedrana Juričić

Murajeva ostavština u Odsjeku za povijest hrvatske glazbe Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti	29
The Legacy of Jurica Murai at the Division for the History of Croatian Music of the Institute for the History of Croatian Literature, Theatre and Music of the Croatian Academy of Sciences and Arts (<i>Summary</i>)	46

Tamara Jurkić Sviben

Jurica Murai – pedagog	47
Jurica Murai as Pedagogue (<i>Summary</i>)	60

Vjera Katalinić

Murajeve redakcije skladbi „malih majstora“	63
Murai's Editing of the Musical Works by the <i>Kleinmeister</i> (<i>Summary</i>).....	77

Koraljka Kos

<i>Glasovirska sonata u b-molu</i> , op. 36 Dore Pejačević u redakciji Jurice Muraja	79
<i>Piano Sonata in B Flat Minor</i> , op. 36 by Dora Pejačević in the Revision of Jurica Murai (<i>Summary</i>).....	89

Sanja Majer-Bobetko

O glazbenim kritikama u ostavštini Jurice Muraja u Odsjeku za povijest hrvatske glazbe Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti	91
On Musical Criticism in Jurica Murai's Legacy Kept at the Division for the History of Croatian Music of the Croatian Academy of Sciences and Arts (<i>Summary</i>).....	103

Alma Zubović

Djela hrvatskih skladatelja 20. stoljeća u ostavštini akademika Jurice Muraja	105
Works by Croatian Composers of the 20 th Century in the Legacy of Jurica Murai, Fellow of the Croatian Academy of Sciences and Arts (<i>Summary</i>)	119
Bilješke o autorima	121
Kazalo imena	123

UVODNA RIJEČ

Svakodnevno se suočavamo s propadanjem i osipanjem naše glazbene baštine. Ako je u minulim stoljećima mnogo toga nestalo zbog potresa, požara, poplava, ratova, pljački i krađe, danas ostavštine hrvatskih glazbenika ne bi trebale postati žrtvom nemara, indiferentnosti i ekspanzije svakog novog naraštaja koji – u potrazi za životnim prostorom – muzikalije koje su se zatekle u stanu pokojnog djeda ili oca premješta u podrum, na tavan ili ih naprosto baca u spremnik za papir. Zato smo sretni ako razumijevanjem nasljednika i povoljnim okolnostima bude spašena od propasti ostavština nekog istaknutog glazbenika, i to u cjelini, kompletna, kako bi svjedočila o jednom razdoblju naše kulturne povijesti i poslužila za studij zainteresiranim.

Upravo je takav slučaj s ostavštinom akademika Jurice Muraja (1927. – 1999.), profesora glasovira na Muzičkoj akademiji Sveučilišta u Zagrebu. Dio građe donirala je 2004. godine Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu njegova udovica Ella Murai-Kovačić (1922. – 2010.), a drugi je dio pohranjen 2014. u Odsjeku za povijest hrvatske glazbe Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti kao dar nasljednika bračnog para Murai, gospodina Zvonimira Krena. Time je sačuvano sve što je predstavljalo radni materijal svestranog umjetnika i humanista Jurice Muraja.

Slojevitost i raznovrsnost te ostavštine pokazuje širinu Murajevih interesa i sve aspekte njegove bogate djelatnosti, u rasponu od koncertnog pijanizma preko pedagogije i izdavanja muzikalija, napose onih iz hrvatske glazbene prošlosti, sve do stručne suradnje s glazbenicima kao i dokumentacije o recepciji njegove umjetnosti u Hrvatskoj i u inozemstvu. Pedantan i kultiviran muzičar, ostavio je dokaze svojih minucioznih priprema za koncertiranje, nastavu i redakcije glazbenih djela, uzorno je sudio kritike svojih nastupa, što sve svjedoči o izuzetnoj osobnosti koja je živjela u glazbi i za glazbu, predano, sa znanjem i zanosom, doslovce do posljednjeg časa svog fizičkog života.

O tome govore analize dragocene građe pohranjene u Zavodu. Iz njih su izrasli referati predstavljeni za „okruglim stolom“ 4. prosinca 2014. i objavljeni u ovom zborniku.

Koraljka Kos

O UMJETNOSTI INTERPRETACIJE PIJANISTA JURICE MURAJA

Erika Krpan

Kada se spomene ime pijanista Jurice Muraja (Varaždin, 26. ožujka 1927. – Zagreb, 26. siječnja 1999.), uz njega se gotovo u pravilu vežu asocijacije na zagrebačku pijanističku školu iz koje je potekao i na rodonačelnika te škole, profesora Svetislava Stančića. Međutim, zna se i da su istaknuti pripadnici te škole mahom umjetnici potpuno samosvojne i međusobno različite personalnosti i, ako se želi doprijeti do bitnih karakteristika Murajeva tumačenja glazbenog djela, valja se udaljiti od škole i potražiti ih u njegovim interpretacijama.

Često se naime – prema mojem sudu nepotrebno – isticala točnost čitanja, odnosno pridržavanja notnog teksta kao iznimna kvaliteta i prioritet u pijanizmu Jurice Muraja, stečena upravo u školi Svetislava Stančića. Točnost je međutim bila značajka Murajeva karaktera, pa je akribija kojom se bavio svojim poslom bila prirodna posljedica Murajeve osobnosti, izražena u svim njegovim životnim aktivnostima, a istina je – koju je moguće provjeriti kod živućih Stančićevih učenika – da je Stančić imao prioritete u nešto drugačijem vrijednosnom redoslijedu; redoslijedu koji točnost iščitavanja notnog teksta nije *a priori* stavljao na prvo mjesto. Jer on je znao – a znali su i znaju i njegovi učenici – da je točnost čitanja notnog teksta ionako *conditio sine qua non* interpretacije glazbenog djela, uvjet o kojemu zapravo i ne bi trebalo u tom kontekstu raspravljati.

„Tehnika nije i neće nikad biti alfa i omega pijanističke umjetnosti...“¹ zapisao je Ferruccio Busoni, a ima smisla nadovezati se na tu tvrdnju i kazati da interpretacija umjetničkog djela sadrži – ili bi trebala sadržavati – sve što interpret jest kao duhovno i emocionalno biće.

Svojedobno je Zvonimir Berković ustvrdio kako „ima značajnih ličnosti koje nigdje ne ostavljaju tragove svojih lutanja i kojima nitko ne pamti

¹ Ferruccio BUSONI: *Scritti e pensieri sulla musica*, Milano: Ricordi, 1954., 26.

razvoja“ i kako se „takvi u svim razdobljima čine isti, od početka dovršeni“ te da je „jedan od takvih i Jurica Murai“.² Međutim, pomnija analiza i prisposoba Murajevih interpretacija iz različitih razdoblja pokazuje da je ta tvrdnja pogrešna i da može funkcionirati samo u pitanjima tehnike sviranja, dakle zanata.

Duhovno i emocionalno sazrijevanje vodilo je naime umjetnika od nedvojbeno izvrsne razine virtuoznosti postignute primjerice 1957. godine u interpretaciji *Rapsodije na Paganinijevu temu* Sergeja Rahmanjinova kao neke vrste startne pijanističke pozicije – u kojoj je čak i glasovitu 18. varijaciju Murai u intenzitetu podvrgnuo mjeri okolnih virtuoznih varijacija kako bi zadržao izražajnu ravnotežu i proporcije u protoku skladbe – preko razdoblja u kojem je više pozornosti posvećivao skladbama velikih tehnika i emocionalnih napetosti poput djela Franza Liszta i Aleksandra Skrjabina do intenzivnog studija velikih baroknih majstora i djela Ludwiga van Beethovena.

U razvoju Murajeve karijere nema skoka, uporišne točke koja bi označila pomak središta zanimanja u nekom novom smjeru. Razvijao je svoje umjetničke spoznaje postupno, gotovo neprimjetno, ali promišljeno, dosljedno i svrhovito. S jedne su strane elementi zanata kojima je Murai od studijskih vremena superiorno vladao, a s druge je strane „umijeće tumačenja“, traganje za sadržajem, izražajnošću, idejama.

Studiozan, sklon neprestanom učenju, stoga i oprezan u donošenju ikakvih konačnih rješenja kada je riječ o sredstvima izražaja, pretežne je odluke često donosio u korist ljepote tona i sklada u odnosima između sastavnica cjeline. Osobito se to čuje u izvedbama koncerata W. A. Mozarta i L. van Beethovena 60-ih i 70-ih godina. Na tehničku spremnost Murai je naslanjao bistru, melodijski dorađenu, prirodnu liniju teme, poduprtu izraženijom karakterizacijom metričkog protoka. Gotovo apolinijska čistoća udara, vjernost stilu koji ne pretjeruje u iskazu emocionalnih sadržaja, primjena čistih pedala koji dosljedno vode računa o promjeni harmonija i mikrocjelinama vezanim pod jednim lûkom, sve to odlikuje te interpretacije. Osjećajući prirodnu potrebu za redom, Murai je osobito pazio na proporcije držeći ih do određene mjere osnovicom za razumijevanje strukture djela. Stoga je ponekad jasnoći proporcija, ravnoteži između pojedinih dijelova cjeline i unutar

² Zvonimir BERKOVIĆ: *O glazbi*, Zagreb: Mala zvona, 2013., 41.

njih te čistoj ljepoti tona podvrgavao tonski volumen zaobilazeći svaki iskorak koji bi uznemirio sklad zadanog i uspostavljenog poretka. Važan element tog poretka jest dinamika; osim što je Murai oblikuje prema pravilima stila, on njome uvijek barata misleći istodobno na usklađivanje s ustrojem i razvojem oblika, kretanjem tematskih linija i s harmonijskim promjenama. Sklad u Murajevu poimanju interpretacije uvijek podrazumijeva podjednako horizontalno kao i vertikalno kretanje.

Tijekom godina Murai je sve više ponirao u studij civilizacijskih, društvenih i umjetničkih okolnosti nastanka nekog djela. Studioznost mu je omogućavala da ponajprije znanjem, a rjeđe instinktom, razriješi nedoumice, gradi odnose unutar djela prema vlastitoj hijerarhiji važnosti pojedinih parametara i stvara red između uvjeta za odgovarajuću interpretaciju.

Je li njegovo golemo znanje, ne samo o stilovima nego i o sveukupnoj duhovnoj i civilizacijskoj pozadini pojedinih društvenih i stilskih pojava te estetskih karakteristika određenog autorskog opusa, ponekad prevagnulo nad intenzivnijim traganjem po obzorima vlastite maštovitosti, pa se i iz toga razloga gotovo u pravilu odlučivao za interpretativna rješenja strogo usklađena s tradicijom, danas nije moguće utvrditi.

Može se samo zaključiti, s obzirom na njegov kasniji odnos prema Beethovenu – to je razdoblje 80-ih godina, kada se gotovo opsesivno posvećivao tom autoru, nerijetko ističući kako uvijek iznova pronalazi na njegovim stranicama nešto novo – da je vrijeme išlo Muraju u prilog. Njegovi su izvedbeni standardi, dakako, trajno prisutni; međutim, u tim godinama kao da dublji smisao dobiva ne samo trenutak dodira prsta i tipke te ton počinje dobivati tamnije boje, a oblici se pojavljuju čvršće naglašeni i vezani uz svoja formalna ležišta, nego se čini kao da se veći dio Murajeve introspekcije njegovih zrelih godina usredotočio na glazbu Johanna Sebastian Bacha i Ludwiga van Beethovena kao na uporišta u prostoru glazbe od kojih valja tražiti odgovore na sva pitanja.

Uz interpretacije sonata Ludwiga van Beethovena ili primjerice Bachovih preludija i fuga, poticajan su primjer i sonate Domenica Scarlattija, koje je Murai često znao uvrstiti u svoje koncertne programe, od prvih nastupa 1940. godine do posljednjega, održanog nepuna tri mjeseca prije nego što je preminuo,³ a bavio se njima uporno i sustavno tijekom čitave karijere.

³ Murai je prvi put javno izveo Scarlattija u dvorani Hrvatskoga glazbenog zavoda u Zagrebu 29. svibnja 1940. u okviru koncerta Mješovitog zbora Varaždinske realne gimnazije, a zadnji put 7. studenoga 1998., u Preporodnoj dvorani Narodnog doma u Zagrebu.

Od prvih snimki za nosače zvuka ostvarenih 1961.⁴ preko monografskog LP-a posvećenog isključivo sonatama D. Scarlattija 20 godina kasnije, 1981.,⁵ do posljednjeg zapisa iz 1999.,⁶ Murai je prošao i uz Scarlattija put svojega duhovnog i emocionalnog sazrijevanja.

Mnogo su važnih izazova nudile Scarlattijeve sonate. Jedan od najvažnijih stizao je iz tematske građe i mogućih načina njezine artikulacije, slijedi studij o sviranju ukrasa te pitanje forme i dilema koja nema dugačku povijest, a Murai ju je rješavao primjenjujući – u ovom slučaju osobito uočljivo – svoj profinjeni osjećaj za proporcije: to je dilema o sviranju repeticijske odluke o tome kada svirati repeticijsku a kada je izostaviti donosio je s mjerom i ukusom, jednako kao i način pedalizacije. U ranim godinama svijetao, apolinijski čist ton, jasna i prozirna artikulacija, fraziranje se kreće lagodno, s briljantno odsviranim pasažama, u srednjim godinama tematski se sadržaj produbljuje, osjeća se misao o događaju između tonova, o načinu kako se izdržava pauza i što ona u izražajnom smislu donosi – kada je samo pauza unutar tematske građe, a kada dijeli pojedine dijelove oblika – pedali postaju bogatiji, razvedeniji.

A na kraju su konačne spoznaje, kasno djelo, završni „poljubac muza“, o kojemu piše Nikolaus Harnoncourt.⁷ Zanimljivo je da je misao na uravnoteženost i sklad kojima je u većem dijelu umjetničke aktivnosti disciplinirao svoje umjetničke ideje, umjetnik se predao zvučnom volumenu i sadržaju, punom tonske ljepote, ali i bogatom emocionalnom titraju o kojemu je i sam jednom govorio: „Čisti virtuoizitet sam po sebi ne bi Scarlattija nikada napravio tako velikim, da ne postoji taj doista dubok sadržaj, taj melodijski element, koji je, vezan uz tehnički virtuoizitet i formalnu strukturu, stvorio ono neuhvatljivo, ono što zovemo genijalnim.“⁸

⁴ RTB/PGP-EP 26241, 1961.

⁵ Jugoton/Fonoars LSY-66136, 1981.

⁶ Muzički informativni centar / Koncertna direkcija Zagreb – Varaždinske barokne večeri, 1999.

⁷ „Što se tiče interpretacije, smatram neprikladnim onog glazbenika koji tehnički radi sve savršeno, poštuje sve oblike artikulacije, drži se točno izvora, koristi se pravim glazbalom, srednjotonski intonira, bira ispravan tempo, ali kojem nedostaje jedno: muzikalnost ili pjesnički rečeno, ‘poljubac muza’.“ (Nikolaus HARNONCOURT: *Glazba kao govor zvuka*, Zagreb: Algoritam, 2005., 102.).

⁸ Jagoda MARTINČEVIĆ-LIPOVČAN: Jurica Murai: Kako sam zamislio sonate D. Scarlattija, *Od Do*, svibanj (1981), 1.

Glasovir pod Murajevim prstima više nije samo posredovao između Scarlattijeve zvukovne predodžbe o čembalu i suvremenog slušatelja; zvučao je u vlastitoj, autonomnoj punoći svojih mogućnosti a da pritom nije prekršeno nijedno stilsko pravilo; zvuk se raširio: topao, taman i sadržajan, prostor između tona i tona obojen bogatim pedalima, bio je potaknut opuštenom Murajevom maštom koja se opraštala od same sebe.

Summary

On the Art of Interpretation of Pianist Jurica Murai

A member of the "Zagreb Piano School" in the class of Prof. Svetislav Stančić, pianist Jurica Murai, belonged to the type of artist whose art was originally strongly marked by technical excellence, especially nurtured distinctness in phrase shaping, and clear articulation and transparent flow of forms. Over the years of maturing, Murai, however, started paying attention more intensely to the quality and sense of sound expression, finding a strong impetus especially in the music of J. S. Bach, Scarlatti and Beethoven. In the final years of his career, Murai's tone gained in beauty and luminosity, affecting the intensity of the artistic experience of particular interpretations.

OSTAVŠTINA JURICE MURAJA U NACIONALNOJ I SVEUČILIŠNOJ KNJIŽNICI U ZAGREBU

Tatjana Mihalić

1. Uvod

Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu baštinska je ustanova koja višestoljetnim postojanjem čuva nacionalnu kulturnu baštinu. Dio glazbene baštine prikuplja se i čuva u Zbirci muzikalija i audiomaterijala (u daljnjem tekstu Glazbena zbirka), jednoj od četiriju zbirki građe posebne vrste. Glazbena zbirka pohranjuje glazbene rukopise, tiskanu notnu te zvučnu građu koja obuhvaća znatan dio hrvatske glazbene produkcije i nakladništva. Fond glazbene građe prikupljan je u okviru fonda Knjižnice sve do 1945., kada se glazbena građa izdvaja iz općeg fonda Knjižnice te prikuplja i pohranjuje u Glazbenoj zbirci.¹

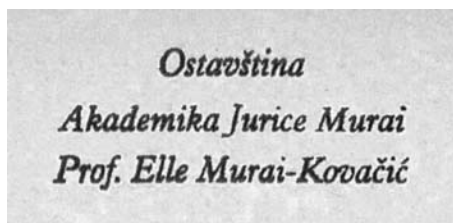
Notni fond Glazbene zbirke obuhvaća rukopisne i tiskane note. Autografi u okviru ostavština hrvatskih skladatelja vrijedan su dio baštinske glazbene građe, dok svjetovna i duhovna glazba koja je tiskana i objavljena u različitim izdanjima poput zbornika, antologija i pjesmarica odražava raznolikost produkcije domaćega izdavaštva. Fond notnih tiskovina sadrži instruktivna izdanja kao što su *škole* za sviranje pojedinih instrumenata, udžbenici teoretskih glazbenih predmeta i dirigiranja, vježbanke i etide za pojedine instrumente te antologije zabavne glazbe, skladbe za zborove i klapе te izdanja popularnih šlagera i šansona. Velik je broj duhovnih skladbi u obliku kantuala i crkvenih pjesmarica te izdanja pučkih i skladanih popijevki. Budući da se fond Glazbene zbirke popunjavao najvećim dijelom obveznim primjerkom (usp. bilješku 2), veći dio fonda tiskanih nota izdanja su skladbi hrvatskih skladatelja i domaćih izdavača,

¹ Zvučna građa i tiskane note najvećim dijelom u fond Zbirke pristižu preko obveznog primjerka (usp. Zakon o knjižnicama. Propisi o obveznom primjerku, u: *Narodne novine* 105/1997, čl. 37-44.), a manjim dijelom darom, kupnjom i zamjenom glazbene građe.

dok se manji dio fonda tiskane građe sastoji od stranih notnih izdanja. Upravo strana izdanja nota najvećim su dijelom dara Glazbenoj zbirci objedinjenog pod nazivom *Ostavština Jurice Muraja i Elle Kovačić-Murai*.

2. Ostavština Jurice Muraja i Elle Kovačić-Murai

Ostavština akademika Jurice Muraja (Varaždin, 26. ožujka 1927. – Zagreb, 26. siječnja 1999.) i prof. Elle Kovačić-Murai (1922. – 2010.) pristigla je u Nacionalnu i sveučilišnu knjižnicu u Zagrebu 15. siječnja 2004., kada je potpisan ugovor s njegovom suprugom prof. Ellom Kovačić-Murai. Ostavština se većim dijelom sastoji od građe koju je prikupio akademik Murai, dok je na manjem broju izdanja upisano ime prof. Kovačić-Murai.² Budući da je ostavština pristigla u Knjižnicu kao zajednička akvizicija bračnog para Murai te ima i zajednički *ex libris*, pod takvim se nazivom i evidentirala (slika 1).

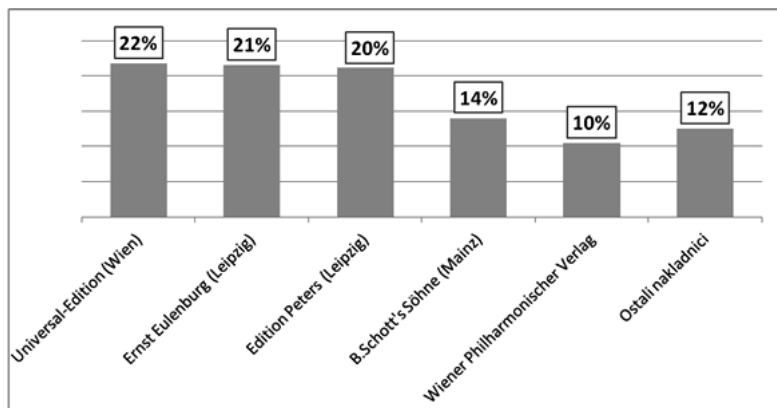
Sl. 1: *Ex libris* ostavštine Murai

Ostavština se sastoji od notne i knjižne građe – note su pohranjene u Glazbenoj zbirci, a knjige su uvrštene u opći fond Knjižnice. Fond darovanih knjiga sadrži 211 svezaka, među kojima se nalaze knjige o stranim i hrvatskim skladateljima i interpretima, djela iz pijanističke literature te nešto referentne građe kao što su operni vodiči, leksikoni i udžbenici. Kako je već navedeno, knjige su sastavni dio općega fonda Knjižnice te se u daljnjem tekstu govori isključivo o tiskanim notama pohranjenima u fondu Glazbene zbirke Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

² Sve note iz ostavštine osim *ex librisa* imaju i potpis kojim se označava tko je određeno izdanje nabavio – na notama koje je nabavila prof. Kovačić-Murai stoji njezin potpis, dok na notama koje je nabavio akademik Murai stoji njegov potpis.

2.1. Nototeka ostavštine Murai

Nakon pristizanja građe u Knjižnicu, načinjen je detaljan popis notnih izdanja iz ostavštine koji broji 1967 signatura.³ Detaljnijim pregledom notnoga fonda moguće je ustanoviti da ga čine pretežno strana izdanja. Od ukupnog broja (1967), njih 1854 ili 94% strana su izdanja, dok samo 112 izdanja, odnosno, 6% – čine notna izdanja domaćih izdavača. Fond nota sadrži izdanja od ukupno 142 nakladnika, od kojih prevladavaju izdanja Universal Edition, Ernst Eulenburg te Edition Peters.⁴ Od domaćih izdavača najviše je izdanja Muzičke naklade, Hrvatskoga glazbenog zavoda te Hrvatskoga društva skladatelja (70 od ukupno 112 izdanja) (grafikon 1).

Grafikon 1. Odnos broja izdanja po nakladnicima

U ostavštini prevladavaju izdanja za klavir. Prema vrsti glazbenog djela, najviše je izdanja sonata, klavirskih koncerata i kvarteta, zatim slijede etide, suite, varijacije, fuge, preludiji, solo pjesme, fantazije, nokturna te druge minijature za klavir. Nekolicina je izdanja simfonijskih djela koja

³ Najtočniji broj jedinica građe može se pratiti kroz broj signatura kojima su označeni pojedinačni notni svesci.

⁴ Najstarija izdanja nota iz ostavštine datiraju s početka 1890-ih njemačkoga nakladnika J. G. Cotta'sche Buchhandlung, koji je objavio dva klavirska djela F. Mendelssohna - *Andante cantabile et presto agitato* (objavljeno 1890.) i *Drei Präludien und Etude op. 104* (objavljeno 1892.) te izdanje Beethovenove klavirske sonate - *Sonate Op. 111, c moll: für das Pianoforte* (objavljeno 1891.).

su najčešće u obliku džepnih partitura. Notna izdanja klavirske literature na kojima su skladbe W. A. Mozarta, L. van Beethovena, J. S. Bacha, F. Chopina, J. Haydna, F. Liszta, B. Bartóka i J. Brahmsa čine preko polovice svih izdanja u Murajevoj ostavštini. Bez obzira na malu zastupljenost notnih izdanja domaćih skladatelja, najviše je onih Brune Bjelinskog, potom slijede skladbe Stjepana Šuleka, Stanka Horvata, Božidara Kunca, Borisa Papandopula, Josipa Štolcera Slavenskog te Blagoja Berse.⁵

RA

pour Jurica Murai
et son patrimoine
en tant que musicien -
Paris, septembre 1969
Paul Arma

Lemoine

Sl. 2: Posveta – Paul Arma, u: Paul ARMA: *Sept transparencies*, Pariz: Editions Henry Lemoine, cop. 1969.

Sva notna izdanja iz ostavštine Murai formalno su i sadržajno katalogizirana.⁶ Građa je inventarizirana, obrađena te dostupna preko javno dostupnog elektroničkog kataloga Nacionalne i sveučilišne knjižnice.⁷

⁵ Zanimljivost ostavštine predstavljaju posvete na izdanjima koje su hrvatski i strani skladatelji i interpreti darovali J. Muraju. Na preliminarnim stranicama notnih izdanja Jurici Muraju posvete su napisali: Bruno Bjelinski, Stanko Horvat, Ivo Lhotka-Kalinski, Melita Lorković, Ivo Maček, Petar Ozgijan, Mladen Stahuljak, Svetislav Stančić, Boris Ulrich, zatim Paul Arma, Zoltán Kodály, Toma Prošev te Alojz Srebotnjak (slika 2).

⁶ Glazbena građa u fondu Nacionalne i sveučilišne knjižnice obrađuje se prema međunarodnim standardima za obradu glazbene građe, koja uključuju tiskane note i zvučnu građu (usp. *** *ISBD: međunarodni standardni bibliografski opis*, Hrvatsko knjižničarsko društvo, Zagreb, 2014.) te prema knjižničarskim pravilima za katalogizaciju. Glazbena građa obrađuje se i po Nacionalnom kataložnom pravilniku, koji je trenutno u postupku revizije u svrhu donošenja novog Pravilnika. Usp. Eva VERONA: *Pravilnik i priručnik za izradbu abecednih kataloga*, Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2008-2009.

⁷ Mrežni katalog Knjižnice dostupan je na: <http://katalog.nsk.hr/>.

Obrada nota radila se prema bibliografskoj jedinici (izdanju), a preko knjižničnog kataloga za svaku jedinicu radila se pristupnica za osobu koja ima primarnu ili sekundarnu odgovornost u nastajanju pojedinog djela (skladatelj, priređivač, tekstopisac, urednik ili redaktor). Stručnom katalogizacijom dodijeljen je klasifikacijski broj svakom izdanju te ključne riječi u obliku slobodno oblikovanih predmetnih odrednica. Note se stoga mogu u knjižničnom katalogu pretraživati preko opcije naslova, autora, nakladnika te sadržaja u obliku ključnih riječi, odnosno slobodno oblikovanih predmetnih odrednica koje uključuju glazbenu formu, izvođački sastav, tonalitet i broj opusa. Mogućnosti složenog pretraživanja uključuju kombinacije pristupnica osobnih imena, elemenata bibliografskog opisa i dodijeljenih ključnih riječi.

Kako je jedna od zadaća Nacionalne i sveučilišne knjižnice zaštita knjižnične građe, vodilo se računa i o stanju građe. Pregledom izdanja ustanovili su se razni stupnjevi oštećenja uzrokovani prethodnim neodgovarajućim rukovanjem građom. To uvjetuju kvaliteta korištenog materijala za notna izdanja, starost materijala⁸ te učestalost korištenja pojedinih izdanja. Pronađeno je više slučajeva krtosti i kiselosti papira, a nalaze se i slučajevi nota u vrlo lošem stanju. Kako bi se izdanja zaštitila, dogovorena je suradnja s Odsjekom za zaštitu i pohranu Nacionalne i sveučilišne knjižnice, čiji su stručnjaci građu pregledali, ustanovili moguće probleme te poduzeli kurativne mjere zaštite. Ponajprije se to odnosi na slučajeve zaštite stranica, koje su se neodgovarajuće spajale (lijepile samoljepljivom trakom kako bi se spriječilo njihovo raspadanje), te na restauraciju stranica uništenih učestalom uporabom i na slučajeve krtosti papira. Kontinuirano se, prema mogućnostima, na određenim izdanjima provode standardizirane mjere zaštite kako bi se građa sačuvala i kako bi se omogućila njezina dostupnost i korištenje. Dodatna mogućnost jest digitalizacija nota radi zaštite, čime bi izdanja bila dostupna u okviru digitalne knjižnice, a digitalne datoteke pohranjene u repozitoriju Knjižnice.⁹

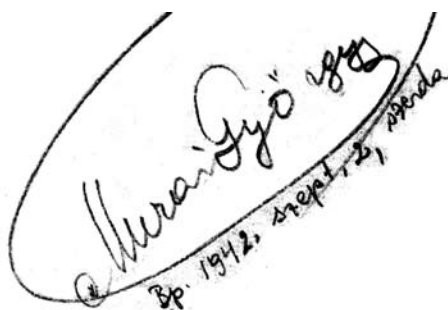
⁸ Izdanja iz ostavštine objavljivana su u razdoblju većem od jednoga stoljeća: od najstarijih izdanja iz 1890. (vidi bilješku 5) do glasovirskog izvotka *Concertina za violinu i komorni orkestar* Natka Devčića koji je izradio Jurica Murai, objavljenog 2000. u nakladi Hrvatskoga društva skladatelja.

⁹ Digitalizacija kao proces kojem je cilj zaštita i dostupnost nije svrha sama po sebi već bi joj trebalo prethoditi strateško planiranje koje bi uključilo više etapa analize toga

2.2. Posebnosti ostavštine – rukopisne bilješke Jurice Muraja

Posebnost ostavštine rukom su pisane bilješke Jurice Muraja na notnim izdanjima. Moguće ih je podijeliti:

- a) na bilješke koje se odnose na nabavu pojedinog izdanja,
- b) na bilješke o interpretaciji (kod proučavanja djela za izvedbu) te
- c) na bilješke o vlastitim (Murajevim) izvedbama pojedinog djela.
- d) Na svakome notnom izdanju zabilježen je način nabave pojedinog izdanja. Sustavno je bilježen grad gdje su note nabavljene, zatim točan datum, pa čak i dan u tjednu. Zapaža se dosljednost – na većini izdanja nabavljenih do 1950. Murai se olovkom potpisivao na mađarskom jeziku kao Györgyi Murai te upisivao točan datum i dan nabave određenoga izdanja. Na kasnije nabavljenim izdanjima najčešće se nalaze samo Murajev potpis, grad i godina (slika 3).

A handwritten signature in cursive script, reading 'Györgyi Murai', is written over a diagonal line. Below the signature, the date '2. Sept. 1942.' is written in a smaller, more legible hand.

Sl. 3: Potpis Jurice Muraja na izdanju nota koje je nabavio u Budimpešti, 2. rujna 1942., u: Felix MENDELSSOHN-BARTHOLDY: *Sechs Praeludien und Fugen Opus 35*, Mainz: B. Schott's Soehne, cop. 1922. (Edition Schott 0554)

- a) U ostavštini nota nalaze se neka od izdanja koja je J. Murai pripremao i izvodio ili kao praizvedbe ili prve suvremene izvedbe i prve izvedbe u zemlji.¹⁰ Naprimjer, izdanje *Tri etide za dva klavira* Viktora Babina (praizvedeno 1967. u Dubrovniku) u fondu je nota s Murajevim bilješkama

procesa – od analize potreba korisnika i stanja građe preko vrednovanja sadržaja pojedine zbirke do promišljanja o usklađivanju strateških ciljeva vezanih uz institucionalni okvir i funkciju pripadajuće ustanove. Usp. Lorna HUGHES: *Digitizing Collections: Strategic Issues for the Information Manager*, London: Facet Publishing, 2004., 36.

¹⁰ Usp. Erika KRPAN: *Murai*, Varaždin: Varaždinske barokne večeri, 2000., 251-255.

pisanima prilikom pripreme izvedbe. Postoji i notno izdanje iz kojega je Murai pripremao praizvedbu *Tri male liturgije* (*Trois petites liturgies de la présence divine*) Oliviera Messiaena uz umetnuti papir na kojemu je analizirao djelo i rukom ispisao sve teme koje se javljaju u skladbi. U ostavštini postoji i izdanje iz kojeg je pripremana izvedba *Varijacija na Paganinijevu temu za dva klavira* (*Wariacje na temat Paganiniego*) Witolda Lutosławskog, koje su izvedene s Darkom Lukićem 1964. u Zagrebu.¹¹ U izdanju stoje rukopisne napomene o tempu, dinamici i fražiranju te agogičke oznake. Murajeve bilješke postoje i u partituri za *Concerto pathétique* Franza Liszta koji je Murai pripremao za izvedbu 1966. u Hrvatskome glazbenom zavodu.¹² Na pojedinim izdanjima koja je Murai analizirao često su navedena i imena intrerpreta (najčešće stranih) čije je zvučne snimke proučavao te je potom iznad naslova upisivao oznake tempa, a u notnom tekstu upisivao bi oznake za uporabu pedala, fražiranje, dinamičke oznake te trajanje skladbi.

- b) U tiskanim notnim izdanjima iz ostavštine nalaze se rukom pisane Murajeve bilješke o izvedbama pojedinih djela te zvučna izdanja na kojima je objavljeno izvedeno djelo.

Zanimljivi podaci mogu se naći na notama Bachovih *Sonata za violinu i čembalo* (izdavač Wiener Urtext Edition).¹³ Iz izdanja je vidljivo da je to primjerak iz kojeg je Murai proučavao i izvodio sonate. Na preliminarnim listovima Murajevom rukom zabilježene su sve djelomične i integralne izvedbe *Sonata*. Između ostalih, provjerom datuma dolazi se do tri sporna podatka koja se ne nalaze u iscrpnom popisu nastupa u monografiji Jurice Muraja:¹⁴ integralna izvedba iz Hrvatskoga glazbenog zavoda (17.

¹¹ Witold LUTOSŁAWSKI: *Wariacje na temat Paganiniego: na 2 fortepiany = Variations sur un theme de Paganini: pour 2 pianos*, Kraków: Polskie Wydawnictwo Muzyczne = Edition polonaise de musique, cop. 1949.

¹² Zanimljivost je da izdanje sadrži posvetu Borisa Ulricha iz 1959.

¹³ Johann Sebastian BACH: *6 Sonaten für Violine und Cembalo, Band 1, BWV 1014-1016, nach den Abschriften herausgegeben von Bernhard Stockmann und Hans-Christian Müller = edited from the manuscript copies by Bernhard Stockmann and Hans-Christian Müller; Einrichtung der Violinstimme von = violin part edited by Günter Kehr; Generalbassaussetzung und Fingersätze von = figured-bass realization and fingering by Fritz Neumeyer*, Beč: Wiener Urtext Edition, cop. 1973.

¹⁴ Usp. Popis nastupa, u: Erika KRPAN: *Murai*, 153-241.

prosinca 1979.) te djelomične izvedbe u Koncertnoj dvorani Vatroslava Lisinskog (28. prosinca 1979.) te u Narodnom muzeju u Beogradu (8. ožujka 1982.). Daljnjim istraživanjem ipak su pronađene potvrde točnih zapisa Jurice Muraja. Beogradski nastup iz 1982. dokazan je postojanjem koncertnog programa koji se nalazi u dijelu Murajeve ostavštine pohranjene u Odsjeku za povijest hrvatske glazbe HAZU, dok podatke o zagrebačkim izvedbama nalazimo u člancima u Vjesniku iz prosinca 1979.¹⁵ Na temelju usporedbe popisa Murajevih nastupa može se pretpostaviti kako je zagrebački koncert u Hrvatskome glazbenom zavodu od 17. prosinca 1979. zabunom naveden pod datumom 17. veljače 1979.,¹⁶ dok su druga dva koncerta, zagrebački i beogradski, izostavljena s popisa. To objašnjava kratki uvod Popisu nastupa u Murajevoj monografiji:

„Postoje indicije, uglavnom usmenog karaktera, da je Murai održao i nekoliko nastupa koji nisu ubilježeni u ovaj popis. To stoga jer popis sadrži isključivo nastupe za koje je popisivač imao i materijalni dokaz o njihovu održavanju. Druge informacije nisu uzete u obzir.“¹⁷

Zabilješke o izvedbama na notnom izdanju *Sonata* (usp. bilješku 12) pokazale su se kao vjerodostojan i vrijedan izvor informacija za upotpunjavanje Murajeve izvođačke bibliografije. Time se otvara mogućnost u kojoj bi se još neki podaci vezani za Murajevu bibliografiju mogli pronaći na tiskanim notama iz ostavštine. Daljnji bi korak bila usporedba Murajeve osobne evidencije, podataka nađenih u periodici te rukopisnih bilješki za upotpunjavanje Murajeve izvođačke bibliografije (slika 4).

3. Zaključak

Notna izdanja u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu dio su ostavštine Jurice Muraja pohranjene u više srodnih baštinskih ustanova. Bogata nototeka koja sadrži izdanja preko stotinu različitih nakladnika pijanističkoga repertoara i oko 2000 signatura sustavno je prikupljana preko pet desetljeća života i odraz je Muraja kao značajnog reproduktivnog umjetnika i „glazbenog znatiželjnika“ koji posjeduje širinu repertoara, ali

¹⁵ *** Koncert Jurice Muraja i Tonka Ninića, *Vjesnik*, 40 (17. prosinca 1979.) 11606, 15 te *** Dan Koncertne dvorane Vatroslava Lisinskog, *Vjesnik*, 40 (28. prosinca 1979.) 11616, 15.

¹⁶ Usp. Erika KR PAN: *Murai*, 217.

¹⁷ *Ibid.*, 152.

Izvedeno (integralno)	: VBV 30. IX 1979.	Izvedeno (djelomično)	Dan donane „V. Ljinski“ (anala dunana) 28. XII 1979 (Sonate I, II, III)
	HGZ 17. X 1979.		Većeri na Griču (okna Sr. Katarine), 14. VI 1984. (Sonate I, V, II, III)
	Dubrovačke Ljetne igre: Atrij knjeze - 19. VIII 1980. voj duna		Okna Sr. Katarine - Mu- zički prostor, 3. VI 1985. (Sonate II, I, V, III)
	Beograd: Atrij um Narodnog muzici 8. III 1982.		Samobor - Muzička škola 11. XII 1987. (Sonate I, II, III)

Sl. 4: Murajeve bilješke o izvedbama Bachovih Sonata za violinu i čembalo, u: Johann Sebastian BACH: 6 Sonaten für Violine und Cembalo, Band 1, BWV 1014-1016, nach den Abschriften herausgegeben von Bernhard Stockmann und Hans-Christian Müller = edited from the manuscript copies by Bernhard Stockmann and Hans-Christian Müller; Einrichtung der Violinstimme von = violin part edited by Günter Kehr; Generalbassaussetzung und Fingersätze von = figured-bass realization and fingering by Fritz Neumeyer, Beč: Wiener Urtext Edition, cop. 1973.

i analitički duh te sustavnost i dosljednost u iščitavanju notnoga teksta.

Budući da je fond Glazbene zbirke pretežno fond građe hrvatskih izdanja i hrvatskih skladatelja, darovani fond nota stranih izdavača obogaćuje fond stranih notnih izdanja Zbirke. Osim broja izdanja te relevantnog izbora izdanja klavirske literature, bitan su doprinos Murajeve osobne bilješke iz kojih možemo vidjeti umjetnikovu osobnu zamisao i doživljaj interpretacije glazbenih djela koja je pripremao za izvedbu. Stručan i detaljan pristup notnoj literaturi vidljiv je kroz brojne napomene u analizi pojedinih djela koja je Murai proučavao. Rukopisne bilješke na notnim izdanjima o njihovim izvedbama, koje je često upisivao na same note, pokazale su se kao vjerodostojan izvor podataka te će poslužiti kao element u upotpunjavanju Murajeve izvođačke bibliografije.

Identifikacija dijelova ove ostavštine, dostupne u različitim baštinskim ustanovama, najbolji je put u stvaranju cjelovitije slike o radu i djelovanju te o osobnome umjetničkom putu akademika Jurice Muraja. Neovisno o mjestu na kojemu je pohranjena, Murajeva ostavština dio je naše glazbene baštine i zaslužuje našu skrb, kako u zaštiti, tako i u njezinoj dostupnosti, a potom i evaluaciji.

Literatura

- *** Dan Koncertne dvorane Vatroslava Lisinskog, *Vjesnik*, 40 (28. prosinca 1979.) 11616, 15.
- *** *ISBD: međunarodni standardni bibliografski opis*, Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2014.
- *** Koncert Jurice Muraja i Tonka Ninića, *Vjesnik*, 40 (17. prosinca 1979.) 11606, 15.
- ARMA, Paul: *Sept transparencies*, Pariz: Editions Henry Lemoine, cop. 1969.
- BACH, Johann Sebastian: *6 Sonaten für Violine und Cembalo, Band 1, BWV 1014-1016, nach den Abschriften herausgegeben von Bernhard Stockmann und Hans-Christian Müller = edited from the manuscript copies by Bernhard Stockmann and Hans-Christian Müller; Einrichtung der Violinstimme von = violin part edited by Günter Kehr; Generalbassaussetzung und Fingersätze von = figured-bass realization and fingering by Fritz Neumeyer*, Beč: Wiener Urtext Edition, cop. 1973.
- HUGHES, Lorna: *Digitizing Collections: Strategic Issues for the Information Manager*, London: Facet Publishing, 2004.
- KRPAN, Erika: *Murai*, Varaždin: Varaždinske barokne večeri, 2000.
- MENDELSSOHN-BARTHOLDY, Felix: *Sechs Praeludien und Fugen Opus 35*, Mainz: B. Schott's Soehne, cop. 1922. (Edition Schott 0554)
- VERONA, Eva: *Pravilnik i priručnik za izradbu abecednih kataloga*, Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2008-2009.
- Mrežni izvori (datum pristupa: 1. veljače 2016.):
- Katalog Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, dostupno na: <http://katalog.nsk.hr/>
- Zakon o knjižnicama. Obvezni primjerak, Narodne novine 105/1997, čl. 37-44, dostupno na: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1997_10_105_1616.html

Summary

The Legacy of Jurica Murai at the National and University Library in Zagreb

The author describes the legacy of music prints donated to the National and University Library in Zagreb in 2004. This collection is known as the *Jurica Murai and Ella Kovačić-Murai Collection*. The author provides an overview of the collection and basic information about the state of materials and guidelines to protect that type of materials. Although music prints within the collection do not represent any rare editions of piano literature, the value of the collection lies in the diversity of music prints harvested from around the world during more than five decades of life. Special features of the collections are handwritten notes by Jurica Murai, which reveal new information in his performing bibliography. Handwritten notes on the editions reveal studious and detailed approach in studying music literature, but they also bring us closer to the performer's personal idea of interpretation and musical experience.

MURAJEVA OSTAVŠTINA U ODSJEKU ZA POVIJEST HRVATSKE GLAZBE ZAVODA ZA POVIJEST HRVATSKE KNJIŽEVNOSTI, KAZALIŠTA I GLAZBE HRVATSKE AKADEMIJE ZNANOSTI I UMJETNOSTI

Vedrana Juričić

Ostavština Jurice Muraja u Odsjeku za povijest hrvatske glazbe Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu (dalje: Odsjek za povijest hrvatske glazbe HAZU) trajno je svjedočanstvo o dvjema Murajevim briljantnim aktivnostima: koncertnim nastupima i redaktorskom radu. Iz sačuvanih dokumenata u te dvije skupine razabire se između redaka ponešto i o njegovu pedagoškom radu na Muzičkoj akademiji u Zagrebu te o živoj suradnji s Varaždinskim baroknim večerima, dok se potezi za sliku o njegovoj „administrativno organizacijskoj“ ulozi kao profesora i pročelnika te uglednog člana Vijeća profesora na Muzičkoj akademiji i redovitog člana Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti moraju povlačiti iz drugih smjerova.

Gospodin Zvonimir Kren, nećak Murajeve supruge Elle, zakonski je nasljednik ovdje spomenute ostavštine. Godine umirovljenja dočekaao je radeći u elektrotehničkoj struci na relaciji Rijeka – Zagreb i, izuzev rodbinske poveznice i prijateljskih obiteljskih ljetnih druženja u kući na otoku Krku, nije ni na koji drugi neposredan način sudjelovao u Murajevu umjetničkom svijetu. Iako osobno dolazi iz potpuno drugačijeg profesionalnog okruženja, ostavštinu je preuzeo s najvećom mogućom pažnjom i poštovanjem, na način kako bi to učinio samo dobar poznavatelj mnogih područja kojima se Murai bavio. U tomu smislu gospodin Kren zajedno sa svojom suprugom zaslužuje iskrenu zahvalnost najšire glazbene zajednice za koju je sačuvao i darovao joj Murajevu ostavštinu.

Ugovor o darovanju

Ugovor o darovanju potpisali su 14. travnja 2014. gospodin Kren i glavni tajnik Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti akademik Pavao Rudan. U čl. 1. sažet je sadržaj ostavštine: „Predmet darovanja su originalni rukopisi i redakcije notnih zapisa i izdanja većim dijelom hrvatskih skladatelja te obiteljska arhiva s albumima dokumentacije održanih koncerata (programi i kritike).

Popis materijala iz ostavštine akademika Jurice Muraja za donaciju Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti, koji se sastoji od osam cjelina (1. Tiskane skladbe, 2. Rukopisi, 3. Redigirani prijepisi, 4. Naknadno nađeno gradivo, 5. Originali (ili fotokopije autografa), 6. Obradbe, pripreme, prijepisi, rukopisi Jurice Muraja, 7. Prijepisi, 8. Albumi) priložen je ovom Ugovoru te čini njegov sastavni dio.“¹ (*Ex libris* ostavštine Jurice Muraja reproduciran je kao sl. 1 u članku Tatjane Mihalić u ovome zborniku na str. 18).

Ugovor je potpisan prije samoga preuzimanja građe te se u čl. 3. navodi samo nova lokacija ostavštine, a to je Akademijin Zavod za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe. U okviru tog zavoda djeluje Odsjek za povijest hrvatske glazbe, u Opatičkoj ulici br. 18 u Zagrebu, kamo je ostavština dopremljena nedugo nakon potpisivanja ugovora 9. lipnja 2014. Čuva se u vatrootpornome ormaru (slika 1).

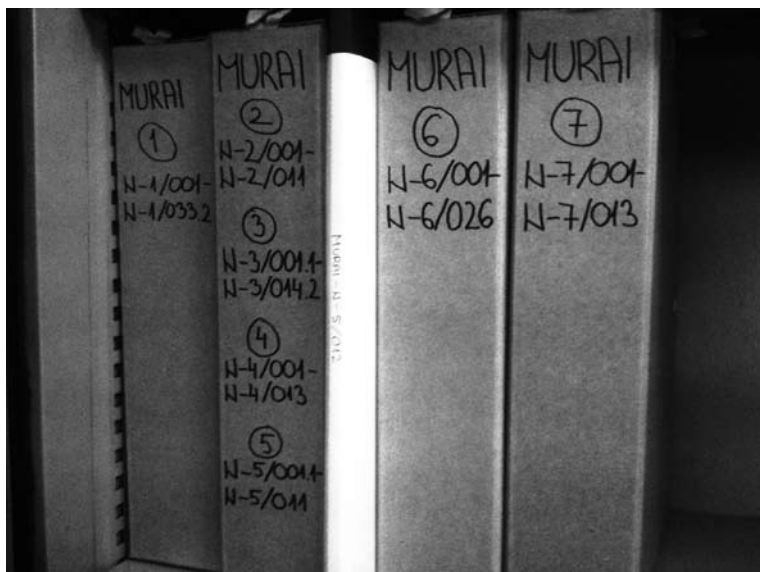
Nije nam poznato je li procijenjena materijalna vrijednost ostavštine, kako stoji u čl. 5.: „Ugovorne strane obvezuju se sporazumno odrediti vrijednost predmeta darovanja iz članka 1. ovog ugovora radi osiguranja na uobičajene rizike kod Croatia osiguranja d.d.“

Sadržaj ostavštine

Pregledom ostavštine razaznaju se dvije skupine dokumenata: 1. Note i 2. Programi i kritike.

Prilikom predaje materijala Odsjeku za povijest hrvatske glazbe HAZU note su se čuvale u dva oveća svežnja zaštićena plastičnim vre-

¹ Ugovor o darovanju u cijelosti je objavljen u repozitoriju DiZbi – Digitalna zbirka Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, dostupnom na adresi: <http://dizbi.hazu.hr/object/25136> [citirano: 12. 8. 2015].

Sl. 1: Ponovno popisana notna građa čuva se u arhivskim kutijama

ćicama. Samo tri mjeseca nakon primopredaje materijala note su uredno presložene u četiri arhivske kutije i zasebni fascikl većih dimenzija (slika 2) te su iznova popisane. To je posljednji, treći i najcjelovitiji popis koji se pod nazivom *Analitički inventar: Muzikološka ostavština Jurica Murai* čuva uz ostavštinu u Odsjeku, a izradila ga je studentica arhivistike Ivana Klajzner sredinom 2015. godine. Tom su Analitičkom inventaru prethodila još dva popisa: prvi, sumarni inventarni popis sastavio je g. Kren sa suprugom. Prema informaciji koju nam je dala gospođa Kren, taj prvi popis zapravo je sastavljala Murajeva supruga Ella Kovačić-Murai (1922. – 2010.), koja je živjela još desetak godina nakon suprugove smrti. Obitelj Kren detaljno ga je pregledala i usporedila te nadopunila u skladu sa stvarnim stanjem sačuvanoga materijala. U skraćenoj inačici objavljen je i u *Spomenici Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti*². U Murajevoj kući na zagrebačkom Srebrnjaku pregled građe u kasno proljeće 2015. obavile su Vjera Katalinić i Vedrana Juričić, prema kojemu je prvi, sumarni popis koji je izradila

² Usp. Erika KRPAN: Instrukтивna izdanja i redakcije, u: Jerko Bezić (ur.): *Jurica Murai (1927. – 1999.) Spomenica preminulim akademikima*, Zagreb: HAZU, 2001., 34-38.

obitelj dr. Katalinić djelomično korigirala i nadopunila. Taj drugi inventar pod naslovom *Popis materijala iz ostavštine akademika Jurice Muraja za donaciju Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti* sastavni je dio dokumentacije pri preuzimanju ostavštine.

Sl. 2: Mjesto čuvanja Murajeve ostavštine (notna građa još nije sređena)

Sedam je većih skupina nota:

1. Tiskane skladbe, 2. Rukopisi, 3. Redigirani prijevodi, 4. Naknadno (novo) nađeno (rukopisi, obrade, prijevodi), 5. Originali (ili fotokopije autografa), 6. Obrade J. M., pripreme, prijevodi, rukopisi i dr., 7. Prijevodi.

U prvoj su skupini sakupljeni rukopisni materijali i njima odgovarajući tiskani primjerci instruktivnih izdanja i redakcija Jurice Muraja. Na popisu su gotovo svi Murajevi radovi iz te kategorije koji su tiskani kod izdavača Muzička naklada Zagreb, Muzikološki zavod Muzičke akademije u Zagrebu, Hrvatski glazbeni zavod te Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, odnosno Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, a u periodu od 1952., kada je objavljeno *Sedam bagatela* Brune Bjelinskoga, do posthumno 2002., kada Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti objavljuje *Sonatu za klavir u b-molu*, op. 36 Dore Pejačević. Jurica Muraj redigirao je i tiskom objavio sveukupno 28 skladbi najvećim dijelom hrvatskih skladatelja – Brune Bjelinskog, Ferde Livadića, Leopolda Ebnera, Ivana Zajca, Dore Pejačević i Natka Devčića. Ipak, najčešće se navraćao opusu W. A. Mozarta, očito potaknut osobnim pedagoškim iskustvom i potrebom za kvalitetnim instruktivnim izdanjima, s obzirom na to da su Mozartove skladbe trajno na popisima nastavne literature iz glasovira. Sveukupno je objavio 10 Mozartovih sonata i *Fantaziju u c-molu*.

S popisa je izostala Murajeva redakcija skladbe Pere Gotovca *Mladost radost* iz 1956. godine, o kojoj smo doznali iz mrežnog kataloga Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (slika 3).

Autor	© Gotovac, Pero
Naslov	© Mladost radost : mala suita za klavir = Jeunes et joyeux : petite suite pour piano / Pero Gotovac ; red. Jurica Muraj ; notografija Mirko Jazbec.
Impresum	Zagreb : vlast. nakl., 1956. (Zagreb : Grafička škola)
Materijalni opis	15 str. : note ; 28 cm.
Ključne riječi	© "Klavir "Suite"
UDK	© 786.2.083.1
Ostali autori	© Muraj, Jurica
	© Jazbec, Mirko, notograf
ID zapisa	000518783
Lokacija	Muzička zbirka: J H-m4"-542

Sl. 3: Kataložni zapis za skladbu *Mladost radost* P. Gotovca

Dvije daljnje skupine u ostavštini sadrže rukopisne materijale, a oni pak sadrže Murajeve manje redaktorske zahvate ili su čisti prijevodi tuđih

skladateljskih rukopisa ili tiskanih izdanja. Murai je često i rado prepisivao note i to je činio majstorskim rukopisom, notografski profesionalno i čitljivo, vidljivo smirenom i sigurnom rukom.

Tako su u drugoj skupini, skupini rukopisa, sakupljene skladbe koje je Jurica Murai redigirao, ali ih većinom nije uspio objaviti.³ Ponovno je riječ o hrvatskim autorima: Ivanu Jarnoviću, Ferdi Livadiću, Fortunatu Pintariću, Tomi Restiju i Luki Sorkočeviću te o više skladbi Leopolda Ebnera.

Zanimljiva je opaska uz Ebnerove skladbe, koja potvrđuje da većih redaktorskih zahvata nije bilo: „Prijepis je točna kopija rukopisa. Ispravljene su samo evidentne pogreške (ali su označene); sitne izmjene su isključivo grafičkog i ortografskog karaktera. [...] Sve ostale ispravke unesene su crvenom bojom!”⁴ Upravo je zbog karaktera ispravaka unesenih crvenom bojom, kako piše Erika Krpan u *Spomenici* koju je posthumno objavila Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti 2001., ta grupa skladbi uvrštena među redakcije. Potrebno je napomenuti da se u toj skupini nalaze rukopisni materijali (*Sonata C-dur*, *Dva menueta*, *Dvije koračnice*) koji pripadaju tiskanom izdanju Ebnerovih skladbi pod nazivom *Izbor skladbi za glasovir* iz 1977.⁵ (u *Analitičkom inventaru* pod br. Murai-N-1/014). Podrobnija analiza rukopisa u ovoj kategoriji pokazala bi je li Murai na isti način, dakle s minimalnim redaktorskim zahvatima, postupao i s Livadićevim, Pintarićevim, Restijevim i Sorkočevićevim skladbama.⁶ Na primjeru skladbi Fortunata Pintarića (*Pastorellae* i *Fantasiae secundum styllum recentissimum*) možemo pretpostaviti da se doista radi samo o prijepisu uz diskretne intervencije, jer su spomenute skladbe objavljene u redakciji Svetislava Stančića u čak 4 izdanja (1927., 1954., 1964., i posthumno 1973.). Ipak, poznato nam je da je Murai u vlastitoj redakciji izvodio skladbe L. Sorkočevića (*Sinfonia* i *Male kompozicije – Lezioni u c-molu i C-duru*), Tome Restija (*Tema con*

³ Nije potpuno jasno je li uopće imao u planu objaviti sve skladbe u drugoj skupini. Naime, i Stančić i Murai radili su na istim skladbama Fortunata Pintarića, no samo je Stančićeva redakcija objavljena 1973. posthumno pod naslovom *Kompozicije za klavir* u izdanju Hrvatskoga glazbenog zavoda.

⁴ Usp. Erika KRPAN: Instruktivna izdanja i redakcije, 36.

⁵ Riječ je o izdanju: *Izbor skladbi za klavir Leopolda Ebnera (Sonata u C-duru. Dva menueta. Dvije koračnice. Andante i Vivace)*, suvremenu obradbu priredio J. Murai. Zagreb, 1977.

⁶ O redakcijama djela L. Sorkočevića i T. Restija vidi tekst V. Katalinić u ovome zborniku.

variazioni u C-duru) i I. Jarnovića (*Fantasia in rondo*), koje su 1975. objavljene u izdanju Hrvatskoga glazbenog zavoda *Skladbe starih hrvatskih skladatelja 18. stoljeća iz Dubrovnika i Krka*, a u obradi i redakciji Ladislava Šabana. Rukopisni prijevodi svih tih skladbi također se čuvaju u ovoj skupini.

I u trećoj skupini, *Redigirani prijepisi*, okupljeni su zapravo samo Murajevi prijepisi skladbi hrvatskih skladatelja kao što su Božidar Kunc, Dora Pejačević, Fortunat Pintarić, Antun Sorkočević, Svetislav Stančić. I sam nije bio siguran može li se ispravljanje tu i tamo koje pogreške ili „sugeriranje kakvog pedala, prstometa ili interpretativnog rješenja“ smatrati redakcijom, pa je tako kod prijepisa djela B. Kunca upisao samo kraticu „(rev.)“, bez svojeg imena kao mogućeg redaktora. U Stančićevoj *Sonati* u zaglavlju je napisao „prijepis i revizija od 3. 7. 1993.“ svjesno izbjegavši riječ redakcija, koja podrazumijeva dublje zahvate u notno tkivo.

Tek malo detaljniji uvid u naslove skladbi u ovoj skupini pokazuje da su sve, izuzev jedne, i danas neobjavljene. Izuzetak je Kuncova *Elegija u c-molu*, op. 46 za glasovir dvoručno, koja je objavljena u zbirci *Minijature za glasovir*, a u izdanju Muzičkoga informativnog centra, 2010. Zanimljivo je da zvučnih snimaka ima više, pa je tako snimljen i B. Kunc (*Neduzni komadi*, op. 56), D. Pejačević (*Dva notturna*, op. 50) i A. Sorkočević (*Sonata za glasovir četveroručno*).

U prvom, sumarnom popisu ostavštine koji je izradila obitelj Murai-Kren spominju se dva prijevoda, i to prijevodi kantata Domenica Cimarose *Il maestro di capella* i Georga Philippa Telemanna *Der Schulmeister*. Ti materijali nisu preuzeti u darovnici. Inače, oba su djela izvedena 30. rujna 2005. na Varaždinskim baroknim večerima.

Četvrta skupina *Naknadno (novo) nađeno (rukopisi, obrade, prijepisi)* nadovezuje se po obilježjima na treću skupinu redigiranih prijepisa kojoj se može bez dvojbe priključiti. Riječ je isključivo o prijepisima skladbi hrvatskih autora, među kojima su najbrojniji Murajevi suvremenici – Bruno Bjelinski, Božidar Kunc, Boris Papandopulo te njegov kolega s glasovirske katedre zagrebačke Muzičke akademije, profesor Ivo Maček. Nadalje, tu su i skladbe Vatroslava Lisinskog i Luke Sorkočevića te pet skladbi neutvrđenih, odnosno navedenih autora. Većina tih naslova u međuvremenu je tiskana (Muzički informativni centar, Hrvatski glazbeni zavod) ili je objavljena još za Murajeva života, kao npr. *Igra iz opere Sunčanica* (tisk. Centralna zadruga jugoslavenskih autora, cop. 1936.), na čijem fotokopi-

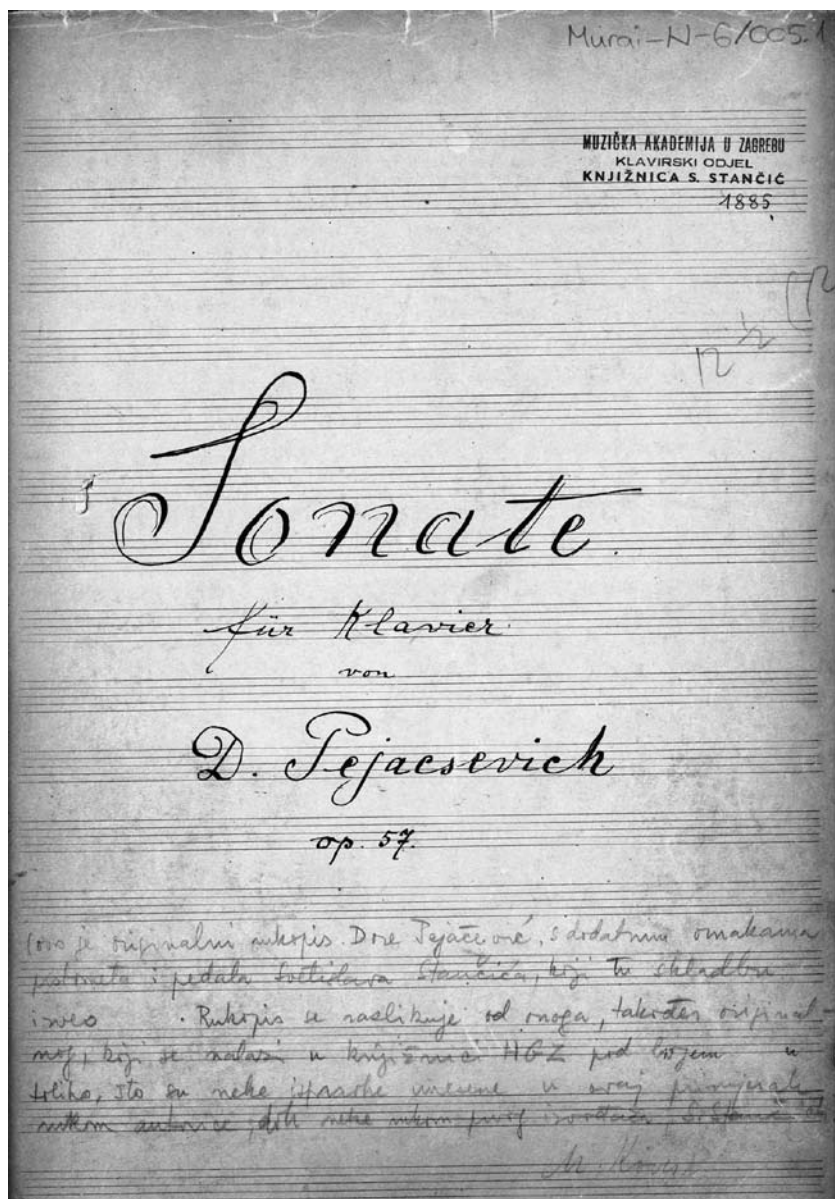
ranom primjerku stoji Murajeva napomena da je riječ o osobnom poklonu Borisa Papandopula. Dvije etide Györgyja Ligetija jedine pripadaju inozemnom glazbenom stvaralaštvu. Posljednja skladba, čije autorstvo nije bilo razriješeno u trenutku izrade svih popisa, nosi naslov *Tri kompozicije za klavir*, op. 49. Tijekom rada na ovom tekstu utvrdila sam da je riječ o opusu Božidara Kunca.⁷

U petoj skupini *Originali (ili kopije)* nalaze se autografi (čistopisni prijepisi) Frana Lhotke (*Četiri plesna prizora za klavir*) i Ive Lhotke-Kalinskoga (*Gudba za kolo horvatsko*), suvremenika Jurice Muraja. Također je tu više rukopisnih prijepisa (iz pera nepoznate ruke) skladbi B. Širole, I. Kirigina, M. Kelemena, B. Bjelinskog, zatim fotokopija vjerojatnog autografa V. Ruždjaka (*Tri pjesme na tekstove kineske lirike*) te jedna litografija – *Koncert za klavir (za lijevu ruku)* Bogdana Gagića.

Pretposljednju skupinu čine raznorodni radni materijali koje je Murai prikupljao za potrebe redakture ili izvedbe skladbi Dore Pejačević i Domenica Scarlattija. Uz *Drugu sonatu za glasovir*, op. 57 Dore Pejačević, redakturu koje Murai nije stigao dovršiti, i koja je najzastupljenija u ovoj skupini, ovdje se nalazi uvezani fotokopirani primjerak izvornika *Fantaisie concertante pour piano & orchestra*, op. 48 iz Hrvatskoga glazbenog zavoda s komentarima i korekcijama Jurice Muraja te *Abendgedanke*, op. 32 br. 4 i ciklus *Drei Gesänge*.

U pripremi za redakturu *Druge sonate* Murai je prikupio, odnosno prelikao, skladbu u šest primjeraka. Najviše pažnje, pod signaturom Murai-N-6/005.1, privlači izvorni autograf *Druge sonate* Dore Pejačević. Primjerak je pažljivo uvezan u kartonske korice, unutar kojih su prilično oštećeni listovi, a potječe iz Knjižnice Svetislava Stančića koja se čuva na Muzičkoj akademiji Sveučilišta u Zagrebu. Na naslovnici je Murajevom rukom dopisano sljedeće: „(ovo je originalni rukopis Dore Pejačević, s dodatnim oznakama prstometa i pedala Svetislava Stančića, koji [je] tu skladbu izveo. Rukopis se razlikuje od onoga, također originalnog, koji se nalazi u knjižnici HGZ pod brojem [broj nije naveden] u toliko, što su neke ispravke unesene u ovaj primjerak rukom autorice, dok neke rukom prvog izvođača S. Stančića)“ (slika 4).

⁷ Usp. Božidar KUNC: *Miniature za glasovir I.*, Zagreb: MIC, 2010., 33-43.

Sl. 4: Autograf Druge sonate za glasovir op. 57 Dore Pejačević

U ostavštini se čuvaju još dvije preslike istoga autografa. Na preslici Murai-N-6/005.2 stoji dulja Murajeva opaska: „NB. To je fotokopija originalnog rukopisa Dore Pejačević, koji se nalazi u vlasništvu Muzičke akademije u Zagrebu, na Klavirskom odjelu, u ‘Knjižnici S. Stančić’ pod brojem 1885. Rukopis se razlikuje od onog u Knjižnici HGZ – Arhivu Dore Pejačević, koji (posljednji) ima veliki broj pogrešaka; ove pogreške su većinom ispravljene u ovom primjerku. Prvi izvodilac ove sonate, S. Stančić, svirao je to djelo za vrijeme autoričinog života, pa se unešene oznake koje se odnose na interpretaciju mogu smatrati autentičnima. Prstometi i pedali potječu od prof. S. Stančića, budući da primjerak rukopisa u HGZ-u ne posjeduje iste.“

Uz ove primjerke *Druge sonate* postoje još tri preslike istoga djela: Murajev prijepis olovkom (Murai-N-6/004.1), fotokopirani prijepis *Druge sonate* nastao nepoznatom rukom (Murai-N-6/007)⁸ te fotokopija autografa koji se čuva u Hrvatskome glazbenom zavodu pod signaturom V-A-20/3. Tu se još čuva kompletan fotokopirani svežanj skica i korektura Dore Pejačević.

Naposljetku nam se nameće zaključak da je Jurica Murai obavio opsežne pripreme za redakciju *Druge sonate* Dore Pejačević. Prikupio je mnogo materijala, umnožio ga, započeo redakcijski posao i tu ga je zatekla smrt. Nenadano je prekinula rad na tom velikom poslu te skladateljičin autograf nije ni stigao vratiti u Stančićevu knjižnicu.

O temeljitim pripremama Scarlattijevih sonata, koje su trajno bile na njegovu repertoaru i više ih je puta snimio – za beogradski RTB/PGO (1961.?) i zagrebački Jugoton (1981., 1999.) te za Varaždinske barokne večeri 1995., svjedoči opsežni svežanj s prijepisima, bilješkama, komentarima, analizom te knjigom *Domenico Scarlatti* Ralphi Kirkpatricka iz 1968. godine. Zbirka je stvarana dvadesetak godina prije zbirke nota koja se odnosi na *Drugu sonatu* te u njoj ima mnogo više prijepisa i rukopisne građe. Najnoviji materijali datiraju s početka 1980-ih godina. Zanimljivo je Murajev temeljit analitički pristup proučavanju Scarlattijevih sonata, o čemu posebno svjedoči bilježnica s popisom sonata prema Ralphu Kirkpatricku i Alessandru Longu. U tabličnom obliku (slika 5) za svaku je sonatu na-

⁸ Čini se da ovaj prijepis pod brojem Murai-N-6/007 nije nastao rukom skladateljice već je nepoznatog izvora. Iako je riječ o vrlo sličnim notnim rukopisima, u tekstovnom dijelu razlikuju se dva rukopisa (npr. u slovu „f“).

veden broj iz oba tematska kataloga, kratica notnog izdanja (slika 6) te inicijali pijanista koji je objavio diskografsku snimku (slika 7), što je Murai također evidentirao.

Longo	link- juričić	AL25	AL24	ES	SS	SP	2D	KH	HB	H.B	NO	BB		FK	O	Plac
451	422													X		
452	416													X		
453	433															
454	309													X		BW
455	486															
456	526										94			K/10		RK,
457	132							$\pi/2$								GM, L.S.B.
458	527													K/11		RK,
459	210							$I/3$								
460	129							$I/6$								
461	29			19	10		$I/7$	$\pi/10$	$\pi/25$							Scialti, ZR, G.H.W.

Sl. 5: Tablični popis sonata Domenica Scarlattija

Posljednju skupinu muzikalija čine prijepisi skladbi stranih autora kao što su Bartók, Brahms, Busoni, Byrd, Farnaby, Grieg, Haydn, Liszt, Moszkowski, Anglès, Stravinski. Prepisivanje nota bilo je dugotrajan posao koji je iziskivao lijep, čitljiv rukopis i puno raspoloživog vremena. Stoga iz popisa prepisanih nota možemo iščitati što je Muraja posebno zanimalo, a za što nije mogao pribaviti tiskano izdanje.⁹ Tako je davne 1963. (12. svibnja) na Muzičkom biennalu u zagrebačkoj Dvorani Istra prvi u Hrvatskoj izveo *Movements za klavir i orkestar* Igora Stravinskoga, za što je sam načinio prijepis i sačuvao ga. Također je prepisao nekoliko skladbi iz zbornika *The Fitzwilliam Virginal Book*, ali i skladbe koje su i danas rijetkost na ovim prostorima, kao npr. *Duettino concertante nach Mozart* Ferruccia Busonija,

⁹ Godine 2010. proslavila se pedeseta godišnjica izuma fotokopirnog stroja. U naše je krajeve ušao u svakodnevnu upotrebu u pravom smislu riječi tek početkom 80-ih godina. Stoga se može računati da je čitava zbirka prijepisa nastala prije 80-ih godina 20. st.

IZDANJA	
Ostavština Akademika Jurice Murai Prof. Ella Murai-Kovačić	
AL	= Alessandro Longo
AL 25	= Venticinque sonate, Alessandro Longo, Ricordi, Milano
AL 24	= 24 Stücke - A. Longo, - Richter, Leipzig 1897
ES	= 25 Sonaten - Emil Sauer - Peters, Leipzig 1909
SS	= 12 Sonata - Svetislav Stančić - MN Zagreb
SP	= Valgatosi szonáták - Solymos Péter - Ed. Musica, Budapest 1964 (2 sveska)
ZD	= Wybór sonat - Zbigniew Drzewiecki - PWM, Kraków 1952 (3 sveska)
KW	= Sonaten - H. Keller & H. Weissmann - Peters, Leipzig, 1957 (3 sveska)
HB	= Klavierwerke - Heinrich Barth - Universal-Ed. Wien 1901
HvB	= Hans v. Bülow
NO	= Sonaty dla fortepiano - A. Nikolajev & J. Okrajec - Muzyka, Moskva 1974
BB	= - Bartók Béla

Sl. 6: Popis notnih izdanja Scarlattijevih sonata

Movements for Piano & Orchestra Igora Stravinskoga, *Rhapsodie Espagnole* Franza Liszta ili *Anglésova Aria en re mineur*.¹⁰

Posljednju, osmu po redu, i najveću skupinu materijala u ostavštini čine albumi s programima i kritikama. U 26 tvrdo ukoričenih albuma čuvaju se novinski izresci, prijepisi programa, fotografije, zahvalnice, po-sjetnice, plakati, prospekti i slična građa o koncertnim nastupima. Prema evidenciji koju je sastavila Erika Krpan,¹¹ Jurica Murai održao je ukupno 807 koncertnih nastupa (recitala, koncerata s orkestrom, komornih koncerata i ostalog) u zemlji te u 15 europskih zemalja i u Kanadi. Nastupao je u sklopu 39 inozemnih turneja, s 45 različitih orkestara i 70 dirigentata.

¹⁰ Knjižnica Muzičke akademije u Zagrebu, pa tako ni druge knjižnice u Hrvatskoj, nemaju ove skladbe ni danas.

¹¹ Usp. Erika KRPAN: Pregled koncertne aktivnosti akademika Jurice Muraija, u: Jerko Bezić (ur.): *Jurica Murai (1927. – 1999.). Spomenica preminulim akademikima*, Zagreb: HAZU, 2001., 20-21. Broj održanih koncerata je, međutim, nešto veći. O tome v. u tekstu T. Mihalić u ovome zborniku.

PLOČE

- EG = Emil Gilels
VH = Vladimir Horowitz
HCS = Halina Czerny-Stefaniska
RK = Ralph Kirkpatrick (cembalo)
MH = Myra Hess
SA = Stephan Askenase
ZR = Zuzana Růžicková (cembalo)
GM = George Malcolm
MD = Marek Drenowski
ESL = Elżbieta Stefaniska-Lukowicz
LS = Luciano Sgrizzi
JM = Jurica Murai
WL = Wanda Landowska
WG = Walter Gieseking
AS = András Schiff
BV = Blandine Verlet
VG = Veljko Glodac
IS = Ivanka Simonović

Sl. 7: Popis diskografskih izdanja Scarlattijevih sonata

Te impozantne brojke posvjedočuju se u albumima brojnim tekstovnim i slikovnim materijalima koje je tijekom života prikupljala obitelj Murai, ali i krug njegovih obožavatelja, najvjerojatnije iz prijateljskog ili obiteljskog okruženja. Naime, na početku prvog albuma zapažamo čvrstom rukom i debljim perom zapisanu posvetu „Za sretan početak našem Jurici“ uz potpis „Mantuzari“. Istim rukopisom zabilježen je datum 22. siječnja 1954. (slika 8). Zamolili smo Murajeve nasljednike više podataka o posveti, no nismo uspjeli razriješiti njezinu provenijenciju. Bez obzira na nepoznanicu koja i nadalje ostaje, spomenuti Mantuzari prikupljao je od 1950. nadalje, dakle od godine Murajeva diplomskog koncerta na Muzičkoj akademiji u Zagrebu, sve programe i kritike o njegovim pijanističkim nastupima. Četiri godine kasnije poklonio je Muraju hemeroteku da je dalje sam vodi.

Za sretan početak našem Jurici

Mantuzari

Sl. 8: Posveta na prvom albumu s programima i kritikama

Najraniji sačuvani novinski isječak datira iz 1937. godine,¹² a uzet je iz novina *Hrvatsko jedinstvo*: u članku *Koncert mladeži državne real. gimnazije u Varaždinu* 27. studenoga 1937. zabilježen je nastup desetogodišnjeg Jurice Muraja i ocijenjen vrlo uspješnim i perspektivnim: „Sigurno se Jurica ne će uzoholiti ako mu priznamo da je očit talent, ali je dosada pokazao da ne sramoti svoga nastavnika. Marljivo i sigurno, pa uspjeh neće minuti!“ (slika 9).

Murajevu prvu turneju 1953. pratio je *Vjesnik*, njegove nastupe u Splitu *Slobodna Dalmacija*, a Mađari su ga redovito najavljivali imenom „Juraj Murai“ (slika 10) i tako redom kroz 27 albuma. Koncertne programe u pravilu prati novinska kritika iz domaćih i stranih novina gdje je gostovao te

¹² Valja napomenuti da se u albumima nije strogo poštovala kronologija. Tako se najraniji dokumenti nalaze u pretposljednem, 25. albumu, a album br. 1 započinje godinom 1950., kada je sustavno sakupljanje otpočelo.

ekspoziciji, tako u odbradbi, kao i u reprizi. Isto je lijepo predala i varijacije na narod. temu. Jako su otkočila dva mala umjetnika Klimu Josip - violina i Muraj Jurica - klavir. U obojici finja ona prava iskra umjetničkog plamena koja će se razviti u snažan plamen. Schillerov koncert br. 1 izveli su upravo s bravurom. Mirni prvi stavak lijepo je tekao, izrazitiji je bio Menuett a konačno Rondo je dao prilike obojici da pokažu, da glazbeno čute što je posvjedočio spontani pljesak. Svi smo čutjeli s njihovim dušama, koje su taj dan mnogo proživljavale. Siguran sam da će dobri odgojitelji voditi njihove talente stalno u parnaške visine. Muraj Jurica nam je dodao još sam Griegov: Potočić i Čajkovskoga „Ševinu pjesmu“! Sigurno se Jurica ne će uzoholiti ako mu priznamo da je očiti talenat, ali je dosada pokazao da ne sramoti svoga nastavnika. Marljivo i sigurno, pa uspjeh neće minuti! Zanimiva je bila narodna igra

Sl. 9: Prva kritika u novinama (*Hrvatsko jedinstvo*, 27. studenog 1937.)

razna prateća dokumentacija kao npr. brzojavi, prijepisi novinskih kritika, radijskih najava i kritika, fotokopije članaka i programa, pisama, obrazloženja nagrada, pozivnica itd. U petak 15. siječnja 1999. Jurica Muraj održao je seminar u Glazbenoj školi Vatroslava Lisinskog, a sačuvani program za taj seminar posljednji je prilog u posljednjem, 26. albumu. Bilo je to 11 dana prije njegove smrti!

Murajevu koncertantnu hemeroteku očito je vodilo više osoba, jer su bilješke u albumima pisane različitim rukopisima. Isprva se uočava ruka ranije spomenutog Mantuzarija, a kasnije se, pretpostavljamo, o tome brinula Murajeva supruga Ella.

JURAJ MURAI
JUGOSZLAV ZONGORAMŰVESZ
HANGVERSENYE

*A Kőrösi Ház
hangversenytermében
január 24-én (pénteken)
este 8-kor*

MŰSOR:

D. Scarlatti: KÉT SZONÁTA (E-dúr, G-dúr)
J. S. Bach: TOCCATA D-dúr.
C. French: PRELUDIUM, Choral és Fuga.
Fortuna: Pinter (1700): FANTASIA SECUNDUM STYLUM RECEN-
TISSIMUM. — PASTORELLA „DUDAS”
Marko Tajčević: HÉT BALKÁN TÁNC.
Berio Papandopulo: SCHERZO FANTASTICO.
Bartók: HÁROM BULENZEK, op. 14.
a) PRESTO („Perpatvar”)
b) ALLEGRETTO („Kicsit ártatlan”)
c) MOLTO VIVO, CAPRICCIOSO.
S. Prokofjev: SCHERZO op. 12.
A. Szerjabin: SZONÁTA, op. 30.
ANDANTE, PRESTISSIMO VOLANDO.

Jegyek kaphatók *A Kőrösi Ház emeleti irodájában.*

Sl. 10: „Juraj Murai” – Mađari su ga uvijek tako nazivali

Umjesto zaključka

Murajeva ostavština pohranjena u Odsjeku za povijest hrvatske glazbe HAZU tek čeka detaljniju analizu radi dubljeg pogleda u njegovu redaktorsku i koncertantnu djelatnost. Za oba područja ta je ostavština bogato vrelo podataka i materijala. Onome tko se lati toga posla bit će lako i ugodno istraživati građu, jer su dokumenti sređeni i sačuvani, te, čini se, prilično obuhvatni. Nismo zapazili da postoje neke „crne rupe“ u dokumentaciji, da je za neke godine vidljivo manje građe i sl.

Student muzikologije Marko Halavanić digitalizirao je notnu građu tijekom svibnja 2015. i ona će biti pohranjena i obrađena u Digitalnoj zbirci Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti te dostupna na mrežnoj adresi <http://dizbi.hazu.hr>. Zbirka programa i kritika tek čeka izradu digitalnih preslika, koje će biti zanimljive za upoznavanje ne samo istraživačima Murajeva opusa već i širokoj publici – korisnicima interneta.

Prema riječima Vladimira Krpana, „Kada čovjeka više nema, čini se prirodnim pitanje: što nam je on dao, što je to što iza njega ostaje, osim, dakako, sjećanja, misli na zajednički provedeno vrijeme, ponosa na zajedničke bitke i žali nad nepotrebnim i taštima nesporazumima, jer ionako pobjeđuju koncepcije a ne ljudi.“¹³ Odgovor na to pitanje daje nam u velikoj mjeri građa koju smo upravo prikazali. Ipak, za cjelovitu sliku o Jurici Muraju možda nam najviše nedostaju ozvučena sjećanja na njegove brojne izvedbe, no to ćemo morati potražiti na drugim mjestima i nekom drugim prilikom.

¹³ Usp. Vladimir KRPAN: Jurica Murai: In memoriam, u: Jerko Bezić (ur.): *Jurica Murai (1927. – 1999.) Spomenica preminulim akademikima*, Zagreb: HAZU, 2001., 11.

Summary

The Legacy of Jurica Murai at the Division for the History of Croatian Music of the Institute for the History of Croatian Literature, Theatre and Music of the Croatian Academy of Sciences and Arts

The legacy of Jurica Murai, which Mr. Zvonimir Kren donated to the Division for the History of Croatian Music of the Croatian Academy of Sciences and Arts on 9 June 2014, includes two sets of materials: a) written music; and b) portfolio with concert programmes and critiques. The legacy has been arranged in eight units: 1) Printed works; 2) Manuscripts; 3) Edited copies; 4) Materials found afterwards; 5) Originals (or autograph copies); 6) Jurica Murai's arrangements, preparations, transcriptions, manuscripts; 7) Transcriptions; 8) Portfolios. There are 28 autographs of Murai's editions of Croatian composers' pieces (Bjelinski, Livadić, Ebner, Zajc, Pejačević, Devčić), and pieces by W. A. Mozart published between 1952 and 2002. Unpublished editions of original music with minor interventions and transcriptions of works by Jarnović, Livadić, Pintarić, Resti, Sorkočević, Ebner, Kunc, Stančić, Bjelinski, Papandopulo, Maček, etc., as well as transcriptions of foreign authors' works, form separate groups of materials. The largest music documentation refers to the preliminary editions of Dora Pejačević's Sonata No. 2 (unfinished), and to preliminary editions of Domenico Scarlatti's sonatas. Press clippings, concert programme transcriptions, photos, letters of thanks, business cards, posters, leaflets, and similar materials about concerts are kept in 26 hardbound portfolios.

JURICA MURAI – PEDAGOG

Tamara Jurkić Sviben

Hrvatski pijanist Jurica Murai svoju je pedagošku karijeru započeo u jesen 1951. godine kao asistent profesora Svetislava Stančića na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. Iako je za vrijeme Drugoga svjetskog rata tri godine studirao u Budimpešti na Muzičkoj akademiji „Ferenc Liszt“ u klasi profesora Böszörményi-Nagya,¹ odgoj, učenje i odrastanje u ozračju profesora Stančića te dovršenje studija pod istim vodstvom 21. lipnja 1950. imalo je velik utjecaj na oblikovanje osobnosti Jurice Muraja i kao umjetnika i kao budućega pedagoga.

Pedagog je zanimanje usmjereno na odgoj mladih naraštaja, a pedagogija obuhvaća ukupnost „znanja o metodama, sredstvima odgoja i naobrazbe“, definira se kao znanost o odgoju. Pedagog je dakle onaj koji se bavi pedagogijom.² To je osoba koja odgaja i poučava, odnosno obrazuje. Pedagog se bavi odgojem kao procesom oblikovanja čovjeka kao ljudsko-ga bića, njegovih fizičkih, intelektualnih, moralnih, estetskih i radnih osobina. Pedagog je osoba koja se bavi poučavanjem ili obrazovanjem kao procesom usvajanja znanja, vještina i navika i njegovim djelovanjem na formiranje čovjeka.

Sagledavajući u cjelini smisao pojma pedagog, moguće je potvrditi kako je u svome djelovanju profesor Murai oličenje svih kompetencija koje neki pedagog, u ovom slučaju klavirski pedagog, treba imati.

„Vrlina je biti učitelj drugima; hrabrost je učiti i sebe i drugoga“, ističu Zdenka i Vladimir Gruden (1996.).³ Jurica Murai učio je cijeli život. O tome

¹ Osnovni biografski podaci preuzeti su iz: Erika KRPAN: *Murai*, Varaždin: Varaždinske barokne večeri, 2000., 29, 39-40.

² Usp. Vladimir ANIĆ, et al.: *Hrvatski enciklopedijski rječnik*, Zagreb: Novi Liber, 2002., 931.

³ Zdenka GRUDEN, Vladimir GRUDEN: Emocionalna promjena edukatora danas – kvalitetnija hrvatska škola sutra, u: Hrvoje Vrgoč (ur.): *Pedagogija i hrvatsko školstvo jučer i danas, za sutra*, Zagreb: Hrvatski pedagoško-književni zbor, 1996., 451.

svjedoče njegova bogata nototeka, fonoteka i biblioteka koje obiluju notnim izdanjima, gramofonskim pločama, knjigama i notesima na čijim rubnicama nalazimo bilješke, asocijacije i nove istraživačke spoznaje. Širina njegova interesa obuhvaća razna područja: od povijesti umjetnosti i raznih svjetskih monoteističkih i politeističkih religija preko medicine, povijesti, svjetskih jezika, uključujući i one poput hebrejskog ili mađarskog jezika,⁴ do književnosti, filozofije i arheologije. Misaonu vitalnost i intelekt te intrinzičnu želju za umnim naporom pokazivao je svakodnevno rješavajući križaljke na mađarskom i njemačkom jeziku. Koncertni repertoar učio je napamet, rukom prepisujući cijele skladbe sa svim oznakama, potom ih ponovno zapisujući metodom autodiktata. Murai je uvježbavao novi repertoar tako da je najprije izradio komparativnu studiju različitih izdanja iste skladbe uspoređujući oznake tempa, dinamike i artikulacije te preslušavajući različite izvedbe⁵ kako bi na temelju analize svih elemenata donio svjesnu odluku o vlastitoj interpretaciji koju je pomno pripremljenim elementima za vježbu studiozno izgrađivao.⁶ Svim navedenim elementima u oblikovanju vlastite erudicije Murai se koristio i kao pedagog.

Kako je već istaknuto, pedagošku djelatnost profesor Murai započeo je u jesen 1951. godine. Godinu i pol nakon diplome iz klavira u razredu profesora Svetislava Stančića na Muzičkoj akademiji u Zagrebu postaje njegovim asistentom. Uz intelektualno ozračje profesora Stančića Muraja vežu i prvi privatni satovi klavira u ranom djetinjstvu na koje je putovao u Zagreb iz rodnoga Varaždina. Murai je za vrijeme Drugoga svjetskog rata tri godine studirao u Budimpešti,⁷ a profesorski habitus usvaja u ozračju

⁴ Mađarski jezik bio je jezik koji je Murai govorio sa svojom majkom Dragicom Somogy Murai, podrijetlom iz ugledne varaždinske obitelji Somogy, a i jezik podrijetla Murajevih predaka – židovske obitelji Mandl iz Bácsalmása u Mađarskoj.

⁵ Samo za sonate Domenica Scarlattija Murai je u svojoj fonoteci imao 17 snimki različitih izvođača: E. Gilels, V. Horowitz, H. Czerny-Stefanska, E. Stefanska-Lukowicz, R. Kirkpatrick, M. Hess, S. Askenase, Z. Ružičková, G. Malcolm, M. Drewnowski, L. Sgrizzi, J. Murai, W. Landowska, W. Giesecking, A. Schiff, B. Verlet i I. Simonović.

⁶ O Murajevim načinima vježbanja i varijantama postoje vlastoručne bilješke i skice u ostavštini pohranjenoj u Odsjeku za povijest hrvatske glazbe Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu, usp.: Tamara JURKIĆ SVIBEN: Pijanistički erudit Jurica Murai, *Radovi Zavoda za znanstveni rad HAZU Varaždin*, 26 (2015), 41-56.

⁷ Jer je Međimurje bilo prijeporno područje između Nezavisne Države Hrvatske i Mađarske, što je imalo „nesagledive posljedice za njegove stanovnike.“ Prema Erika KR-

profesora Stančića, pod čijim vodstvom završava studij klavira 1950. godine. Stančić je imao znatan utjecaj na oblikovanje osobnosti Jurice Muraja i kao umjetnika i kao budućeg pedagoga, iako je Jurica Murai svojim intelektom i interesom za proširivanjem kulturnih spoznaja u svoj pedagoški rad unosio i spoznaje koje je usvojio usavršavanjem u Parizu 1956. kao stipendist francuske vlade kod glasovite Marguerite Long te na majstorskim tečajevima Alfreda Cortota i Guida Agostija 1961. godine u Sieni.

Pedagoške i umjetničke odlike „Stančićeve škole“, čijih se postulata Murai dosljedno držao, jesu:

- oslanjanje primarno na *urtext*, a tek nakon poznavanja *urtexta* i na druga dostupna izdanja,
- detaljna analiza i usporedba notnoga zapisa do najsitnijeg detalja,
- uočavanje glavnih stilskih odrednica i inzistiranje na poznavanju glazbenog i šireg umjetničkog konteksta epohe u kojoj je djelo nastalo,
- poznavanje i isticanje karakterističnih oznaka za pojedinog skladatelja te inzistiranje na njima (primjerice osvješćivanje pojma *sforzato* ili *subito piano* u djelima L. van Beethovena ili važnosti pauze u dramatskom momentu same skladbe),
- majstorsko sviranje studentima i interpretacijska analiza,
- oblikovanje uputa studentima za promišljeno i inteligentno samostalno vježbanje kao temelj za daljnju nadogradnju interpretacije.

Sve navedeno prepoznaje se u metodama poučavanja Jurice Muraja, kao i maksima: „Vlastita kvaliteta osnovni je preduvjet uspješne edukacije.“⁸ Način na koji je sam učio i sadržaj koji je usvojio u „Stančićevoj školi“ (kao i cijela generacija budućih profesora Muzičke akademije u Zagrebu, nositelja Klavirskog odjela, poput Zvezdane Bašić, Stjepana Radića, Vladimira Krpana, Pavice Gvozdić, Ranka Filjaka, Darka Lukića, Ladislava Šabana i drugih) te sve što je umjetničkim interesom za spoznavanjem same glazbe i njezina konteksta ugradio u sebe kao umjetnika, Murai je želio i nastojao te uspio prenijeti svojim studentima.

PAN: Murai, 29.

⁸ Zdenka GRUDEN, Vladimir GRUDEN: *Emocionalna promjena edukatora danas – kvalitativna hrvatska škola sutra*, 451.

Odlike pijanizma koje su se mogle čuti u Murajevim izvedbama i od kojih su neke sačuvane na povijesnim snimkama,⁹ kao što su čistoća artikulacije, gradacija fraza, dinamički odnosi i stvaranje unutarnjih napetosti u polifonom vođenju glasova, zatim odmjeranost i stilska profiliranost s emocijama koje stil dozvoljava te racionalna kontrola same izvedbe, osnovni su postulati na kojima je Jurica Murai inzistirao kao klavirski pedagog.

Maksima koju je postavljao bila je usmjerena prema kvalitetnoj interpretaciji umjetničkog djela čiji je preduvjet bila visoka razina tehničke pripremljenosti. U tu svrhu u klasi profesora Muraja prakticirale su se detaljne tehničke vježbe koje su pokrivale sve vrste klavirske tehnike. Murai ih je sakupio kao asistent profesora Stančića u tzv. *kajdanke*. Na elementima klavirske tehnike, kao što su različiti modeli i prstometi iz osnovnih vježbi za ljestvice, rastvorbe, dvohvate, oktave, poliritmiju i polimetriju, koji su se nalazili u Stančićevim kajdankama, razvijao je i druge brojne varijante i podvarijante koje je u prikladnim situacijama kod rješavanja točno određenog tehničkog problema unutar pojedine skladbe, na licu mjesta, studentu ispisivao olovkom na koricama ili poledini nota (slike 1 i 2).¹⁰

Uvježbavanje tehnike i najsloženiji prstometi i premeti bili su svojevrsna opsesija samog Muraja pijanista. Sve što je pijanist Murai sam pokušavao i što je sam od sebe kao umjetnika zahtijevao nesebično je nastojao sugestivnim uputama potaknuti i kod svojih studenata.

Tim povodom objavio je i u glazbeno-pedagoškom časopisu *Tonovi*¹¹ stručni članak iz pedagoške prakse pod naslovom *Dvije netipične ljestvice i njihovo vježbanje*. Riječ je o cjelostupanjskoj ljestvici i osmotonskoj ljestvici principa slijeda *cijeli ton – poluton*, koje se mogu naći u pijanističkoj literaturi F. Liszta, A. Skrjabina i C. Debussyja do primjera iz suvremene

⁹ Popis diskografije Jurice Muraja vidi u: Erika KRPAN: *Murai*, 265-271 te posthumna izdanja snimki Jurice Muraja u: Croatia Records 2009., Orfej 2009. i Muzički informativni centar Koncertne direkcije Zagreb / Varaždinske barokne večeri, 1999.

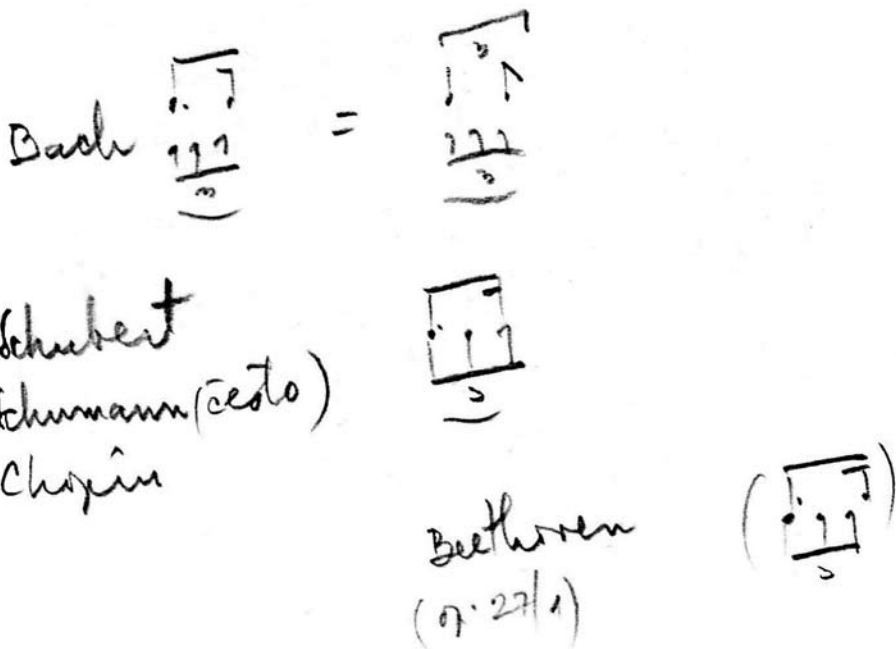
¹⁰ Takvih kajdanki u suradnji s Juricom Murajem kao asistentom, s kraja pedesetih godina i početka šezdesetih godina, još se i danas sjećaju generacije pijanista i profesora poput Vladimira Krpana, Pavice Gvozdić, Sretne Meštrović, Mire Flies Šimatović i brojnih drugih.

¹¹ Usp. Jurica MURAI: *Dvije netipične ljestvice i njihovo vježbanje*, *Tonovi*, (1990) 11/12, 3-5.

Beethoven: op. 111.

Sl. 1: Segment iz *Sonate*, op. 111 L. van Beethovena

Sl. 2: Izvođenje ritma u različitim stilskim razdobljima (Ritamski motivi u djelima J. S. Bacha, F. Chopina, F. Schuberta, R. Schumanna i L. van Beethovena: *Sonata*, op. 27 br. 1)

pijanističke literature. Za potrebe pisanja toga rada Murai je napisao puno opširnije bilješke iz kojih je u rad prenio one najosnovnije (slika 3).

Radi unaprjeđivanja i dostizanja discipline i tehničke razine studenata Klavirskog odjela Muzičke akademije, profesor Murai osamdesetih je godina 20. stoljeća potaknuo, zajedno s profesorom Vladimirom Krpanom,

Cijelotonska gjestica (gjestica od šest stupnjeva)

(1.)

(moguća su samo dvije)
(gjestice: Reo i njeni dijatonični i kromatoni)
(akordi: tri i četvoroglasni)

(2.)

(akordi: tri i četvoroglasni)

(+ varijante, kao kod običnog trozvučja)
(akordi: troglasni i četvoroglasni)

Prinjezi iz klavirske literature:
F. Liszt: Preludije u različitim oblicima
S. Debussy: veliki broj skladbi
C. Debussy: veliki broj skladbi

Sl. 3: Tonovi – skice za rad

uz pomoć profesorice Melite Lorković i – tada pročelnice Klavirskog odjela Muzičke akademije – profesorice Zvezdane Bašić, uvođenje kolokvija iz klavirske tehnike na prvoj i drugoj godini studija. U okviru iste ideje, krajem devedesetih godina, profesorica Bašić potaknula je i natjecanje *Etide i skale* za učenike glazbenih škola u okviru Glazbene škole Pavla Markovca u Zagrebu.

Kolokviji iz klavirske tehnike na Muzičkoj su se akademiji provodili do kraja devedesetih godina 20. stoljeća, nakon čega se reformama programa klavirskog studija i program kolokvija izmijenio.

U poučavanju polifonije, u čemu je Murai imao izvrsne rezultate, koji su kod njegovih studenata prepoznati i u inozemstvu, inzistirao je na poznavanju baroknog stila i polifonog oblika skladbe, na osvješćivanju sva-

Fuga xii
Das wohltemperierte Klavier, I.)

J.S. Bach

1(S)
2(A)
3(T)
4(B)

Sl. 4: Četveroglasna Fuga u b-molu J. S. Bacha, *Das Wohltemperierte Klavier*, sv. I.

[illegible]

Sl. 5 i 5a: Murajeva redakcija Mozartove sonate u F-duru (naslovnica i prva stranica nota)

koga pojedinoga glasa, na vođenju glasova iz ruke u ruku, na artikulaciji i fraziranju te dosljednom provođenju polifonog materijala.

Primjer dosljednosti u navedenoj polifonoj problematici, kako u proučavanju skladbi za potrebe vlastitih umjetničkih interpretacija tako i za metodičke predloške (glazbeni metodički artefakti), jest vlastoručno ispisivanje četveroglasne fuge u b-molu J. S. Bacha iz zbirke *Das Wohltemperirte Klavier* I. sv. (slika 4).

Osim problema tehnike i izvedbe polifonije, Murai se bavio i pitanjima stila pojedinog skladatelja. U tu svrhu, za potrebe glazbene pedagoške literature, još 1952. godine započinje s izdavanjem redigiranih sonata za klavir W. A. Mozarta u izdanju Muzičke naklade. U nadolazećem je razdoblju objavljeno deset sonata za klavir W. A. Mozarta i jedna fantazija kao redigirano instruktivno izdanje profesora Jurice Muraja, od kojih su mnoge doživjele i više izdanja (zadnje objavljeno 1982. godine) (slike 5 i 5a).

U tim je izdanjima profesor Murai, ostajući vjeran Mozartovu *urtextu*, u zgrade stavio metodičke intervencije koje učeniku vizualiziraju artikulaciju, dinamiku ili pedalizaciju, poštujući stilske odrednice glazbenoga klasicizma.

Murai je, uz instruktivna izdanja Mozartovih sonata za klavir, redakcijski priredio za tisak i izvođenje djela hrvatskih skladatelja B. Bjelinskog,

Minuetto

D. Scarlatti

Var. XIV 45 f. [K. 60] (vidi napomenu kod R. Kirkpatrick: Domenico Scarlatti, Apollo Ed. 1968, st. 152/b, pripada liniji L. 20 - K. 79.)

Sl. 6: Sonata D. Scarlattija, dio revidiranog prijepisa prema R. Kirkpatricku

F. Livadića, L. Ebnera, I. Zajca i drugih.¹²

Muraja je potpuno zaokupio cjelokupni opus Domenica Scarlatti-ja – koji obuhvaća više od pet stotina sonata – te on pokazuje izniman znanstveni i glazbeni interes za nj. Njime se detaljno bavio proučavajući izdanja A. Longa, R. Kirkpatricka, E. Sauera, S. Stančića, H. Kellera & W. Weissmanna, H. Bartha, H. von Bülowa, Z. Drzewieckog, P. Solymosa, B. Bartóka i A. Nikolajeva & I. Okrajneca i drugih (slika 6).

Murai se u nastavi bez zadrške koristio svime onime što je istodobno predstavljalo njegov znanstveni doseg i interes u proučavanju klavirske i muzikološke literature. Nesebično je ustupao preslike vlastitih rukopisnih prijepisa svojim studentima kako bi osvijestio spoznaju o potrebi znanstvenog pristupa i dosega radi daljnje metodičke diseminacije. Taj je pristup kod njegovih studenata osvijestio spoznaju da glazbenom djelu valja pristupiti interdisciplinski u području glazbenoga obrazovanja.

Profesor Murai iskazivao je poseban interes za recepciju, prihvaćanje i izvođenje suvremenih domaćih i inozemnih skladatelja 20. stoljeća. Tako je u ozračju obljetnica skladatelja Karola Szymanowskog i Božidara Kunca profesor Murai 1994. godine okupio cijelu svoju klavirsku klasu i klasu profesorice Elle Kovačić-Murai kako bi u sklopu Smotre Klavirskog odjela Muzičke akademije u Zagrebu studenti izvodili djela navedenih autora (Predrag Šantek, Ana Vimpolšek, Tamara Jurkić, Marina Matolić, Maja Nikolić, Deniza Banković) (slike 7 i 7a).¹³

Tim povodom Murai je, zahvaljujući ustrajnom inzistiranju i autoritetu te viziji za ostvarivanje cjelokupnog projekta, uspio dokazati studentima važnost izučavanja širokog raspona klavirske literature. Ciljanom metodičkom artikulacijom studentima je osvješćivao važnost brige o rjeđe izvođenim autorima, a posebno je ukazivao na važnost hrvatske glazbene

¹² O redakcijama Jurice Muraja vidi ostale radove u ovome zborniku.

¹³ Božidar Kunc rođen je u Zagrebu 18. lipnja 1903., a preminuo je u Detroitu (Michigan, SAD) 1. svibnja 1964. Godine 1993. obilježavala se Kuncova devedeseta godišnjica rođenja, a 1994. godine trideseta godišnjica smrti. Poljski skladatelj Karol Szymanowski rođen je 6. listopada 1882., a preminuo je 29. ožujka 1937. Jurica Murai iskazivao je poseban interes za proučavanje toga autora. Tim povodom još je 1992. godine, o sto desetoj obljetnici rođenja Szymanowskog, počeo pripremati svoju klasu za koncertno predstavljanje njegovih djela u hrvatskom akademskom okruženju, no zbog izrazite tehničke i interpretativne težine skladbi Szymanowskoga, pripreme su se oduljile do 1994. godine, kada su djela izvedena u sklopu Smotre Klavirskog odjela.

<i>Muzička akademija Sveučilišta u Zagrebu</i>	
	
Mala dvorana	
Subota, 9. travnja 1994	Početak u 17 sati
Javna priredba	
KAROL SZYMANOWSKI	
skladbe za glasovir	
1. Preludij i fuga	Izvodi: <i>Tamara Jurkić</i> , 3. g.
2. Varijacije, op. 3	Izvodi: <i>Ana Vinpolšek</i> , 4. g.
- - - - -	
3. Četiri mazurke, op. 50, br.1-4	Izvodi: <i>Predrag Šantek</i> , 1.g.
4. Dvanaest etuda, op. 33	Izvodi: <i>Marina Matolić</i> , 4.g.
Uvodna riječ: <i>prof. Jurica Murai</i>	
Nastavnik: <i>red.prof. Jurica Murai</i>	

<i>Muzička akademija Sveučilišta u Zagrebu</i>	
	
Mala dvorana	
Subota, 9. travnja 1994	Početak u 15,30 sati
Javna priredba	
BOŽIDAR KUNC	
skladbe za glasovir	
1. Šest bagatela, op. 44	Izvodi: <i>Maja Nikolić</i> , 2.g.
2. Pet valcera, op. 39	Izvodi: <i>Ana Vinpolšek</i> , 4.g.
3. Toccata, op. 53	Izvodi: <i>Marina Matolić</i> , 4.g.
- - - - -	
4. Tri kompozicije, op. 49	
<i>Rondo breve</i>	
<i>Improvisando</i>	
<i>Scherzando</i>	Izvodi: <i>Deniza Banković</i> , 4.g.
5. Sonata br. 4, op. 43	
<i>Allarghetto moderato</i>	
<i>Andante sostenuto</i>	
<i>Presto</i>	Izvodi: <i>Tamara Jurkić</i> , 3. g.
Nastavnici: <i>red.prof. Elita Kovačič-Murai (t. 1. i 4.)</i> <i>red.prof. Jurica Murai (t. 2, 3 i 5)</i>	

Sl. 7 i 7a: Programi koncerata s djelima B. Kunca i K. Szymanowskog

baštine. Ovisno o prepoznatim preferencijama pojedinog studenta, Murai je upućivao na točno određene skladatelje kojima se pojedini umjetnici, koji su potekli iz Murajeve klase, bave većim dijelom svoga života, poput Ide Gamulin s opusom Dore Pejačević, Hrvoja Jugovića s djelima Béle Bartóka i glazbom s kraja 18. stoljeća i početka 19. stoljeća, Tamare Jurkić Sviben s opusom Božidara Kunca ili skladateljima židovske provenijencije u hrvatskoj glazbenoj baštini i drugih. Murai je bio umjetnik s jasnom idejom o tome što želi izraziti umjetničkom interpretacijom, ali i vizijom, čime bi se svaki njegov student mogao u budućnosti baviti.

U edukativne svrhe često je na satima klavira posezao za djelima iz biblioteke Svetislava Stančića o kojoj se za svoga pedagoškog djelovanja pomno brinuo u sobi 21 Klavirskog odjela Muzičke akademije u Gundulićevoj ulici br. 6 u Zagrebu. I iz svoje kućne nototeke donosio je izdanja i vlastite prijepise.

Nastavno je vrijeme za Muraja bilo prava dragocjenost, pa bi kao iskusen profesor iskoristio svaki trenutak, čak i kada student nije bio spreman s određenim gradivom, kako bi proširivao studentsko znanje nudeći nove glazbene predloške i zapise. Ponekad je, radi proširivanja studentovih glazbenokulturnih pojmova, svirao s lista transkripcije uvertira iz opera R. Wagnera uz detaljno objašnjenje karakterističnih harmonija i zvukovnih boja. Razgovor sa studentom nastavio bi se radi propitivanja poznavanja određenog umjetničkog stila ili epohe. Murai bi vješto procjenjivao studentovo poznavanje povijesti glazbe te skretao pozornost na poznavanje cjelokupnog konteksta nastanka određenoga glazbenog djela. Interesantno je znati da bi Murai na satu znao zapjevati odlomke iz arija W. A. Mozarta ili G. Rossinija, što je za studente bio doživljaj metodičkog artizma.

Nakon svega napisanoga, promislivši o izreci da je „Autoritet [je] svojstvo koje sigurno svako želi, ali je pitanje kako ga izgraditi i zaslužiti.”¹⁴, moguće je ustvrditi da je profesor Murai bio erudit, intelektualac i zaslužni autoritet¹⁵ u punom smislu te riječi. Osobine Muraja pedagoga mogu

¹⁴ Merima ČAUŠEVIĆ: Mjesto i značaj muzičkog obrazovanja u inkluzivnom odgojno-obrazovnom procesu, u: Sabina Vidulin-Orbanić (ur.): *Glazbena pedagogija u svjetlu sadašnjih i budućih promjena - obrazovanje učitelja glazbe u svjetlu sadašnjih i budućih promjena u glazbenom obrazovanju*, Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli – Odjel za glazbu, 2009., 62.

¹⁵ Prema Milan POLIĆ: *Čovjek – odgoj – svijet: mala filozofijsko odgojna razložba*, Zagreb: Ra-

se prepoznati i u sljedećem opisu: „Snaga ličnosti utemeljena na poštenju, pravednosti i iskrenosti prema mladom biću i znanju koje se na tu ličnost prenosi osigurat će autoritet kakav je poželjan svugdje i uvijek u životu”.¹⁶

Jurica Murai bio je čovjek od kojeg je vrijedilo učiti i pripadati klasi njegovih studenata. Učiti ne samo pijanističke vještine nego učiti i kako se radom, željom za znanjem i apsolutnom autodisciplinom čovjek izgrađuje. Prema sebi beskompromisno strog i discipliniran, profesor Murai nije ništa manje tražio ni od svojih studenata.

U svojem pedagoškom vijeku dugom 47 godina (od 1951. do umirovljenja 1994. godine, a aktivan do smrti 1999. godine) profesor Murai bio je istaknuti djelatnik u glazbenim udrugama, član brojnih republičkih i tada saveznih žirija klavirskih natjecanja, pročelnik Klavirskog odjela Muzičke akademije u Zagrebu od 1977. do 1981. godine te voditelj brojnih klavirskih seminara. Odgojio je i obrazovao 50 profesora klavira i pijanista.

Iako vjerodostojan štovatelj i prenositelj „Stančićeve klavirske škole“, profesor Murai svojom je kreativnošću i smislom za očuvanje posebnosti svakog studenta donio pomak u otvaranju prema međunarodnoj kompetitivnosti diplomanata zagrebačke pijanističke škole krajem 20. i početkom 21. stoljeća.

Visoka razina profesionalnosti i odgovornosti koju je Murai ugradio u studente Klavirskog odjela Muzičke akademije u Zagrebu, kroz više generacija druge polovice 20. stoljeća, rezultirala je izuzetnim profesorskim kadrom u glazbenim školama diljem Hrvatske, u pojedinim slučajevima i u inozemstvu. Na znanstveno utemeljenim načelima i pristupima umjetničkom djelu odgajaju se nove generacije budućih klavirskih pedagoga i pijanista, a oni svjedoče o uspješnosti „Murajeve pedagogije“.

dionica Polić, 2001., 23: „'autoritet' - (*lat.* auctoritas = ugled, uzor, dostojanstvo; volja, vlast, jamstvo) ugled i na ugledu zasnovan utjecaj. Autoritet je rezultat nečije duhovne snage i njezina neposrednog potvrđivanja na djelu. Kao takav autoritet je temelj odgojnog djelovanja.“

¹⁶ Merima ČAUŠEVIĆ: *Mjesto i značaj muzičkog obrazovanja u inkluzivnom odgojno-obrazovnom procesu*, 62.

Literatura

- ANIĆ, Vladimir, et al.: *Hrvatski enciklopedijski rječnik*, Zagreb: Novi Liber, 2002.
- ČAUŠEVIĆ, Merima: Mjesto i značaj muzičkog obrazovanja u inkluzivnom odgojno-obrazovnom procesu, u: Sabina Vidulin-Orbanić (ur.): *Glazbena pedagogija u svjetlu sadašnjih i budućih promjena - obrazovanje učitelja glazbe u svjetlu sadašnjih i budućih promjena u glazbenom obrazovanju*, Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli – Odjel za glazbu, 2009., 58-68.
- GRUDEN, Zdenka, GRUDEN, Vladimir: Emocionalna promjena edukatora danas – kvalitetnija hrvatska škola sutra, u: Hrvoje Vrgoč (ur.): *Pedagogija i hrvatsko školstvo jučer i danas, za sutra*, Zagreb: Hrvatski pedagoško-književni zbor, 1996., 451-456.
- KRPAN, Erika: *Murai*, Varaždin: Varaždinske barokne večeri, 2000.
- MURAI, Jurica: Dvije netipične ljestvice i njihovo vježbanje, *Tonovi*, (1990) 11/12, 3-5.
- POLIĆ, Milan: *Čovjek – odgoj – svijet: mala filozofijsko odgojna razložba*, Zagreb: Radionica Polić, 2001.

Summary

Jurica Murai as Pedagogue

Pianist Jurica Murai (Varaždin, 26 March 1927 – Zagreb, 26 January 1999) was piano pedagogue at the Zagreb Music Academy in the period from 1951 to 1999. He transferred the experiences from his studies in Budapest in the class of Professor Böszörményi-Nagy and gained features of the "Stančić School" to his students during piano lessons, which were at the same time complete lectures about artistic style history and general knowledge about culture. He selflessly shared all personal methods of studying new pieces for concert performances, always insisting on a professional relation towards the artistic vocation of the pianist and piano pedagogue, for which he prepared many generations of his students. He always tried to encourage the students in his class to engage in his own interest for the research and study of Croatian music heritage and contemporary music of the 20th century. For this, Murai organized a cycle of thematic

concerts at the Music Academy, in which pieces of Croatian and foreign composers were performed. In this paper, certain handwritten notes of Murai's are shown and described – notes that were used for educational purposes, and are today deposited in the Legacy of Jurica Murai and Ella Kovačić-Murai at the Division for the History of Croatian Music of the Institute for the History of Croatian Literature, Theatre and Music of the Croatian Academy of Sciences and Arts in Zagreb. Furthermore, notes that Murai wrote down for his piano student, the author of this paper, who was in his class, are also tackled. In his long pedagogical experience and work, he raised 50 pianists and piano pedagogues.

The greatest pledge of the pedagogue Jurica Murai is that he made a big move towards the opening for international competitiveness of the graduate students of the "Zagreb Piano School" at the end of the 20th and the beginning of the 21st century thanks to his erudition, creativity and sense for preserving the individualism of each student.

MURAJEVE REDAKCIJE SKLADBI „MALIH MAJSTORA“

Vjera Katalinić

Na početku valja artikulirati dva pojmovna područja. Prvo je pojam „malih majstora“: potječe iz likovnih umjetnosti, a pod tim imenom priručnici ukazuju na skupinu uglavnom nürnberških umjetnika iz prve polovice 16. stoljeća na čije je stvaralaštvo utjecao Albrecht Dürer. „Njihovi članovi međusobno su pokazivali velike razlike, bilo ih je čak iz raznih zemalja. Ubrajaju se slikari kao i arhitekti i obrtnici. Svi su se oni, međutim, bavili i bakropisom, a upravo to područje predstavlja njihovu poveznicu. Format svih njihovih radova je mali.“¹ Pojam je prvi put upotrijebio 1679. Joachim von Sandrart, a kasnije je rabljen i za druge skupine umjetnika, kao npr. za švicarske slikare 18. stoljeća („Schweizer Kleinmeister“). Teme njihovih radova uglavnom su bile lokalni pejzaži i prizori iz svakodnevnog života, a obično su ih prodavali putnicima. I njihovi su radovi stoga bili maloga formata, ali njihovi autori nikada nisu postali poznati izvan lokalnih okvira. Ta druga činjenica povezuje ih s pojmom „malih majstora“ u glazbi, pojmom koji je u čestoj uporabi u posljednjih 50-ak godina, od kada se povijest glazbe odmaknula od prikaza povijesti „heroja“. Međutim, za tim ćemo pojmom uzalud tragati u suvremenim muzičkim i muzikološkim priručnicima, pa nam preostaje samo vlastita spekulacija. S obzirom na to da i današnje povijesti glazbe uporište pronalaze u „velikim“ ličnostima i „velikim“ djelima, ona „mala“ obično svoje mjesto nalaze u bilješkama. U svakom slučaju, iz takvih radova proizlazi konstrukcija piramide na čijem su vrhu „heroji“, a ispod njih su skladatelji/glazbenici drugog, trećeg i svih nižih redova. Npr. na vrhu piramide nalaze se Haydn, Mozart i Beethoven, slijede Gluck, Paisiello, Pleyel (i mnogi

¹ Hans Wolfgang SINGER: *Die Kleinmeister*, Bielefeld-Leipzig: Verlag von Velhagen & Klasing, 1908., 3.

drugi), u nižem su rangu vjerojatno Martin y Soler, Hoffmeister i slični. No svaka piramida nužno je subjektivna, ali i ovisna o području, žanru, razdoblju i slično. Potrebno je naime ustanoviti tip odnosa „malog“ u odnosu na „velikog“ majstora.

U životopisu Jurice Muraja važno mjesto zauzima zalaganje za hrvatsku glazbu, u čemu je sudjelovao bilo kao interpret, pedagog sa svojim instruktivnim izdanjima, bilo pak kao redaktor. Javnosti su poznata njegova tiskana izdanja (sačuvana i u ostavštini poklonjenoj Odsjeku za povijest hrvatske glazbe Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti) – od sonata međunarodnog „heroja“ Mozarta do „malog majstora“ Leopolda Ebnera, od lokalnog „heroja“ Ivana Zajca do „manjeg majstora“ Ferde Livadića; međutim, u nizu imena poput Dore Pejačević, Natka Devčića ili Brune Bjelinskog, tko će arbitrirati o stupnju „veličine“, značenja pojedinog autora i pojedinog djela?

U ostavštini Jurice Muraja sačuvani su i rukopisni materijali koji nisu javno dostupni, a važan su dio njegova „pijanističko-istraživačkog“ rada – proučavanje skladbi mahom hrvatskih autora. Neke su smještene u skupinu redakcija, neke u skupinu revizija, no katkada je delikatno razlučiti jedno od drugoga. Ovdje donosimo kronološki pregled skladateljâ onih djela za koja je Murai naznačio da su redigirana ili revidirana, a nalaze se u 2. svežnju Murajeve ostavštine:

Luka Sorkočević (1734. – 1789.): *Sinfonia u A-duru* (sv. 2)

Sinfonia u G-duru

Male kompozicije (Lezioni)

Ivan Jarnović (1747. – 1804.): *Fantasia in Rondo*

Leopold Ebner (1769. – 1830.):

Variationen auf das Lied „Ei du mein lieber Augustin“, prijepis nota iz 1798.

Variazioni iz 1798. (isto?)

Tema con Variazioni iz 1811.

Variazioni iz 1812.

Sonata (1811.) [tiskano u: *Izbor skladbi za glasovir*, Zagreb: MZMA, 1977.],

Tema con var. iz 1811.

Variazioni (1812.)

7 variazioni (1811.)

Pet menueta (1811.)

Dva menueta (1812.) [tiskano u: *Izbor skladbi za glasovir*, Zagreb: MZMA, 1977.]

Tri koračnice (1814.)

Rondo pastorella za orgulje

Toma Resti (c. 1770. – 1830.): *Sonata (fragment) u D-duru*

Tema con variazioni u G-duru

Andante u B-duru

Largo u A-duru

Adagio u B-duru

Tema con variazioni u C-duru

Tema con variazioni

Fortunat Pintarić (1798. – 1867.): *Pastorellae* (C-dur [„Dudaš“], A-dur,

Hes-dur,² Es-dur/Rondo/, C-dur/Rondo/

Fantasiae secundum stylum recentissimum

6 sonaciih - (Es-dur, B-dur, A-dur, E-dur, D-dur, F-dur)

Ferdo Livadić (1799. – 1889.): *Polonaise melancholique d'amour*

Spomen-list Ančici

Capriccio („Fahrt auf's Land“)

Dora Pejačević (1885. – 1923.): *Sonata u b-molu*, op. 36 [tiskano, Zagreb: HMD, 2002.]

Svi su navedeni skladatelji svojevrсни „mali majstori“ u odnosu na neke Murajeve europske glazbeničke interese – poput Mozartovih ili Beethovenovih sonata, ali i Scarlattijevih skladbi koje su ga posebno zanimale te je čak načinio komparativnu analizu raznih izdanja. Međutim, koje je djelo među navedenima „malo“, vrlo je teško reći jer je uglavnom riječ o reprezentativnim djelima svojih autora. S obzirom na to da će o *Sonati* Dore Pejačević biti još govora, zadržat ću se na nekim oglednim primjerima skladbi iz 18. stoljeća.

Murai je pratio muzikološka istraživanja ponajprije kao zainteresirani tragač za novom pijanističkom literaturom, ali i kao promicatelj hrvatske glazbe. Vjerojatno je najveća skupina skladatelja kojima se bavio vezana

² Riječ je, naravno, o B-duru, ali je upravo tako Murai naveo na prijepisu.

Sl. 1a: Autograf Sorkočevićeve *Simfonije* br. 3 u A-duru od 18. prosinca 1754.
(Dubrovnik, samostan Male braće)

uz Dubrovnik, preciznije, uz samostan Male braće. Tom ga je važnom glazbenom arhivu neminovno privukao članak (diplomski rad) Branke Antić *Klavirska muzika u Dubrovniku (Djela sačuvana u muzičkom arhivu dubrovačkog samostana Male braće)*, objavljen 1965. godine u *Radu JAZU*.³ Slijede Murajevi prijepisi, redakcije i revizije skladbi autora čija su djela tamo sačuvana. To su Luka i Antun Sorgo (prepisao je Antunovu *Sonatu* za klavir četveroručno iz 1814. godine), Toma Resti i Ivan Jarnović. *Sinfonia u A-duru* zapravo je treća Lukina simfonija datirana 18. prosinca 1754. (a ne 14. prosinca, kako pogrešno navodi Šaban i svi dosadašnji navodi) te prva koju naziva simfonijom (za razliku od prethodne dvije, koje još nose naziv uvertire; vidi slike 1a i 1b). Pisana je na dva sistema; Albe Vidaković stoga pretpostavlja da je riječ o violini i basu (tj. *continuu*),⁴ Wolfgang

³ Branka ANTIC: *Klavirska muzika u Dubrovniku (Djela sačuvana u muzičkom arhivu dubrovačkog samostana Male braće)*, *Rad JAZU*, 337 (1965), 241-311.

⁴ Tako je olovkom naznačio na autografu materijala u samostanu Male braće u Dubrovniku.

Sinfonia
(175A)

Andante

1.

The image shows a handwritten musical score for a piece titled "Sinfonia (175A)". The tempo is marked "Andante". The score is written in A major (three sharps) and 3/4 time. It consists of a single system of music, numbered "1." at the beginning. The notation includes treble and bass staves with various musical symbols such as notes, rests, and dynamic markings. There are some handwritten annotations in the margins, including a circled "1" and a circled "3".

Sl. 1b: Murajev prijepis Sorkočevićeve *Simfonije* u A-duru

Tema con variazioni (prijepis i obrada: J. Muraja)

Tema.
Andante

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

48

49

50

51

52

53

54

55

56

57

58

59

60

61

62

63

64

65

66

67

68

69

70

71

72

73

74

75

76

77

78

79

80

81

82

83

84

85

86

87

88

89

90

91

92

93

94

95

96

97

98

99

100

101

102

103

104

105

106

107

108

109

110

111

112

113

114

115

116

117

118

119

120

121

122

123

124

125

126

127

128

129

130

131

132

133

134

135

136

137

138

139

140

141

142

143

144

145

146

147

148

149

150

151

152

153

154

155

156

157

158

159

160

161

162

163

164

165

166

167

168

169

170

171

172

173

174

175

176

177

178

179

180

181

182

183

184

185

186

187

188

189

190

191

192

193

194

195

196

197

198

199

200

201

202

203

204

205

206

207

208

209

210

211

212

213

214

215

216

217

218

219

220

221

222

223

224

225

226

227

228

229

230

231

232

233

234

235

236

237

238

239

240

241

242

243

244

245

246

247

248

249

250

251

252

253

254

255

256

257

258

259

260

261

262

263

264

265

266

267

268

269

270

271

272

273

274

275

276

277

278

279

280

281

282

283

284

285

286

287

288

289

290

291

292

293

294

295

296

297

298

299

300

301

302

303

304

305

306

307

308

309

310

311

312

313

314

315

316

317

318

319

320

321

322

323

324

325

326

327

328

329

330

331

332

333

334

335

336

337

338

339

340

341

342

343

344

345

346

347

348

349

350

351

352

353

354

355

356

357

358

359

360

361

362

363

364

365

366

367

368

369

370

371

372

373

374

375

376

377

378

379

380

381

382

383

384

385

386

387

388

389

390

391

392

393

394

395

396

397

398

399

400

401

402

403

404

405

406

407

408

409

410

411

412

413

414

415

416

417

418

419

420

421

422

423

424

425

426

427

428

429

430

431

432

433

434

435

436

437

438

439

440

441

442

443

444

445

446

447

448

449

450

451

452

453

454

455

456

457

458

459

460

461

462

463

464

465

466

467

468

469

470

471

472

473

474

475

476

477

478

479

480

481

482

483

484

485

486

487

488

489

490

491

492

493

494

495

496

497

498

499

500

501

502

503

504

505

506

507

508

509

510

511

512

513

514

515

516

517

518

519

520

521

522

523

524

525

526

527

528

529

530

531

532

533

534

535

536

537

538

539

540

541

542

543

544

545

546

547

548

549

550

551

552

553

554

555

556

557

558

559

560

561

562

563

564

565

566

567

568

569

570

571

572

573

574

575

576

577

578

579

580

581

582

583

584

585

586

587

588

589

590

591

592

593

594

595

596

597

598

599

600

601

602

603

604

605

606

607

608

609

610

611

612

613

614

615

616

617

618

619

620

621

622

623

624

625

626

627

628

629

630

631

632

633

634

635

636

637

638

639

640

641

642

643

644

645

646

647

648

649

650

651

652

653

654

655

656

657

658

659

660

661

662

663

664

665

666

667

668

669

670

671

672

673

674

675

676

677

678

679

680

681

682

683

684

685

686

687

688

689

690

691

692

693

694

695

696

697

698

699

700

701

702

703

704

705

706

707

708

709

710

711

712

713

714

715

716

717

718

719

720

721

722

723

724

725

726

727

728

729

730

731

732

733

734

735

736

737

738

739

740

741

742

743

744

745

746

747

748

749

750

751

752

753

754

755

756

757

758

759

760

761

762

763

764

765

766

767

768

769

770

771

772

773

774

775

776

777

778

779

780

781

782

783

784

785

786

787

788

789

790

791

792

793

794

795

796

797

798

799

800

801

802

803

804

805

806

807

808

809

810

811

812

813

814

815

816

817

818

819

820

821

822

823

824

825

826

827

828

829

830

831

832

833

834

835

836

837

838

839

840

841

842

843

844

845

846

847

848

849

850

851

852

853

854

855

856

857

858

859

860

861

862

863

864

865

866

867

868

869

870

871

872

873

874

875

876

877

878

879

880

881

882

883

884

885

886

887

888

889

890

891

892

893

894

895

896

897

898

899

900

901

902

903

904

905

906

907

908

909

910

911

912

913

914

915

916

917

918

919

920

921

922

923

924

925

926

927

928

929

930

931

932

933

934

935

936

937

938

939

940

941

942

943

944

945

946

947

948

949

950

951

952

953

954

955

956

957

958

959

960

961

962

963

964

965

966

967

968

969

970

971

972

973

974

975

976

977

978

979

980

981

982

983

984

985

986

987

988

989

990

991

992

993

994

995

996

997

998

999

1000

2a: Murajev prijepis Restijeve Teme s varijacijama u G-duru

Sl. 2b: Autograf *Teme s varijacijama u G-duru* Tome Restija (Dubrovnik, samostan Male braće)

Brunner izvodi je s orkestralnim sastavom,⁵ a Murai, kao uostalom i Šaban u svojem izdanju *Skladbe starih hrvatskih skladatelja 18. stoljeća iz Dubrovnika i Krka*, iz 1975., interpretira je kao sonatu za instrument s tipkama (Šaban u svom predgovoru, uostalom, donosi i argumente tomu u prilog⁶). Murai je priredio i drugu Sorkočevićevu simfoniju (u G-duru), koju je skladatelj nazvao uvertirom i datirao u srpanj 1754. godine, te također zapisao za sopranski i basovski instrument.

Osim simfonija Luke Sorga, listao je i njegovu kajdanku s vježbama (*Lezioni*), odakle potječu pojedinačni stavci, zapravo instruktivni zadaci koje je Dubrovčanin radio pod paskom svojega dubrovačkog učitelja Giu-

⁵ Na CD-u, ujedno i prvoj snimci svih Lukinih djela: *Luka Sorkočević. Symphonies*, cpo 999 678-2, 2003.

⁶ Ladislav ŠABAN: Predgovor, u: *Skladbe starih hrvatskih skladatelja 18. stoljeća iz Dubrovnika i Krka*, Zagreb: HGZ, 1975, 1. str. teksta (nepag.).

seppea Valentea. Od pet vježbi, tri se podudaraju sa Šabanovim izborom, pa je zanimljivo usporediti njihove zahvate.

Skladbe Talijana Tome Restija – naturaliziranog Dubrovčanina – Murai uglavnom prepisuje i upotpunjava dinamičkim oznakama, no iznimka je *Tema s varijacijama u G-duru*, gdje izričito piše da je riječ o njegovoj reviziji (slika 2a). Usporedbu možemo pratiti prema izvorniku iz samostana Male braće (72/1870; slika 2b). Korak dalje ide u djelomičnoj rekonstrukciji druge *Teme s varijacijama* (u C-duru), gdje napominje da od 4. takta 1. varijacije slijedi „slobodna rekonstrukcija, budući da je rukopis oštećen na tom mjestu i nečitljiv.“

FANTASIA
IN RONDÒ
Per Cembalo, o Piano~Forte
DEL SIG^{RA} JARNOVICK
IN NAPOLI
Prossio Luigi Marescalchi

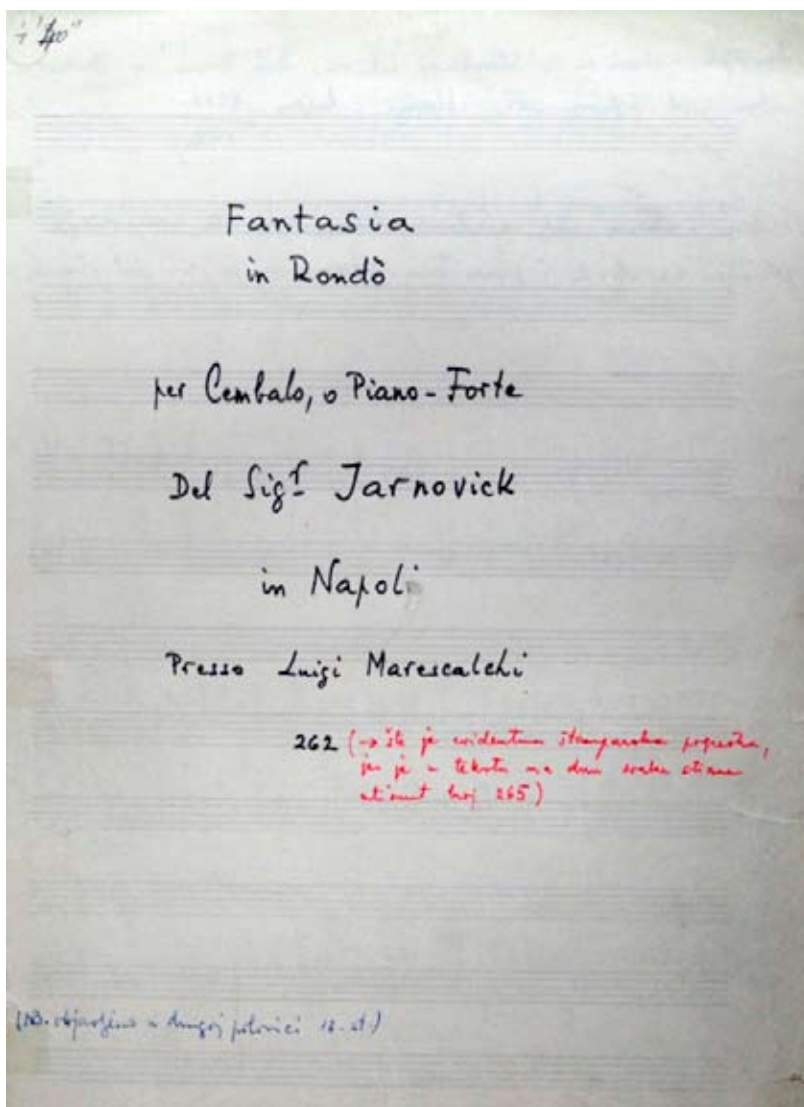
x64

Sl. 3a: Naslovnica Jarnovićeve *Ronda* u aranžmanu Wilhelma Cramera u Mareschalchijevu izdanju iz Napulja (Dubrovnik, samostan Male braće)

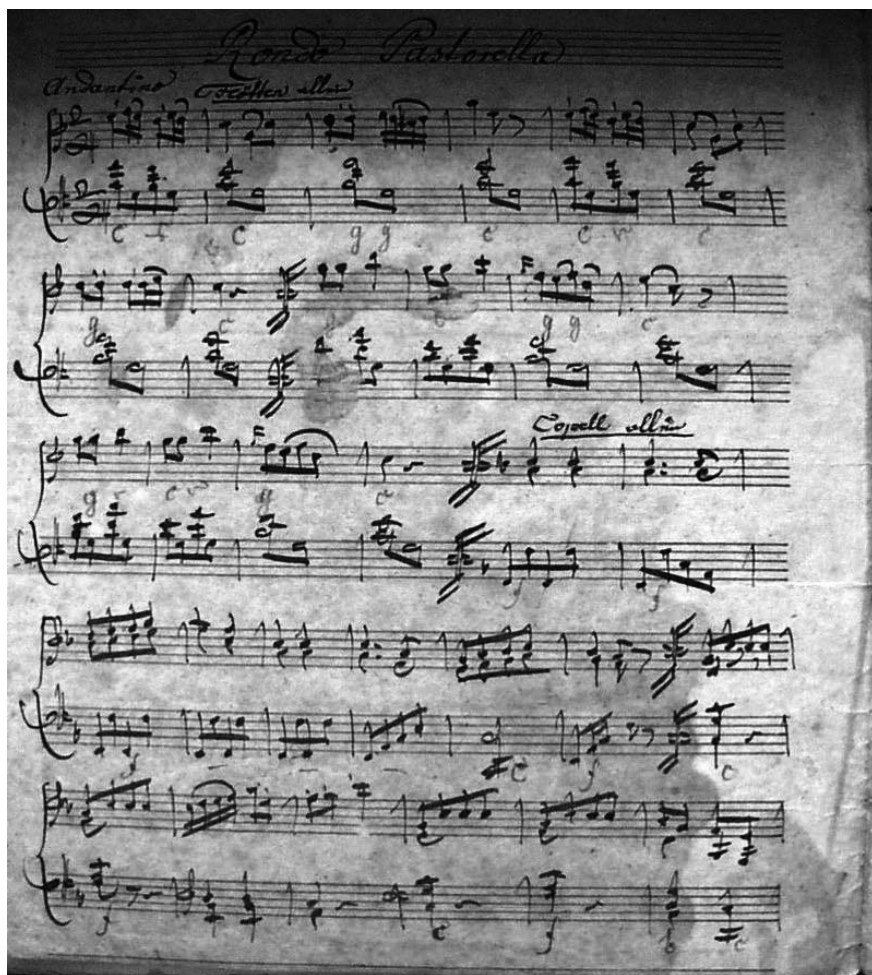
Jarnovićeve skladbe – zapravo treći stavak (*Rondo*) njegova 18. *violin-skog koncerta*, koji je sačuvan samo u skladateljevoj obradbi kao sonata za klavir i violinu – doživio je klavirski aranžman njegova londonskog znanca Johanna Baptista Cramera,⁷ ujedno učitelja čembala obiju Jarnovićevih kćeri.⁸ U toj ga je verziji objavio napuljski izdavač Marescalchi (slika 3a), a jedan je primjerak sačuvan i u dubrovačkom franjevačkom samostanu.

⁷ J. B. Cramer (1771. – 1858.) bio je sin violinista Wilhelma Cramera (1746. – 1799.), s kojim je Jarnović bio povezan poslovno, ali se povremeno s njim i sukobljavao, o čemu postoje zabilješke suvremenika.

⁸ O tome više u članku David MORRIS: The Daughters of Jarnović: A Preliminary Note, *Arti musices*, 35 (2004) 1, 31-45.

Sl. 3b: Murajev prijepis Jarnovićeve Ronda s opaskama crvenom bojom. Nigdje nije navedeno da je riječ o Cramerovoj obradbi.

Sl. 4a: Autograf Ebnerove skladbe *Rondo Pastorella* (Varaždin, Samostan uršulinki)

Prijepis Jurice Muraja sadrži preciznije oznake za ukrašavanje te neke ispravke i sustavno provedenu artikulaciju, sve to zabilježeno crvenom tintom (slika 3b).

Za razliku od toga mediteranskog izvora, novine iz Varaždinskoga skladateljskog kruga Murai zahvaljuje Ladislavu Šabanu i njegovu istraživanju varaždinskih arhiva krajem 1960-ih, do 1972. godine, te Kuhačevoj

34

RONDO PASTORELLA
(2a orguyle)

Andantino
(A)

(B)

Sl. 4b: Murajev prijepis Ebnerove *Pastorelle*

*Lepold Ebner (1769-1830), sin varšinskog orguljara geodike ceha
Ignaca Ebnera. Napisao nekoliko u ranoj dobi u varšavskim izdavačkim (od 1792 do smrti)
prijateljski orguljara (do 1800), kompozitor, dirigent i organizator društva u varšavi.
Napisao skladbe kao kompozitor cehovih planke (do 23. marta, do 25. lipnja,
martinjske, vengarske i sl.) i klavirski, ostali (u varšavi) i drugi. Napisao
skladbe 1811 prema klavirskom notaciji u Varšavi.*

Jurica Muraj Rondo Pastorella (za orgulju)

Andantino

(A)

(B)

(A)

1-2
trinit

Quartina
Ademika Jurice Muraj
Prof. Elio Muraj-Kovačić

Sl. 4c: Prijepis Ebnerove Pastorelle iz pera Ladislava Šabana s njegovim napomenama o skladatelju

ostavštini. Skladbe Varaždince Leopolda Ebnera (1769. – 1830.) – one koncertantne poput *Sonate* iz 1811. godine, ali i koračnice, menueti i varijacije pisane u pedagoške svrhe – bile su izazov za Varaždince Muraja. Nije prezaao ni pred jednostavnim, gotovo banalnim *Varijacijama na temu 'O du lieber Augustin'*, koje je prepisao iz Ebnerova udžbenika za mladu učenicu Pepu Stipanović (materijal se nalazi u Kuhačevoj ostavštini u Zagrebu), koja očito nije bila osobito vješta pijanistica. O izvornom materijalu i vezama s Ladislavom Šabanom piše relativno opsežno u svesku posvećenom Ebnerovim malim kompozicijama nastalima između 1811. i 1814.: *Sedam menueta, Tri koračnice i Rondo*. Murai piše: „Kompozicije koje slijede prepisane su iz dva rukopisa, koje mi je L. Šaban ljubazno stavio na raspolaganje.“ Riječ je o knjižici obitelji Pust, u kojoj su zabilježene plesne skladbe Leopolda Ebnera i Petra Polanskog, koje su se izvodile na varaždinskim balovima, a Murai ih je prepisao bez većih intervencija, a „sitne izmjene su isključivo grafičkog i ortografskog karaktera“. „Sve ostale ispravke unesene su crvenom bojom.“ Napokon, „Tri koračnice prepisane [su] iz knjižice pod naslovom: '7 Märsche für das Piano Forte von Veigl und Ebner. 1814' (vlasništvo prof. L. Šabana).“ Tri (od četiri) koračnice prepisane su doslovno. Napokon „Rondo Pastorella, prijepis je prof. L. Šabana. Nalazi se u prilogu ove zbirke“ (slika 4a i 4c). Međutim, pedantni Murai ponovno ga je uredno prepisao (slika 4b).

Neke od tih skladbi Jurica Murai izveo je na koncertima, dapače, za mnoge je to bila i prva suvremena izvedba. Tako su dvije Ebnerove spomenute koračnice iz Šabanove zbirke izvedene već 1971. na Dubrovačkim ljetnim igrama, a *Sonata* iz 1811. dvije godine kasnije u okviru Dana hrvatske glazbe, dok je *Dva menueta* i *Varijacije u C-duru* izveo na Varaždinskim baroknim večerima 1984. godine.⁹

Dubrovačke skladbe Tome Restija (dvije *Teme s varijacijama*) predstavio je na Splitskome ljetu 1972., a *Simfoniju-sonatu u A-duru* Luke Sorkočevića (također) 1973. na Danima hrvatske glazbe.¹⁰ Jarnovićevu *Fantasiu in rondo* izveo je 1972. godine u Sv. Stefanu u okviru bloka *Djela za klavir hrvatskih*

⁹ Erika KRPAN: Prve suvremene izvedbe i prve izvedbe u zemlji, u: Jerko Bezić (ur.): *Jurica Murai (1927. – 1999.) Spomenica preminulim akademikima*, Zagreb: HAZU, 2001., 24.

¹⁰ *Ibid.*, 26.

kompozitora 18. i 19. stoljeća, uz skladbe Leopolda Ebnera, Fortunata Pintarića, Ferde Livadića, Vatroslava Lisinskog i Ivana Zajca.

Na temelju ovoga kratkog uvida u Murajeve revizije, obradbe i redakcije odabranih hrvatskih „malih majstora“ 18. stoljeća, možemo donijeti nekoliko zaključaka:

- 1) Ozbiljnost pristupa, počevši od uvažavanja (shvaćanja važnosti) izvora preko poštivanja izvornog notnog teksta do minuciozne i argumentirane intervencije, pokazuje da za Muraja nije postojala razlika u pristupu djelima „malih“ i „velikih“ majstora već je i u tome držao visoki standard poštujući skladateljev izvornik.
- 2) Pokazao je interes za djela hrvatskih skladatelja te ih je – upućujući se u stručnu literaturu, ali i potaknut kontaktima s istraživačima – sustavno proučavao i stavljao na repertoar, u čemu je nanovo potirao razliku između vrijednosti „malih“ i „velikih“ skladbi.
- 3) Interes za rezultate znanstvenih istraživanja i težnja za predstavljanjem i obradbom novoga materijala, u spoju s kultiviranom interpretacijom, utjelovili su u Jurici Muraju jednog od malobrojnih interpreata i glazbenika koji su daleko nadmašili zahtjeve svoje struke. Rezultat je pred nama, u vidu njegove zanimljive i vrijedne ostavštine, koja je popisana, digitalizirana te dostupna istraživačima i interpretima u Odsjeku za povijest hrvatske glazbe Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu.

Summary

Murai's Editing of the Musical Works by the *Kleinmeister*

Besides the large-scale repertoire of his performances, Jurica Murai was active as editor of various musical works. Among them, there are also some rather unknown pieces by the so-called *Kleinmeister*, i.e. authors, whose output did not represent a milestone in the music history. A significant number belongs to Croatian composers of the 18th and the early 19th century. Manuscripts and prints of these revised pieces have been preserved in his musicological legacy at the Department for the History of Croatian Music of the Croatian Academy of Sciences and Arts.

Murai was well informed of the results of musicological research at Croatian musical archives. The article on piano music in the Dubrovnik Franciscan archives by Branka Antić in 1965 undoubtedly attracted him to study the output of some Dubrovnik composers such as Luka Sorkočević (1734–1789), his son Antun Sorkočević (1775–1842), as well as Tomaso Resti (ca. 1770–1830), originating from Italy. Murai edited their sonatas for keyboard instruments and performed them on various occasions. To this group belongs also the well-known *Fantasia in Rondo* – a violin piece by Giovanni Giordonovich (1747–1804), arranged by J. B. Cramer, printed in Naples, and kept in Dubrovnik. On the other hand, the work of pianist and researcher Ladislav Šaban, his colleague from the Music Academy, made him familiar with the piano output of Leopold Ebner (1769–1830) from Varaždin: some of his marches, a few pedagogical works, and his only sonata (1811) also belong to Murai's revised/edited music. He regularly promoted and performed all of them in Dubrovnik, Varaždin and Zagreb, as well as abroad.

The article follows his editorial work on the 18th-century compositions, and compares them to the source material kept at archives in Dubrovnik, Zagreb, and Varaždin. It can be stated that in this type of work, Murai respected the original material as much as possible, and always insisted on consequent application of dynamic and performance signs, appropriate for the period.

GLASOVIRSKA SONATA U B-MOLU, OP. 36 DORE PEJAČEVIĆ U REDAKCIJI JURICE MURAJA

Koraljka Kos

Ostavština Jurice Muraja govori o čovjeku i umjetniku, o njegovoj humanističkoj kulturi i zanimanju za glazbu u svoj njezinoj širini i slojevitosti. U tom segmentu važna je dionica posvećena hrvatskoj glazbenoj baštini kojom se Murai trajno bavio kao interpret i priređivač/redaktor. Nakon Livadića, Ebnera i Zajca, u žarištu njegova interesa našla se Dora Pejačević nakon što je njezina ostavština, posredovanjem Ladislava Šabana, 1972. stigla u Zagreb, gdje je pohranjena u arhivu Hrvatskoga glazbenog zavoda. Upravo je Šaban, koji je s Murajem dijelio zanimanje za hrvatsku glazbenu prošlost, upozorio Muraja na taj bogati fond, nakon što se i sam prihvatio izdavanja skladateljičinih glasovirskih minijatura.

Murai se ubrzo posvetio studiji i izvedbi skladbi Dore Pejačević, pa je već 28. svibnja 1973., prigodom obilježavanja 50. obljetnice njezine smrti, u Hrvatskome glazbenom zavodu sudjelovao u programu posvećenom isključivo njezinim djelima. Tom je prigodom pratio Vladimira Ruždjaka u izvedbi vokalnog ciklusa *Drei Gesänge* na riječi Friedricha Nietzschea i sudjelovao, u suradnji sa Zagrebačkim kvartetom, u interpretaciji *Glasovirskog kvinteta u h-molu*, op. 40. Slijedile su redom tada suvremene izvedbe djela Dore Pejačević, koje su njezinu glazbu oživjele nakon mnogo godina zaborava, i to: *Glasovirska sonata br. 1 u b-molu*, op. 36¹ (Dubrovnik, 30. srpnja 1976., zatim i Zagreb, 24. siječnja 1977.); minijature za violinu i glasovir *Elegija* i *Meditacija* (s Josipom Klimom, Osijek, 19. prosinca 1977.); *Sonata za violinu i glasovir u D-duru*, op. 26 (s Josipom Klimom, Zagreb, 6. travnja 1981.); *Koncertantna fantazija za glasovir i orkestar u d-molu*, op. 48 (Zagrebačka filharmonija i Pavle Dešpalj, 20. veljače 1982.). Nakon svake je te suvremene „premijere“ slijedio niz daljnjih izvedaba, jer je Murai ta djela stavio na svoj stalni repertoar.

¹ Sonata je objavljena 2002. godine u izdanju Hrvatskog muzikološkog društva u Zagrebu.

Interpretacijom tih skladbi koje je svirao iz autografa Murai je prisno upoznao stil i bogat glasovirski slog skladateljice, pa je, gradeći na tom iskustvu, kao i na praksi priređivanja niza drugih glasovirskih skladbi koje je objavio prethodnih godina (Livadić: *Notturmo*, 1975.; Ebner: *Izbor skladbi za glasovir*, 1977.; Zajc: *Djela za glasovir*, 1987., i drugo), mogao autoritativno prići i priređivanju prve glasovirske sonate Dore Pejačević.

Svoju prvu *Sonatu za glasovir u b-molu*, op. 36 skladala je Dora Pejačević 1915., a prvi put izveo ju je Walter Bachmann u Dresdenu 19. travnja 1921. Djelo je pisano u klasično-romantičkoj tradiciji; ima tri stavka uobičajenih tempa i karaktera. Slog je zasićen, gust, a prisutni su i postupci motivskog i tematskog rada koji su općenito znakoviti za skladateljičin glazbeni izraz.

Nakon što je *Sonatu* predstavio u prvoj suvremenoj izvedbi u Dubrovniku 1976., Jurica Murai ostao je trajno u kontaktu s djelom, ali se na njegovo objavljivanje odlučio tek 1997., dakle više od dvadeset godina nakon dubrovačke izvedbe, očito potaknut izborom u redovito članstvo Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti.

Kao urednica izdanja, povremeno sam pratila Murajev rad na toj sonati, jer me zvao na konzultacije. Zato ovaj moj prikaz nosi biljeg neposrednog iskustva i doživljaja Murajeva pristupa poslu koji je smatrao odgovornim i složenim.

Svima koji su listali notnu ostavštinu Dore Pejačević, bilo kao interpreti, bilo kao muzikolozi i priređivači/redaktori, dobro je poznato kolike probleme ta građa stavlja pred korisnika. Uz autografske zapise, često i prve radne primjerke s vidljivim ispravkama, tu su i skice, često nepouzdani prijepisi ili pak autoričine inačice. Ponegdje nailazimo i na veće zahvate u partituru, kao što je to na primjer slučaj s kraćenjima u *Simfoniji* ili preradbom jedinoga primjerka *Glasovirskog kvinteta*.

Murai je izdavanju *Sonate* pristupio s pozicije suvremenog izdavaštva koje nastoji u jednom izdanju spojiti zahtjeve prakse i načela kritičkog pristupa izvorniku. Dok zahtjevi prakse mogu varirati od općenitih do vrlo detaljnih, već prema shvaćanju priređivača (tu su prstometi, lukovi za fraziranje, pedalizacija itd.), ali u načelu ne postavljaju posebne probleme, kritički pristup podrazumijeva jasno vizualno (grafičko) odvajanje priređivačevih dodataka od izvornog notnog teksta te obrazloženje redaktorskih odluka u slučaju dvojbenih mjesta.

Radeći na redakciji *Sonate*, Murai je razvio vlastitu metodu. Prvo je prepisao čitavu sonatu (slika 1), a zatim je usporedio izvore koje je nazvao: A, A1, B (autografi D. P.) i C (prijepis) (slika 2). Kako bi učinio vidljivima razlike u zapisu analognih mjesta, sastavio je križaljke gdje je analogna mjesta (npr. u ekspoziciji i reprizi) zapisao jedno ispod drugoga, slijedeći djelo takt po takt (slika 3). Svojim preciznim, sitnim rukopisom zabilježio je sva pitanja koja je trebalo riješiti (slika 4).

Na kraju je ipak odbacio komentiranje svih onih intervencija koje su bile same po sebi razumljive, pa su se preostali zahvati i dileme iskristalizirali u jasne i argumentirane redaktorske bilješke (slika 5). Tu je obrazložio svoj pristup i predložio rješenja za dvojbeni mjesta i preinake koje je unio u notni tekst, uglavnom kao prijedloge (*ossia*). U nekim slučajevima ostavio je obje mogućnosti: primjerice za različito fraziranje istih notnih skupina u ekspoziciji i reprizi, i to tako da je iznad tih grupa nota stavio dvostruke lukove, čime je definitivno rješenje prepustio senzibilitetu izvođača. Iz takvih naizgled nevažnih pojedinosti izranja Murajeva tolerantnost prema kolegi i studentu pijanistu. Delikatan analitički postupak vodio ga je povremeno i do dileme: je li u nekom slučaju riječ o skladateljičinu propustu ili namjeri? Murai je dodane znakove za interpretaciju (npr. naglaske) stavio u zagrade.

Na kraju izdanja objavio je i inačice nekih odsječaka želeći ih pokazati tek kao informaciju o stvaralačkom procesu, ne kao prijedlog za izvedbu. Povremeno ipak upozorava na pojedinosti stvaralačkog procesa, pa tako u komentaru uz drugi stavak, uz taktove 11-14 u A verziji, piše da predstavljaju „zanimljiv primjer o rođenju jedne ideje i njezinom kasnijem razvoju“.

Sl. 1: Murajev prijepis Sonate

A

B

C

D

Sl. 2: Usporedba četiriju izvornika Sonate

L	Exp.	1	Piano	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.	32.	33.	34.	35.	36.	37.	38.	39.	40.	41.	42.	43.	44.	45.	46.	47.	48.	49.	50.	51.	52.	53.	54.	55.	56.	57.	58.	59.	60.	61.	62.	63.	64.	65.	66.	67.	68.	69.	70.	71.	72.	73.	74.	75.	76.	77.	78.	79.	80.	81.	82.	83.	84.	85.	86.	87.	88.	89.	90.	91.	92.	93.	94.	95.	96.	97.	98.	99.	100.	101.	102.	103.	104.	105.	106.	107.	108.	109.	110.	111.	112.	113.	114.	115.	116.	117.	118.	119.	120.	121.	122.	123.	124.	125.	126.	127.	128.	129.	130.	131.	132.	133.	134.	135.	136.	137.	138.	139.	140.	141.	142.	143.	144.	145.	146.	147.	148.	149.	150.	151.	152.	153.	154.	155.	156.	157.	158.	159.	160.	161.	162.	163.	164.	165.	166.	167.	168.	169.	170.	171.	172.	173.	174.	175.	176.	177.	178.	179.	180.	181.	182.	183.	184.	185.	186.	187.	188.	189.	190.	191.	192.	193.	194.	195.	196.	197.	198.	199.	200.	201.	202.	203.	204.	205.	206.	207.	208.	209.	210.	211.	212.	213.	214.	215.	216.	217.	218.	219.	220.	221.	222.	223.	224.	225.	226.	227.	228.	229.	230.	231.	232.	233.	234.	235.	236.	237.	238.	239.	240.	241.	242.	243.	244.	245.	246.	247.	248.	249.	250.	251.	252.	253.	254.	255.	256.	257.	258.	259.	260.	261.	262.	263.	264.	265.	266.	267.	268.	269.	270.	271.	272.	273.	274.	275.	276.	277.	278.	279.	280.	281.	282.	283.	284.	285.	286.	287.	288.	289.	290.	291.	292.	293.	294.	295.	296.	297.	298.	299.	300.	301.	302.	303.	304.	305.	306.	307.	308.	309.	310.	311.	312.	313.	314.	315.	316.	317.	318.	319.	320.	321.	322.	323.	324.	325.	326.	327.	328.	329.	330.	331.	332.	333.	334.	335.	336.	337.	338.	339.	340.	341.	342.	343.	344.	345.	346.	347.	348.	349.	350.	351.	352.	353.	354.	355.	356.	357.	358.	359.	360.	361.	362.	363.	364.	365.	366.	367.	368.	369.	370.	371.	372.	373.	374.	375.	376.	377.	378.	379.	380.	381.	382.	383.	384.	385.	386.	387.	388.	389.	390.	391.	392.	393.	394.	395.	396.	397.	398.	399.	400.	401.	402.	403.	404.	405.	406.	407.	408.	409.	410.	411.	412.	413.	414.	415.	416.	417.	418.	419.	420.	421.	422.	423.	424.	425.	426.	427.	428.	429.	430.	431.	432.	433.	434.	435.	436.	437.	438.	439.	440.	441.	442.	443.	444.	445.	446.	447.	448.	449.	450.	451.	452.	453.	454.	455.	456.	457.	458.	459.	460.	461.	462.	463.	464.	465.	466.	467.	468.	469.	470.	471.	472.	473.	474.	475.	476.	477.	478.	479.	480.	481.	482.	483.	484.	485.	486.	487.	488.	489.	490.	491.	492.	493.	494.	495.	496.	497.	498.	499.	500.	501.	502.	503.	504.	505.	506.	507.	508.	509.	510.	511.	512.	513.	514.	515.	516.	517.	518.	519.	520.	521.	522.	523.	524.	525.	526.	527.	528.	529.	530.	531.	532.	533.	534.	535.	536.	537.	538.	539.	540.	541.	542.	543.	544.	545.	546.	547.	548.	549.	550.	551.	552.	553.	554.	555.	556.	557.	558.	559.	560.	561.	562.	563.	564.	565.	566.	567.	568.	569.	570.	571.	572.	573.	574.	575.	576.	577.	578.	579.	580.	581.	582.	583.	584.	585.	586.	587.	588.	589.	590.	591.	592.	593.	594.	595.	596.	597.	598.	599.	600.	601.	602.	603.	604.	605.	606.	607.	608.	609.	610.	611.	612.	613.	614.	615.	616.	617.	618.	619.	620.	621.	622.	623.	624.	625.	626.	627.	628.	629.	630.	631.	632.	633.	634.	635.	636.	637.	638.	639.	640.	641.	642.	643.	644.	645.	646.	647.	648.	649.	650.	651.	652.	653.	654.	655.	656.	657.	658.	659.	660.	661.	662.	663.	664.	665.	666.	667.	668.	669.	670.	671.	672.	673.	674.	675.	676.	677.	678.	679.	680.	681.	682.	683.	684.	685.	686.	687.	688.	689.	690.	691.	692.	693.	694.	695.	696.	697.	698.	699.	700.	701.	702.	703.	704.	705.	706.	707.	708.	709.	710.	711.	712.	713.	714.	715.	716.	717.	718.	719.	720.	721.	722.	723.	724.	725.	726.	727.	728.	729.	730.	731.	732.	733.	734.	735.	736.	737.	738.	739.	740.	741.	742.	743.	744.	745.	746.	747.	748.	749.	750.	751.	752.	753.	754.	755.	756.	757.	758.	759.	760.	761.	762.	763.	764.	765.	766.	767.	768.	769.	770.	771.	772.	773.	774.	775.	776.	777.	778.	779.	780.	781.	782.	783.	784.	785.	786.	787.	788.	789.	790.	791.	792.	793.	794.	795.	796.	797.	798.	799.	800.	801.	802.	803.	804.	805.	806.	807.	808.	809.	810.	811.	812.	813.	814.	815.	816.	817.	818.	819.	820.	821.	822.	823.	824.	825.	826.	827.	828.	829.	830.	831.	832.	833.	834.	835.	836.	837.	838.	839.	840.	841.	842.	843.	844.	845.	846.	847.	848.	849.	850.	851.	852.	853.	854.	855.	856.	857.	858.	859.	860.	861.	862.	863.	864.	865.	866.	867.	868.	869.	870.	871.	872.	873.	874.	875.	876.	877.	878.	879.	880.	881.	882.	883.	884.	885.	886.	887.	888.	889.	890.	891.	892.	893.	894.	895.	896.	897.	898.	899.	900.	901.	902.	903.	904.	905.	906.	907.	908.	909.	910.	911.	912.	913.	914.	915.	916.	917.	918.	919.	920.	921.	922.	923.	924.	925.	926.	927.	928.	929.	930.	931.	932.	933.	934.	935.	936.	937.	938.	939.	940.	941.	942.	943.	944.	945.	946.	947.	948.	949.	950.	951.	952.	953.	954.	955.	956.	957.	958.	959.	960.	961.	962.	963.	964.	965.	966.	967.	968.	969.	970.	971.	972.	973.	974.	975.	976.	977.	978.	979.	980.	981.	982.	983.	984.	985.	986.	987.	988.	989.	990.	991.	992.	993.	994.	995.	996.	997.	998.	999.	1000.
---	------	---	-------	----	----	----	----	----	----	----	----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	-------

Sl. 3: Tablica s uvidom u varijante izvornika

Pause : arieggi

- 61 A: 2a donji glas l. s. manjkavu pava (isto i u C); B ih ima, ali su
zapravo nepotrebne; nif samo u A'; u A' molto dim.
62 A: mjo, > i treći alond d. n. bez ces; nema ten. znakova (---)
63-64 A: luk kroz dva taleta. Pedal nuf.
65 A: p i
66 A: mastovale = i pp; zadnji alond d. n. pogrešno d. f. (g) - t.
u B nema luka u d. n. U C isa zadnje alonda manjkavu treće,
u B i C: dierec. (=) koji S & ide na ft pitam. Nije li automatski
kao iz A. U B: = pa preko toga
59-65 A: pošto je dierec. do reprize u pp. B i C: mali dierec. a re-
miza st.
66-67 66-67 dinamika
65 - u autoglasima: "lancsam ja das tempo T° zurückkehrend"
- u A ppp, B: ciff (u B: čim se da je taj ff napisan preko izbrisanoj
pp, cij se tragi go navise). A nema , niti appoggio-označen u l. r.
66 B i C imaju na tri note d. n. ---, A nema. A nema ni m exp.-rem. zbl.
65-66 A i B imaju luk kroz t. 65. do 4. dolje t. 66. U C zabranjen na -
stavak luka ut t. 66 zbog more ped.
67 A nema --- na notama d. n., niti . U A l. r. dotvaru samo
polirinka s tetom, zatim pauze.
68 A: <, B i C: >; A nema dim. i mf
69 A nema < , ni luk za gornji glas l. s. u drugoj pol. taletu. O nema > .
70-71 A enharm. varijanta (E-mur-E-dur)
70 A: donji glas d. n.: polirinka tv (ces), B i C: hees, ces, dees - četvrtine (u prvoj
polovici taleta). Prva nota gornjeg glasa d. n. e (fes) polirinka bez
treće (zabranjena) u A, A nema <
71 A: gio (ao) u donjem glasu l. s. na 1. doli: polirinka s tetom, ipak isa
toga pauza na 3. doli. Na 6. doli A ima (korektivno) pauzu
B i C nemaju (u d. n. u donjem glasu) A nema > p <, niti cresc.
72 5. osmina u l. s. u A mijena
73 5. osmina u l. s. u A ao, u B i C ces; u l. s. A nema luka u 1. pol. taletu;
appoggio-znače u zapadi (pred alondom na 2. doli d. n.) samo u B
74 lukovi u d. i l. s. prema A; B i C imaju dva separatna, iako (čim se)
povećana luka.
A nema espressivo niti < >; C nema < a ima >
75 A: u l. s. 4. i 5. osmina glavi: 4. kvarta keses-es, 5. ges'-ces, što je još
i izvorna napisa. Analogno mjesto (t. 10) isti u A, B i C.
u A u l. r. luk kroz čitav talet
luk u zapadu prema A st.
72-81 lukovi u mikropisima poraz horizontalni, kad se uporede s apa-
lokim mjestom (t. 7-16) Dinamičke oznake, ovdje u mikropi-
nasla kugu se od ovih na početku stavila. Radaletor je lukove
jednaki (prema izvedbenoj logici), a dinamičke oznake
dotariso, kakve su u mikropisima.
76 u A drugi alond d. n. s donjim oktavam (d); treći alond, isto
zabranjen d' - f' - as - d' - f' na mješovit us. t. 11. Treći alond u
B: sekstahord f' - as - d' , f' is as precentare i iskorenjen u ses. i b'. (Tuba
je prepisana u C). Alondi u A bez luka ali: akcentirani.
77 A nema luka između 2. i 3. alenda d. n., niti akcente na alondima.
A nema <. U C 2. alond g' pred d' (3. alond d. n.)
78 B: pros a pros crescendo, a C: pros a pros accelerando U A zadnje
dvije osmine u d. n. ista čiste akcente, a ne ferse. C: novaj u zadnj. d. n.
79 A: manipulacija g' pred g' i g' u 1. alonde d. n. te pred g' (5. osmina). Nema
niti B. Bate h manipukija. u B i u C. C nema luka u d. n.
u 2. pol. taletu, luka u d. n. u A zavira na zadnju, niti B ga pre-
vodi u t. 80.

D. Pejačević: Sonata op. 36, I. stavak

1B: sve što je u narodničima stoji
piti kursivom (bez narodnika)

Takt

Napomene
uz I. stavak

1
1-3 - oznaka, mare, samo u [C] (naknadno upisan?)
- redaktor smatra potrebnim ukazati na razlike u akcentuaciji i
frasiranju između prvog i trećeg takta te trinaestog i petnaestog.
Jota se razlika nalazi u repizi (t. 142/144 i 154/156), dok se
treći tip nalazi u t. 32. te na drugim analognim mjestima.
Ove razlike - sigurno namjerio, jer su kinakventae - upućuju na
diferencirani postupak interpretativni pristup u muz. kalno - izra-
žajnom smislu.

12 - "ossia" prema [A]. Redaktor smatra ove varijante primjenjivom
imejui u vidu moderne instrumentacije (isto u repizi, t. 153).
(NB: Redaktor to mjesto izradi čake ovako:)

13 i 15 - v. napomenu uz t. 1 i 3.
17 - oznaka u zagradi nalazi se u [B], a o tamo samo na
identičnom mjestu u repizi (t. 153).
- "poco sostenuto" i u rukopisima: "etwas zurückhaltend."
20 - ovaj takt, u lijevom me, u rukopisima stoji ovako:

eksp. t. 20
[A] t. 161
rep. t. 161
eksp. t. 20
[B] t. 161
rep. t. 161
eksp. t. 20
[C] t. 161
rep. t. 161

Redaktor je mišljenja da bi i u ekspoziciji (t. 20) i u repizi (t. 161)
trebalo izvesti isti takt (u tom je smislu nekompetentniji [B]).
u repizi (t. 161) stoji "mf"

26 - "ossia" prema identičnom mjestu u repizi (t. 167).
33-35 - u [A] je taj dio u 3/4 mjeri uz oznaku tempa "Andante". Zbog zanim-
ljivosti donosimo ovdje tri varijante kako ih je autorica ispisala
na praznom listu natopnog papira na kraju rukopisa [A]

a-b-c

Sl. 5: Rukopis Murajevih redaktorskih bilješki za predgovor izdanja Sonate

U čitav projekt ugradio je golem broj radnih sati i zamjetnu energiju. Ovo pouzdano izdanje objavilo je Hrvatsko muzikološko društvo u Zagrebu 2002. godine (slika 6). Jurica Murai sudjelovao je do posljednjeg časa u pripremi notnoga teksta i korekturama, no dovršeno izdanje nije vidio.

Sl. 6: *Glasovirska sonata u b-molu*, op. 36 Dore Pejačević u izdanju Hrvatskoga muzikološkog društva (2002.)

Glasovirska sonata u b-molu, op. 36 Dore Pejačević u redakciji Jurice Muraja daje sve potrebne informacije interpretu i muzikologu odlikujući se značajkama koje su krasile Muraja kao čovjeka i umjetnika: to su znanje, umjetnička kultura, refleksija i tolerancija.

Druga glasovirska sonata u As-duru, op. 57 (u jednom stavku) bila je Muraju dobro poznata iz ostavštine Svetislava Stančića, koji je tu sonatu i praisveo i redigirao, pa je notni primjerak sačuvan u toj ostavštini i jedini pouzdani izvor djela. I nju je Murai namjeravao objaviti u svojoj redakciji, o čemu govori dokumentacija u njegovoj ostavštini (u Odsjeku za povijest hrvatske glazbe Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu). Danas je ta sonata dostupna u redakciji Murajeva studenta Veljka Glodića (izdanje Muzičkog informativnog centra Koncertne direkcije Zagreb, Zagreb, 2005.).

Izdavanje glazbe prati na svoj način promjenu povijesne svijesti. U ostatku za nastojanjima muzikološki ranije osviještenih izdavača zapadne Europe, među hrvatskim je muzikolozima i izdavačima muzikalija – pod nesvjesnim pritiskom želje „izdati što prije, što više“ – posljednjih desetljeća nastala prava hiperprodukcija djelomice brzopoteznih izdanja raznih profila i stupnjeva pouzdanosti. U tom kontekstu *Sonata* Dore Pejačević u redakciji Jurice Muraja može biti uzor onima koji imaju strpljenja slijediti njegov mukotrpan i pedantan put i paradigma ispod čije razine ne bi više trebalo ići. Kao plod umjetničkog senzibiliteta i iskustva i slika jasnog stava prema delikatnom poslu prezentiranja glazbenih djela prošlosti, ono poziva i na promišljanje o problematici izdavanja glazbenih djela, osobito hrvatskih.

Summary

Piano Sonata in B Flat Minor, op. 36 by Dora Pejačević in the Revision of Jurica Murai

Among the works that were edited by Jurica Murai and that form a part of Croatian musical heritage, the *First Piano Sonata in B flat minor*, op. 36 by Dora Pejačević, published in 2002 as an edition of the Croatian Musicological Society in Zagreb, occupies a significant place. Murai was responsible for the first modern performance of the piece (Dubrovnik, 30 July 1976) and for a series of subsequent performances. In his editorial of the Sonata (initiated in 1997, and completed in 1998), he sought to respect the requirements of critical editions of the original sheet music, as well as the needs of practical issues that would serve well to the interpreters. In his issue, which stands as a result of a thorough study of the sources, Murai visually separates supplements and explains all the necessary procedures. At the end of the edition, he published variants of some sections, but only as information about the creative process of the composer.

Murai's editorial work on the *Second Piano Sonata in A flat major*, op. 57 by Dora Pejačević unfortunately remained as draft only.

O GLAZBENIM KRITIKAMA U OSTAVŠTINI JURICE MURAJA U ODSJEKU ZA POVIJEST HRVATSKE GLAZBE HRVATSKE AKADEMIJE ZNANOSTI I UMJETNOSTI

Sanja Majer-Bobetko

Od lipnja 2014. u Odsjeku za povijest hrvatske glazbe Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti smještena je, zahvaljujući donaciji obitelji uglednoga hrvatskog pijanista akademika Jurice Muraja, njegova ostavština. Znatan njezin dio odnosi se na 26 albuma s ulijepljenim ili samo uloženim glazbenim kritikama, izvješćima, biografskim člancima, intervjuima, raznim vijestima vezanim uz Muraja, najavama koncerata i radijskih emisija, zahvalnicama, strojopisnim tekstovima za radijske emisije (npr. tekstovi Đorđa Šaule, Branka Polića, Višnje Požgaj, Vladimira Fajdetića) i gdjekad prijevodima na njemački nekih mađarskih kritika, odnosno na hrvatski s nekih drugih jezika itd. Tu je i polemika što su je Ranko Filjak, Pavica Gvozdić, Vladimir Krpan, Jurica Murai i Stjepan Radić vodili u *Oku* 1973. s Koncertnom direkcijom Zagreb o monopolističkom položaju te institucije u zagrebačkom glazbenom životu. Priloženi su nadalje i brojni programi, a gdjekad i plakati Murajevih koncerata, te fotografije, a kasnije i pojedine fotokopije. Uvršteni su i tekstovi u kojima se Murai doslovno samo spominje u drugom kontekstu. Ima tu i pozivnica na svečana događanja za Juricu i Ellu Murai – primjerice na primanje što ga je 1966. godine u povodu 50. obljetnice rada Svetislava Stančića organizirao predsjednik Skupštine grada Zagreba Pero Pirker – zahvalnica za njegovo sudjelovanje u raznim događanjima,¹ obrazloženja brojnih nagrada, protokoli nekih svečanih sjednica Varaždinskih baroknih večeri, pa čak i jedna u cijelosti

¹ Spomenimo ovdje onu Varaždinske gimnazije iz 1986. (tada Srednjoškolski centar „Gabriel Santo“) za sudjelovanje na svečanom koncertu održanom u povodu 350. godišnjice Gimnazije.

riješena križaljka s Murajevom fotografijom, objavljena u enigmatskom magazinu *Kviz* 1988. godine.

Predsjednik Skupštine grada Zagreba
Pero Pirker

poziva *dragom Kovačiću prof. Elli*

da izvoli prisustvovati primanju
koje će se održati dne *5. V. 1966 u 19.30h*

u prostorijama »Dverce« Katarinin trg 6

povodom *proslave 50-godišnjice rada*
prof. Svetislava Stančića

Predsjednik Skupštine grada Zagreba
Pero Pirker

poziva *dragi prof. Murai Juricu*

da izvoli prisustvovati primanju
koje će se održati dne *5. V. 1966 u 19.30h*

u prostorijama »Dverce« Katarinin trg 6

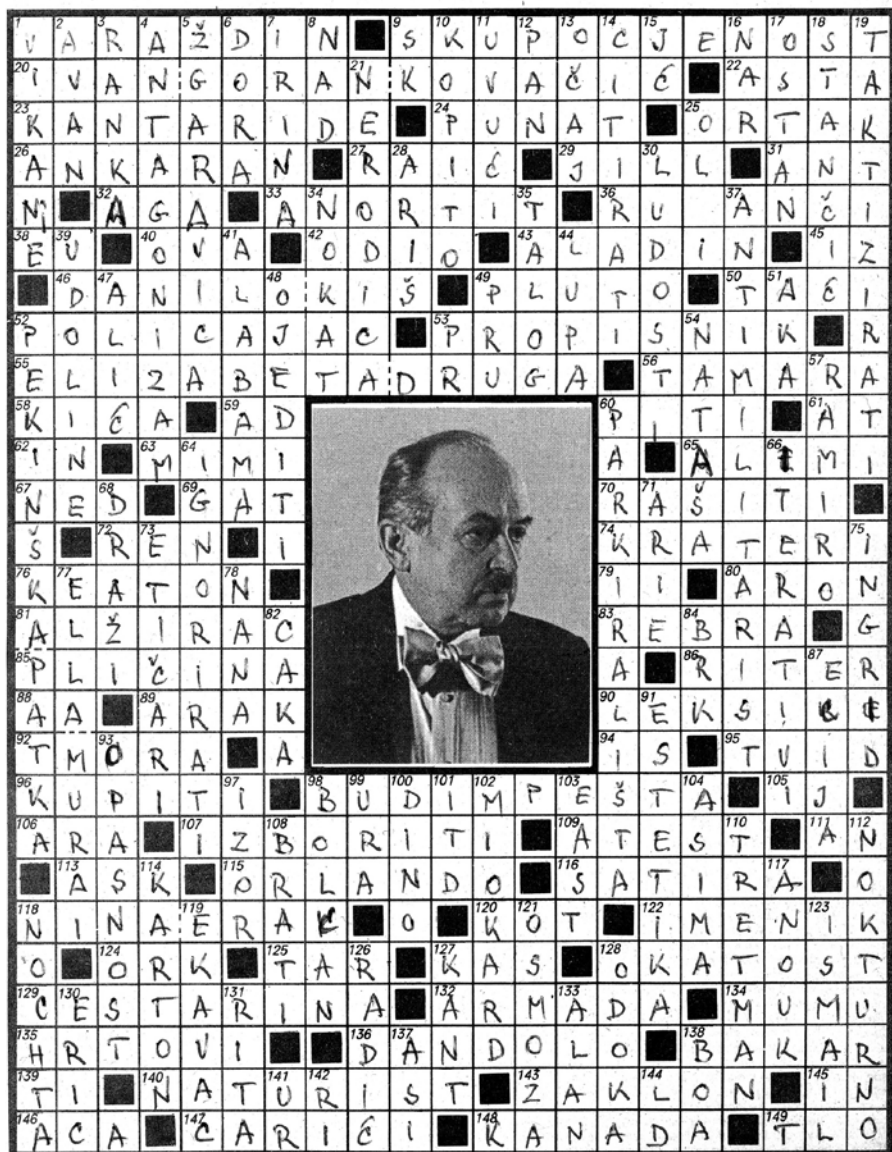
povodom *proslave 50-godišnjice rada*
prof. Svetislava Stančića

Sl. 1: Pozivnice Jurici Muraju i Elli Kovačić (Murai) predsjednika Skupštine grada Zagreba Pere Pirkeru na primanje u povodu 50. obljetnice rada Svetislava Stančića²

² Pozivnice su uložene zajedno s programom svečanih koncerata organiziranih deset godina ranije u povodu proslave 40. obljetnice rada Svetislava Stančića. Tri su koncerta priredili Hrvatski glazbeni zavod, Muzička akademija i Zagrebačka filharmonija, a kao solisti nastupili su bivši Stančićevi studenti: Ivo Maček, Natalija Matovinović, Ranko Filjak, Stjepan Radić, Mirjana Vukdragović, Dora Gušić, Melita Lorković, Jurica Murai i Darko Lukić. Pod dirigentskim vodstvom Same Hubada Murai je tom prilikom, 5. listopada 1956., izveo Rahmanjinovu *Rapsodiju na Paganinijevu temu*. Prethodnim dvama koncertima ravnali su Krešimir Baranović (1. listopada 1956.) i Boris Papandopulo (3. listopada 1956.).

KVIZ, 16. III. 1988.

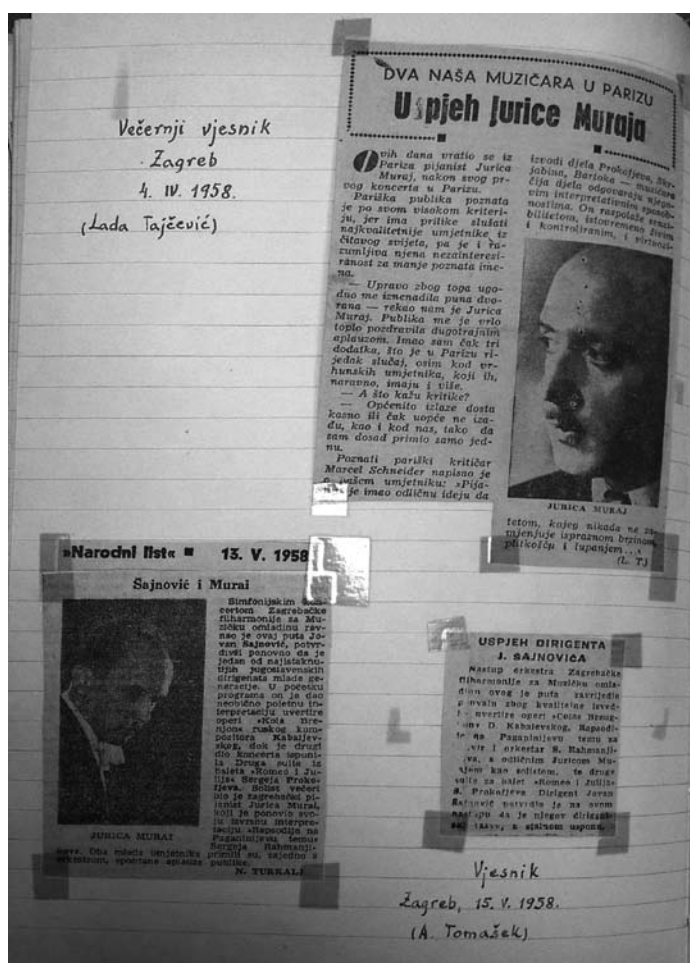
11

Sl. 2: Križaljka, Kviz, 16. ožujka 1988.

Bez datacije, ali uložen u knjigu 24, gdje se nalaze materijali iz 1989. i 1990. godine, nalazi se i strojopisni tekst Jurice Muraja *Croatian Piano Music till 1945*.

Kad je riječ o glazbenim kritikama, osvrtima i izvješćima, u ostavštini ih je oko 780 – preko 600 s područja bivše Jugoslavije i oko 160 iz drugih zemalja u kojima je Muraj gostovao. Uz većinu izreznanih kritika naveden je rukopisom izvor i datum, ali ima i slučajeva gdje nema tih podataka ili su samo djelomični.

Sl. 3: Unutrašnjost albuma s izreznanim novinskim kritikama

Uz manja odstupanja praćeno je kronološko načelo. Iznimno se pojavljuju krivo uložene kritike. Jedan od rijetkih takvih primjera jest kritika Krešimira Kovačevića o Murajevu nastupu na Muzičkom biennalu u Zagrebu 1963., koja je ulijepljena među kritike iz 1953. bez navođenja izvora, pa tako i bez datacije. Iz teksta je međutim jasno da je riječ o gostovanju Stravinskoga na drugom Muzičkom biennalu Zagreb 12. svibnja 1963. (datum se jasno spominje u samom tekstu), kada je i osobno nastupio u ulozi dirigenta Zagrebačke filharmonije, te o Murajevoj izvedbi *Stavaka za klavir* Igora Stravinskoga na istom koncertu. Kovačević je tada zaključio da u *Stavcima za klavir* Igora Stravinskog „pijanist Jurica Muraj nije imao uloge koja može da zablista. No njegov udio bio je od neprocjenjive vrijednosti, naročito u rješavanju složenih ritmičkih problema koji predstavljaju veliki kamen kušnje za svakog koncertanta.”³

Jedino zamjetnije odstupanje od kronološkog načela uočava se u fasciklu br. 25, koji se odnosi na razdoblje 1937. – 1950., dakle na doba Murajeva školovanja, što bi moglo značiti da je naknadno prikupljena relevantna građa.

Gdjekad su dešifrirani autori, a njihova imena dopisana su rukopisom. Iznimno se pojavljuje i kritika koja se ne odnosi na Muraja te primjerice intervju sa Stravinskim, vođen za vrijeme njegova boravka na Muzičkom biennalu u Zagrebu 1963., a objavljen 16. svibnja u *Vjesniku* (autorica Mirjana Buljan).⁴ Pretpostavlja se da je sam Muraj pohranio te priloge jer su njemu osobno bili vrlo zanimljivi. I, napokon, istaknimo da se i ovdje pokazuje Murajevo umjetničko i ljudsko poštenje jer se nije ustručavao pohraniti i one kritike koje nisu pozitivno ocjenjivale njegovo pijanističko umijeće, a kojih je, recimo to odmah, daleko manje od onih obojenih izvornim oduševljenjem. Istaknimo, napokon, i da je relevantan popis repertoara, nastupa, diskografije i glazbenih kritika napravila i u svojoj knjizi objavila Erika Krpan,⁵ a da u Odsjeku pohranjena ostavština tek očekuje stručnu arhivsku obradbu.

³ Krešimir KOVAČEVIĆ: Veče Igora Stravinskog. Prema bibliografiji što ju je sastavila Erika Krpan tekst je objavljen svibnja 1963. u *Borbi*. Usp. Erika KRPAN: *Muraj*, Varaždin: Varaždinske barokne večeri, 2000., 295.

⁴ Intervju je potpisan s M. Buljan. Autorica je u telefonskom razgovoru vođenom 3. veljače 2015. potvrdila svoje autorstvo.

⁵ Usp. *ibid.*, 97-150; 151-241; 265-271; 279-335. Budući da je ta bibliografija glazbenih kritika selektivnog tipa, registrirane su 582 jedinice.

Priča o pijanističkom umijeću Jurice Muraja, ispričana ovdje pohranjenim glazbenim kritikama, započinje još za njegovih učeničkih nastupa 1937. godine, a završava 1998.

U studenom te, 1937. godine u *Hrvatskom jedinstvu* autor potpisan s – lb. – proročanski je zaključio: „Jako su otskočila dva mala umjetnika Klimu [Klima!] Josip – violina i Muraj Jurica – klavir. U obojici tinja ona prava iskra umjetničkog plamena koja će se razviti u snažan plamen.“⁶

Samo tri godine kasnije Žiga Hirschler istaknuo je: „Murai naime muzicira u pravom smislu riječi, on svira sabrano, ležerno, gotovo bi kazali zrelošću, koja nije obična u tim mladim godinama.“⁷

Da se „iskra umjetničkog plamena“ razvila u „snažan plamen“, potvrđuje mnoštvo glazbenih kritika koje su uslijedile tijekom 60 godina Murajeva umjetničke karijere. Kad je 1966. Zvonimir Berković zaključio da „iako Jurica Murai nije u svoju svjetsku promociju uložio ni trećinu energije, propagandne invencije i žrtvovanog ponosa, koliko bi to trebao glazbenik jedne male zemlje, ipak se [...] nagomilala oko njegova imena nepregledna hrpa kritika. [...] Kad bi se netko potrudio da pročita sve te kritike (a one su u velikim količinama najdosadnije štivo na svijetu, jer svi kritičari rabe iste fraze) i kad bi pokušao naći jednu rečenicu kao zajednički nazivnik za čitavo to mnoštvo papira, onda bi vjerojatno zapisao: ‘Ovako kako g. Murai svira, skladatelj bi, da je živ, volio čuti, jer za tog hrvatskog pijanistu autor je mjerilo svih stvari a ne sredstvo.’“⁸

Mnoštvo kritika napisano nakon ovog teksta i nadalje potvrđuje Berkovićevu tvrdnju, a riječi koje se rabe u opisu Murajeva umijeća kao solističkog ili komornog glazbenika jednake su u domaćoj i inozemnoj kritici, koja obuhvaća priloge iz Austrije, Belgije, bivše Čehoslovačke, Francuske, Grčke, Italije, Mađarske, Nizozemske, Njemačke, Poljske, Rusije, odnosno bivšeg SSSR-a, Španjolske, Švedske, Švicarske. Ovdje izdvajamo samo neke termine, kojima ga je kritika *en général* obasipala:

⁶ Drugih bibliografskih podataka nema.

⁷ -žh- [Žiga HIRSCHLER]: Koncert Mješovitog zbora Varaždinske realne gimnazije, *Jutarnji list*, 31. svibnja 1940. „To je dokazao interpretacijom Scarlattijeve sonate u h-molu, te izvedbom Širolinih ‘Invencija’ i Debussyove ‘Arabeske’.“

⁸ Zvonimir BERKOVIĆ: Strojopisni tekst bez naslova, rukopisna zabilježba da je objavljeno u *Vjesniku*, 2. listopada 1966.

umjetnik istančana osjećaja, profinjenost, plemenitost, uravnoteženost, smirenost, briljantnost, tehnička savršenost, tehnička preciznost, pjesnik za klavirom, visoka izražajnost, impresivna izvedba, magistralna izvedba, bravuroznost, virtuoz izrazitog pijanističkog nerva, znalac stilske interpretacije, stilska čistoća, promišljenost, komornost, profinjeni smisao i osjećaj za stil, kultura interpretacije, visoki tehnički virtuozer, umjetnik visoke glazbene kulture itd.

Murajev istančani osjećaj za komorno muziciranje⁹ glazbena je kritika također uočila već u samim počecima njegova pijanističkog djelovanja. Tako je već 1953., u povodu prve izvedbe *Koncerta za dva klavira* Igora Stravinskog u tadašnjoj Jugoslaviji Nando Roje zaključio: „Kultura interpretacije, visoki tehnički virtuozer, a naročito skladnost i sporazumijevanje u zajedničkom muziciranju i stilskom prilaženju djelu, došli su do izražaja u izvedbi *Koncerta za dva klavira* Igora Stravinskog. Duo Maček – Murai upoznali su nas te večeri s jednim novim i po originalnosti svog autora zaista interesantnim djelom u interpretaciji, koja može konkurirati s bilo kojim stranim koncertnim podijumom.“¹⁰

Već se među prvim kritikama Murajevih nastupa s Vladimirom Ruždjakom uočava i ističe i njegov senzibilitet za solo pjesmu. Tako 1959. godine kritičar potpisan s V. završava svoju kritiku solističkog koncerta Vladimira Ruždjaka, održanog u Dubrovniku, sljedećim ulomkom: „Idealnog suradnika solista je imao u zagrebačkom pijanisti Jurici Muraju, koji je dao ne samo ritmički stabilnu i sinkrono preciznu pratnju, nego je samo klavirsku dionicu uzdigao na stepen, gdje ona sačinjava ravnopravnu polugu i dobija vid samostalnog činioca u oživljenju muzičkog djela.“¹¹

Zamjerke su, kako je već navedeno, mnogo rjeđe. Kao primjer poslužit će kritika objavljena u glazbenom časopisu *Sovetskaja muzyka*, što je, uostalom, rijedak primjer kritike objavljene u stručnom časopisu. Sve su

⁹ Glasoviti su bili njegovi nastupi u klavirskom duu s Ivom Mačekom, potom s Darkom Lukićem, a s Vladimirom Ruždjakom bavio se *Liedom*, kako ističe Erika Krpan, „s intelektualnog obzora koji nadmašuje glazbu kao umjetnost slušanja i vidi je u posvećenijem dosluhu s poetskim domašajem pjesnikova iskaza.“ Erika KRPAN: *Murai*, 94. O Maček – Murai duu usp. *ibid.*, 93; usp. i Alma ZUBOVIĆ: *Ivo Maček (1914.-2002.)*. *Glazbenički i skladateljski profil*, Zagreb: Leykam International d.o.o., 2014., 87-88.

¹⁰ Nando ROJE: [bez naslova], *Vjesnik*, 15. ožujka 1953.

¹¹ V.: Solistički koncert Vladimira Ruždjaka, *Dubrovački vjesnik*, 1. kolovoza 1959.

one većinom objavljivane u dnevnom tisku. O tada još mladom umjetniku autor L. Živov napisao je 1959. godine:

„U programu Jurice Muraja najveće su zanimanje izazvala djela jugoslavenskih skladatelja. ‘Sedam balkanskih igara’ Tajčevića imale su veliki uspjeh, uvjerljivo je prenesena njihova žanrovska i emocionalna jedinstvenost. S bljeskom je J. Muraj izveo živopisni i raskošan Papandopulov ‘Scherzo fantastico’. Bogato je bojama zazvučala Pintarićeva Fantazija i pastorala. Duhovito i precizno, s razumijevanjem stila, bile su odsvirane ‘Tri burleske’ Bele Bartoka (op. 8) i Scherzo Prokofjeva (op. 12).

Zvukovnošću i dinamikom sve je bilo ‘uspješno’ u Četvrtoj Skrjabinovoj sonati, ali je nedostajalo ritmičke slobode, istančanog ‘nerva’, određene urođenosti skrjabinškoga rubata. Interpretirajući klasiku (Scarlattijeve sonate u E-duru i G-duru, Bachovu Toccatu i fugu u D-duru, Beethovenovu Sonatu op. 111), J. Muraj je pokazao ‘solidnost’ tehnike, točnost fraziranja, zvukovnu raznolikost. No u svemu tome mi nismo osjetili blistavost, tu snagu uvjerenja, koja je tako privlačila publiku u njegovim predstavljanjima djela suvremenih autora.”¹²

Glazbenom kritikom prati se Murajeva 60-godišnja umjetnička karijera i iščitava svekoliki umjetnički profil, koliko je to moguće na temelju kritike učiniti, što je uočio i čitatelj potpisan s prof. Antun Novak, napisavši u *Vjesniku* 1987. godine sljedeće:

„U dva lista pročitao sam kritike dvojice kritičara o koncertu Jurice Muraia. Pročitavši obje kritike našao sam se na sto muka. Moram priznati da sam potpuno zbunjen tako kontradiktornim ocjenama jedno istog koncerta, istog djela i istog pijanista.

Može li, naime, Jurica Murai Beethovenovu sonatu op. 110 izvesti ‘[...] sa smislom za cjelinu i posebno odnjegovanim tonskim dijapazonom [...] i dovesti vlastitu glazbenu logiku do

¹² L.[Leonid Mihajlovič?] ŽIVOV: [Bez naslova], *Sovetskaja muzyka*, 23 (1. siječnja 1959.) [1], 142.

vrhunca suptilnosti u tišinama drugog stavka, te time stvoriti potpuni umjetnički doživljaj, podjednako intelektualan koliko i emotivan.' (kako piše jedan kritičar),¹³ i istodobno navedenu sonatu '[...] predstaviti u formi jednostrane forte-piano

ocjenjujemo

KONCERT

Potpun doživljaj

Uz solistički nastup zagrebačkoga klavirista Jurice Muraja u dvorani »Vatroslav Lisinski« u Zagrebu

Ozbiljnost, rad i iskustvo kralji su solistički nastup uglednog zagrebačkoga klavirista Jurice Muraja, koji se u dvorani »Vatroslav Lisinski« predstavio programom skladbi Ludwiga van Beethovena. Bio je to ujedro i uvod u godinu koja će zaključiti 1987. objektivnu od smeti borsnoga majstora, jednog od najvećih poznavaoca klavira i jednog od onih koji je pisao klavirsku glazbu za sva vremena. Takvom ju je nastupio objasniti Jurica Murai odabrali podjednako zanimljiv i zahtjevan program, objedinjen vremenskim, a time i stilskim odrednicama zajedništva.

Šest varijacija op. 34 u F-duru i Petnaest varijacija op. 35 u Es-duru s početka Beethovenova zrelog skladateljskog doba, te Sonate op. 110 u As-duru, odnosno op. 111 u c-molu što pripadaju majstorovim posljednjim djelima, umjetnik je odabrao očito s razumnim razlogom. Kao da je želio više pričati o autoru a manje o sebi i svojim uglednim.

U svakom slučaju, svatko od ukusa i dobra poznavanja cjelokupnog Beethovenova opusa mogao se složiti s izborom koji je ne samo težio serioznosti umjetnikova pristupa već i posebnom odnjoegovanom tonskim dijapazonom koji je Murajevu glazbenu logiku doveo do vrhunca suptilnosti u tišinama drugog stavka opusa 111. Bio je to potpuni umjetnički doživljaj, podjednako intelektualan koliko i emotivan, potvrdila interpretova ugleda i kontrole onih stvaralačkih zasada koje je Stančićeva škola utemeljila kao realnost zagrebačkog pijanznisa.

Dvije pak kasne sonate, među najstojevitijim skladateljevim tvorevinama u čitavu opusu, dojmile su se smislom za cjelinu i posebno odnjoegovanom tonskim dijapazonom koji je Murajevu glazbenu logiku doveo do vrhunca suptilnosti u tišinama drugog stavka opusa 111. Bio je to potpuni umjetnički doživljaj, podjednako intelektualan koliko i emotivan, potvrdila interpretova ugleda i kontrole onih stvaralačkih zasada koje je Stančićeva škola utemeljila kao realnost zagrebačkog pijanznisa.

Forma varijacija, svakako među najosjetljivijima u interpretaciji uopće, poprima je pod Murajevim prstima podatne sadržajne konotacije, otkrivajući umjetnikov istancan osjećaj za ravnotežu između pojedinih karakterno različitih varijacija.

Dvije pak kasne sonate, među najstojevitijim skladateljevim tvorevinama u čitavu opusu, dojmile su se smislom za cjelinu i posebno odnjoegovanom tonskim dijapazonom koji je Murajevu glazbenu logiku doveo do vrhunca suptilnosti u tišinama drugog stavka opusa 111. Bio je to potpuni umjetnički doživljaj, podjednako intelektualan koliko i emotivan, potvrdila interpretova ugleda i kontrole onih stvaralačkih zasada koje je Stančićeva škola utemeljila kao realnost zagrebačkog pijanznisa.

KAZALIŠTE *Vjesnik, 22. 1. 1987.*

Jurica Murai

26. ožujka 1927. u Varazdinu se rodio pijanist i pedagog Jurica Murai. Učenik prof. Svetislava Stančića, danas i sam profesor Muzičke akademije u Zagrebu, Murai je istaknuti solist i komorni muzičar. Interpretira širok repertoar baroka, klasičke, romantike i suvremenih djela, osobito domaćih autora. Uz mnoge recitale te nastupe s domaćim orkestrima, gostuje u Evropi i Kanadi, snima za naše i inozemne radio-stanice te ostvaruje gramofonske zapise svojih tumačenja.

Vjesnik, 1987.

Koncertna dvorana
»Vatroslav Lisinski«

utorak, 20. I. 1987. u 19,30 sati.

JURICA MURAI – klavir

Večer

Ludwiga van Beethovena

Klavirske večeri
Zajednička pretpлата

Sl. 5: Stranica iz albuma s ulijepljenom kritikom Jagode Martinčević

¹³ Jagoda MARTINČEVIĆ: Potpuni doživljaj, *Vjesnik*, 22. siječnja 1987., op. SMB.

zvučne slike neuzbudljivih trajanja i upravo minimalnih agogičkih uzleta i pomaka [...] ishitreno oživljavajući Beethovenovu notu, lišene bilo kakvog personaliteta i osmišljenije razgradnje višeslojne strukture majstora visoke bečke klasike.' (kako piše drugi kritičar).¹⁴

Pitam se da li je toliko kontradiktorna ocjena rezultat različitog doživljaja kritičara (što je onda s objektivnošću kritike?) ili je po srijedi nešto drugo? I, napokon, kako nakon tako subjektivnog prikaza uopće vjerovati glazbenim kritičarima?"¹⁵

Čitatelj je postavio jedno od ključnih pitanja, pitanje vjerodostojnosti glazbene kritike s obzirom na njezinu subjektivnost. Naime, svakoj bi kritici morala prethoditi stručna analiza na kojoj se zasniva kritičareva interpretacija rezultata te analize. Na tu, pak, interpretaciju utječu njegovi osobni doživljaji, intuicija, sklonosti, temperament, mentalitet, *milieu*, estetska, idejna i ideološka usmjerenja, ukus, pa čak i moda. Kako bi bila kreativan čin, što kritika u svojoj osnovi jest ili bi barem morala biti, ona mora biti i subjektivna. Stoga nije samo nemoguće zahtijevati od kritičara da potisne svoju osobnost nego je i nepoželjno jer, kako ističe Adorno, „[...] subjektivne reakcije kritičara, koje često i sam kritičar, da bi dokumentirao svoju suverenost, tumači kao slučajne, nisu suprotne objektivnosti suda, nego su njezin uvjet. Bez takvih reakcija“, tvrdi nadalje Adorno, „muzika se uopće ne može iskusiti.“ Napokon, složit ćemo se s Adornom, koji ključnu ulogu u tom procesu pridaje kritičarevu moralu, na temelju kojeg kritičar svoj dojam, „stalno ga konfrontirajući sa muzičkim fenomenom,“ uzdiže do objektivnosti.¹⁶

Pitanje vjerodostojnosti glazbene kritike osobito se nameće kad se glazbenu kritiku promatra kao glazbenohistoriografski izvor. Ona je naime u mnogim slučajevima, posebice u vremenima prije mogućnosti trajnog tonskog snimanja, bila zapravo jedini izvor informacija o repertoarima, vremenu i mjestima održavanja koncerata te o interpretativnim dosezima pojedinih glazbenih umjetnika.

¹⁴ Branko MAGDIĆ: Bljedoliki Beethoven, *Večernji list*, 21. siječnja 1987., op. SMB.

¹⁵ Antun NOVAK: Ocjene koje se potiru. Glazbena kritika i publika, *Vjesnik*, 6. veljače 1987.

¹⁶ Theodor W. ADORNO: Javno mnijenje i muzička kritika, *Izraz*, 7 (1963) 8-9, 155.

Dok se repertoar može iščitavati, pa je u tom smislu glazbena kritika i vjerodostojan glazbenohistoriografski izvor, kad je riječ o interpretaciji, ona to jednostavno nije, ili je se barem mora uzimati s određenim oprezom, o čemu ponajbolje svjedoče dvije citirane glazbene kritike Murajeva nastupa. S druge strane, iz glazbenih se kritika jasno iščitavaju Murajevi glazbeni afiniteti, odnosno njegov repertoar,¹⁷ koji u Murajevu slučaju razotkriva i od ranih dječaćkih dana izraženo zanimanje za hrvatsko glazbeno stvaralaštvo. Kako je poznato, već je na svojem drugom javnom nastupu 1938. godine izveo *Pastorellu* Fortunata Pintarića, koju je rado izvodio i kasnije, kako u Hrvatskoj tako i u inozemstvu. Premda su u središtu njegove pozornosti kao interpreta, s jedne strane, te cijenjenog redaktora, s druge, bila djela hrvatskih autora pretklasike i ranog romantizma, njegovoj kreativnoj znatiželji nisu bila strana ni djela nastala u 20. stoljeću.¹⁸ U svakom slučaju kritike svjedoče i o Muraju kao istaknutom promotoru hrvatske glazbe, kako one prošlih razdoblja tako i one suvremenije.

Kako je istaknuto, glede vrednovanja interpretativnih dosega, glazbena je kritika upitne vjerodostojnosti. U Murajevu slučaju ona, srećom, više nema presudno značenje, kao što ga je imala za generacije interpreta ranijih glazbenih epoha, pa čak i za neke koji su djelovali u prvoj polovini 20. stoljeća. Za razliku od primjerice istaknutog i za hrvatsku glazbenu kulturu vrlo zaslužnog dirigenta Friderika Rukavine (1878. – 1940.), koji tijekom bogate i raznovrsne djelatnosti¹⁹ nije uspio ovjekovječiti svoje interpretativno umijeće, te je napokon potonuo u zaborav,²⁰ Murai pripada generacijama čiji je umjetnički izraz, zahvaljujući razvoju različitih tehnologija trajnog snimanja zvuka – od radijskih snimaka i vinilnih gramofonskih ploča do kompaktnih ploča i interneta – dostupan i suvremenim slušateljima, pa tako i njihovoj ocjeni. Premda je živa izvedba sa svojom neposrednošću nezamjenljiv doživljaj, jedinstven i neponovljiv, trajne

¹⁷ Popis repertoara v. u: Erika KRPAN: *Murai*, 97-150.

¹⁸ O Muraju i hrvatskoj glazbi usp. *ibid.*, 87-96.

¹⁹ Bio je dirigent, ravnatelj ljubljanske i zagrebačke opere, redatelj, skladatelj i glazbeni pisac.

²⁰ Hubert Pettan pokušao ga je reafirmirati napisavši monografiju *Friderik Rukavina: Istaknuti hrvatski dirigent*, koju je dovršio 1983., ali je ostala u rukopisu. O toj knjizi v. Sanja MAJER-BOBETKO: Rukopisna knjiga *Friderik Rukavina: Istaknuti hrvatski dirigent* Huberta Pettana, *Arti musices*, 44 (2013) 2, 299-304.

snimke novih i tehnički usavršenih medija²¹ postaju relevantnijim izvorima u glazbenopovijesnim istraživanjima izvodilačke umjetnosti od glazbene kritike. Stoga će današnjem čitatelju i istraživaču glazbene kritike Murajeva umjetničkog umijeća prije poslužiti kao izvor spoznajâ o samom kritičaru i širem kontekstu njegova i Murajeva djelovanja nego o filigranski promišljenoj Murajevoj interpretaciji.

Summary

On Musical Criticism in Jurica Murai's Legacy Kept at the Division for the History of Croatian Music of the Croatian Academy of Sciences and Arts

Thanks to the donation of the family of the prominent Croatian pianist Jurica Murai (1927–1999), his legacy has been kept at the Division for the History of Croatian Music since June 2014. Its considerable part consists of 26 albums filled with pieces of musical criticism, concert reports, biographical articles, interviews, various news about Murai, announcements of concerts, texts for radio broadcasts, letters of thanks, translations of some foreign critical reviews, polemics, concert programmes, invitations to events, award citations, Murai's text *Croatian Piano Music till 1945*, and even a crossword with Murai's photo, etc.

Following the chronological principle, in the albums, there are ca. 780 reviews cut from various sources: over 600 from former Yugoslavia, and about 160 from other countries (Austria, Belgium, former Czechoslovakia, France, Greece, Italy, Hungary, Netherlands, Germany, Poland, former USSR, Spain, Sweden, Switzerland). A handwritten source and publishing date is added to most of the cut material. Still, there are some cases without those data.

The story on Murai's performing art told through that musical criticism starts in 1937, while he was just a boy, and

²¹ Možda je upravo tehnička nesavršenost, odnosno loša reprodukcija zvučnog zapisa u ranoj fazi snimanja, uzrokovala primjerice odbojnost Milke Trnine prema mogućnosti snimanja zvuka, što je, nažalost, rezultiralo izostankom bilo kakve snimke njezina znamenitog glasa i svjetski poznate interpretacije.

ends in 1998. In the criticism, Murai has been overwhelmingly recognized as a brilliant pianist of strong musical sensibility, as well as of respect for the composer's ideas.

In the article, the issue of credibility of musical criticism is also discussed. Exemplified by two entirely contrary critical reviews of the same Murai's concert, it has been shown that on the one hand, musical criticism may not be considered a trustworthy historiographical source for the music performance history, while on the other, it may be a reliable source of the data on repertoire, dates and places of concerts. Fortunately, Murai belonged to the generation whose interpretations are available on permanent recordings. Therefore, musical criticism on Murai would rather serve to a recent researcher of Murai's interpretative art as a source of the comprehension of the very critic and a wider context of his and Murai's activities than of the sophistication of Murai's interpretation.

DJELA HRVATSKIH SKLADATELJA 20. STOLJEĆA U OSTAVŠTINI AKADEMIKA JURICE MURAJA

Alma Zubović

U Republici Hrvatskoj nakon Drugoga svjetskog rata naglo se proširila mreža glazbenih škola. To je iziskivalo izdavanje najpotrebnije standardne glasovirske instruktivne literature radi popunjavanja praznina na tržištu. Na poticaj Muzičke naklade u Zagrebu, kao izdavača, profesori Muzičke akademije prihvatili su se dužnosti priređivanja takve literature. Time je omogućeno glazbenim školama da dođu do jeftinih, dobro obrađenih i pouzdanih udžbenika, a interpretatorima do kvalitetnih izdanja. Na tom su poslu radili: Svetislav Stančić, Ladislav Šaban, Marijan Feller, Darko Lukić, Ivo Maček, Petar Dumičić i Jurica Murai. Uza svu svoju dostojnu bogatu pijanističku djelatnost, akademik Murai nalazio je vremena i za redakcije notnih izdanja. Sustavnim radom na redigiranju i manje poznatih djela hrvatskih skladatelja za glasovir obogatio je naše spoznaje o hrvatskoj glazbenoj baštini i svoj repertoar. Jurica Murai „sam traži glazbu, sam je redigira i, dakako, svira provjeravajući u praksi prethodno obavljen posao.“¹ Smisao njegova redaktorskog posla bio je „u sviranju tih skladbi, u njihovom mjestu u repertoaru umjetnika, na programima koncerata, [...] i u propisanoj pedagoškoj literaturi.“²

Na temelju uvida u ostavštinu koju su popisale Vedrana Juričić i Vjera Katalinić,³ djela hrvatskih skladatelja 20. stoljeća mogu se svrstati u nekoliko skupina. Prva, *Tiskane skladbe*, sadrži i dva djela hrvatskih skladatelja 20. stoljeća koja je Murai redigirao i rado izvodio: *Sedam bagatela* Brune

¹ Erika KRPAN: *Murai*, Varaždin: Varaždinske barokne večeri, 2000., 53-54.

² *Ibid.*, 55-56.

³ *Popis materijala iz ostavštine akademika Jurice Muraja za donaciju Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti* (20. ožujka 2014.). Na svim notnim materijalima stoji pečat: Ostavština Akademika Jurice Murai / Prof. Elle Murai-Kovačić.

Bjelinskog (1952., Zagreb: Muzička naklada) i *Concertino za violinu i komorni orkestar* Natka Devčića (2000., Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti). U tiskanim djelima nema predgovora u kojem bi urednik dao informacije o skladbi, njezinu porijeklu i važnosti za povijest glazbe ili kritičke bilješke koja bi jasno dala informaciju o uredničkim odlukama i pri izvođenju pružila pomoć izvođačima savjetima kako da izvedu glazbu poštujući stilske odlike djela. Stoga nije jasno koje su oznake za pedal, dinamiku i artikulaciju u *Sedam bagatela* i u *Concertinu za violinu i komorni orkestar* urednikov ili skladateljev uradak. I dok se prstomet u *Sedam bagatela* tek ponegdje sugerira (slika 1), u sačuvanom tiskanom i rukopisnom klavirskom izvatku i dionici violine *Concertina* prstomet nije označen. Razlog bi mogao biti urednikovo saznanje da izbor prstometa ovisi o fizičkim predispozicijama izvođača.

Sl. 1: B. Bjelinski: 1. bagatela iz *Sedam bagatela*, t. 1-14.

U skupini *Redigirani prijepisi* nailazi se na šest skladbi Božidara Kunca i pet skladbi Svetislava Stančića.⁴ Ova skupina sadrži prijepise Jurice Muraja s minimalnom količinom zahvata koji se odnose na ispravljanje

⁴ Usp. Erika KRPAN: *Murai*, 264.

pogrešaka, a sasvim rijetko na sugeriranje kakvog pedala, prstometa ili interpretativnog rješenja. Stoga je na ovitku prijepisa četiriju skladbi Božidara Kunca (*Elegija u c-molu*, op. 46, *Šesnaest kompozicija*, op. 50, *Toccata*, op. 53 i *Dvije plesne improvizacije*, op. 57) redaktor vlastoručno upisao „(rev.)“ – revizija, ali nije unio i ime redaktora, kao da nije bio siguran podrazumijeva li učinjen zahvat redakciju ili ne. To se ne odnosi na Kuncovih *Šest kompozicija za klavir*, op. 56 (*Nedužni komadi*⁵), na čijem je ovitku Murai dopisao „(red.)“ – redigirao, bez navođenja imena redaktora, te na Kuncovu *Legendu za klavir*, op. 21, gdje nije ništa upisano.

U svih šest skladbi Božidara Kunca Murai redovito na početku crtovlja, običnom olovkom, ispisuje brojeve taktova. Redaktorove sugestije navedene su u uglatim zagradama i odnose se na: mjeru, ključ, snizilice, povisilice, pauze, *staccato*, triolu, kvintolu, oktavu, kraj pedala, akcente, lûk, točku za punktirani ritam i dinamiku (slika 2). Nije naodmet istaknuti i neke zabilješke:

Sl. 2: B. Kunc: *Toccata*, op. 53, t. 91-94.

- *Legenda za klavir*, op. 21: iznad t. 175 stoji: „akcenti ?“, a u čistopisu opaska: „od ovog mjesta nadalje akcenti (>) nisu dosljedno provedeni“.

⁵ Opaska: „Proizvoljni prijevod redaktora (J. Murai)“.

- *Elegija u c-molu*, op. 46: t. 16 (3. doba): „razrješilica u zagradi (opravdano bi bilo bez zagrade) dodana je rukopisom prof. S. Stančića“ ili t. 53, 1. doba: „snizilica dodana olovkom (rukopisom S. S.)“ (slika 3).

Sl. 3: B. Kunc: *Elegija u c-molu*, op. 46, t. 53.

Prstomet je djelomično ispisan u *Toccati*, op. 53, *Šest kompozicija za klavir*, op. 56 i u *Dvije plesne improvizacije*, op. 57. Na kraju nekih Kuncovih skladbi dopisano je trajanje kao u *Elegiji u c-molu*, op. 46 („circa 6 min.“) i *Toccati*, op. 53 („circa 6’’ uz opasku: „oznaka trajanja od autora“).

Iz prijepisa navedenih Kuncovih djela iščitavaju se posvete i mjesto ili vlasništvo originalnog rukopisa. *Legenda za klavir*, op. 21 (1933.), koja je sačuvana i u fotokopiji Kuncova originala, posvećena je Evgeniju Vulinu, dok je „originalni rukopis vlasništvo prof. Ive Mačeka“. *Elegija u c-molu*, op. 46 (1945.) posvećena je „Gospodinu prof. Stančiću“. Uz posvetu stoji opaska: „Čitav tekst naslovne strane pisan je rukopisom autora. Posveta prof. S. Stančiću odnosi se na ovaj primjerak (mijenja: skladba je posvećena Veri Račić (v. unutarju stranicu) 16.I.1945.“ Dvije skladbe Kunc je posvetio Aurori Mauro-Cottone: *Toccata*, op. 53 (1953.) i *Dvije plesne improvizacije*, op. 57 (Božić 1954.). Nadalje, na drugoj stranici *Toccate*, op. 53 (1953.) stoji opaska o porijeklu prijepisa: „Muzička akademija u Zagrebu, Klavirski odjel; Knjižnica S. Stančić br. 1881 → to je fotokopija originalnog rukopisa (autografa; i vrijedi kao autograf)“. I na naslovnici *Šesnaest kompozicija*, op.

50 (Oslo, 1. – 15. kolovoza 1951.) stoji opaska: „Prepisano iz originalnog rukopisa (Muz. akad. u Zagrebu, Klavirski odjel, Knjižnica S. Stančića br. 1879)“, dok na zadnjoj stranici piše uz „(Transp. 21. VIII)“ opaska: „znači da je ova skladba bila koncipirana u nekom drugom tonalitetu (op. red.).“

Slično je i s grupom djela Svetislava Stančića unutar koje je najveći posao učinjen na *Sonati u Es-duru*. U zaglavlju ove skladbe Jurica Murai naznačio je „prijepis i revizija“ nastojeći „pojmom ‘revizija’ odrediti srednje rješenje između pukog prijepisa i redakcije.“⁶ *Sonata u Es-duru*, koju je Murai izvodio na svojim solističkom koncertima, sačuvana je u fotokopiji autografa i u prijepisu samo prvoga i četvrtog stavka. Na zadnjoj stranici *Sonate* slijede redaktorove napomene⁷ iz kojih se iščitava i sljedeće:

„Izvršio sam paginaciju, a na početku svakog reda redni broj takta, posebno za svaki stavak (u originalu). Također sam ispravio malobrojne, ali evidentne grješke ili propuste crvenom olovkom.

Primjedbe, koje su malobrojne, ili varijante (koje su samo moguće) zabilježio sam samo u ovom svom prijepisu.“

U ostalim Stančićevim skladbama, koje su sačuvane u Murajevim prijepisima, nema većih redaktorskih zahvata. Za dvije Stančićeve skladbe,

⁶ Erika KRPAN: *Murai*, 264.

⁷ Slijede napomene Jurice Muraja u cijelosti:

„I. stavak: Rukopis vjerojatno autorov, no drugačiji od uobičajenog. (Sličan ili gotovo sličan kod nekih ostalih skladbi). Sve oznake za fraziranje, dinamiku i agogiku od autora uneseno crvenim tušem. Prstometa nema osim po jedan u taktovima 222. i 224. Pedal nigdje nije označen.

II. stavak: Rukopis autorov. Dinamska oznaka samo u t. 40 i 58 (akcent: >). Nikakovih drugih oznaka.

IV. stavak: Rukopis autorov. Oznake za fraziranje, dinamiku i agogiku također od autora, kao i prstometi. Pedala nema u čitavoj sonati.

Rukopis I. stavka pisan je crnom tintom (ili tušem). Rukopis II. i IV. stavka pisan je običnom (grafitnom) olovkom.“

Prekriženi dio: „III. stavak – koji bi vjerojatno bio Scherzo (ili tome slični stavak) za sada nije pronađen.“

Nastavak: „Izvršio sam paginaciju, a na početku svakog reda redni broj takta, posebno za svaki stavak (u originalu). Također sam ispravio malobrojne, ali evidentne grješke ili propuste crvenom olovkom.

Primjedbe, koje su malobrojne, ili varijante (koju su samo moguće) zabilježio sam samo u ovom svom prijepisu.

Prijepis i reviziju izvršio III – VII 1993. Jurica Murai“.

Dvije etide i Valcer, navedeno je „uredio: J. Murai“. U *Preludiju i fugi a 3 i Varijacijama* (kraj *Finala*) ima prijedloga izmjena, *ossia*, tj. alternativnih rješenja koja se mogu svirati umjesto izvornog zapisa.

U skupini *Naknadno (novo) nađeno (rukopisi, obrade, prijepisi)* sačuvani su Murajevi prijepisi djela Ive Mačeka (*Sonatina za klavir i Sonata za klavir*), Borisa Papandopula (*Igra – Scherzo fantastico i Igra iz opere Sunčanica*, op. 50c), Brune Bjelinskog (*Toccata*) i Božidara Kunca (*Koncert za klavir i orkestar u h-molu*, op. 22). U prijepis ovih djela Murai je djelomično u okrugle zagrade unio prstomet i sugestije za povisilice, razrješilice, pedal, akcente, artikulaciju, dinamiku i tempo.

Dvije Mačekove skladbe za glasovir, *Sonatina i Sonata*, probudile su zanimanje Jurice Muraja. Te skladbe Murai je studirao i vjerojatno izrađivao sa svojim studentima, ali ih nije javno izvodio. *Toccatu* Brune Bjelinskog Murai je rado svirao kao i *Koncert za klavir i orkestar u h-molu*, op. 22 Božidara Kunca te *Igru – Scherzo fantastico* Borisa Papandopula.

Od Kuncova *Koncerta za klavir i orkestar u h-molu*, op. 22, koji je 1975. izveo i izvukao iz zaborava,⁸ u ostavštini je pronađena samo dionica klavira. Običnom olovkom, energičnih pokreta, ispisan je prstomet, dinamika ili dionice instrumenata koji sviraju prije nastupa klavira, a na kraju je kemijskom olovkom dodana i opaska: „glissando po autorovoj snimci“ (slika 4).

Igra – Scherzo fantastico sačuvana je u prijepisu Jurice Muraja i u fotokopiji originala. Također se nailazi i na fotokopiju tiskane *Igre* iz opere *Sunčanica*, op. 50c (1936. Zagreb: Centralna zadruga jugoslavenskih autora) s posvetom: „J. Murai, osobni poklon Borisa Papandopula“.

Skupina *Originali (ili fotokopije autografa (?))* sadrži sljedeća djela bez ikakvih redaktorskih intervencija: dvije fotokopije originala Vladimira Ruždjaka: *3 pjesme na tekstove kineske lirike* za srednji glas i klavir (*Noć u šatoru*, *Crna zastava i Laka pjesma*; prijevod: Z. Gorjan), čistopise *Četiriju plesnih prizora za klavir* Frana Lhotke s dopisanim trajanjima,⁹ *Gudbe za kolo Horvatsko* (prema zapisima Vatroslava Lisinskog iz 1847. godine) Ive Lhotke-

⁸ Erika KRPAN: *Murai*, 61-62.

⁹ Na kraju svakog prizora dopisano je običnom olovkom trajanje: „I. – 2 – 3', II. – 3' – 4', III. – 5 minuta, IV. – 4 – 5'“; na naslovnici piše: „I. – traje 3', II. – traje 3', III. – traje 5', IV. – traje 5'; 16 min“.

Kalinskog i *Preludija i fuge na ime Bach* za klavir Ive Kirigina, te fotokopije čistopisa *Sonatine za glasovir* Anđelka Klobučara, *Proljetne suite* Ive Paraća i litografiju partiture *Koncerta za klavir (za lijevu ruku) i orkestar* Bogdana Gagića.

Sl. 4: B. Kunc: *Koncert za klavir i orkestar* u h-molu, op. 22, kraj skladbe.

U ovoj skupini nalaze se i djela Božidara Širole, iz čijeg je opusa Jurica Murai imao na repertoaru tri invencije iz zbirke *24 dvoglasne invencije u svim dur i mol premetima*. U ostavštini su pohranjene 1., 2., 3., 8., 9. i 18. invencija, od kojih je ona treća zastupljena dva puta u čistopisu i vidljivo studirana (slika 5). U njoj su običnom olovkom ispisane oznake za dinamiku, pedal, prstomet i artikulaciju. Na iste zahvate nailazi se u tri skladbe Brune Bjelinskog: *Capriccio* (Rondo), *Intermezzo* i u dva stavka Iz *'Suite'* (na neke teme iz Korčule), koje je studirao, no ne i uvrstio u svoj repertoar. Slična je sudbina zadesila i treći stavak *Sonate za klavir* Milka Kelemena u kojem je, u crnim tušem ispisanom čistopisu, zalijepio korigirana tri ulomka ispisana plavim tušem.

Sl. 5: B. Širola: 3. *invencija*, t. 1-22.

Nakraju ću spomenuti i skupinu *Skladbi s posvetom*, koju je obitelj Kren zadržala i naknadno ljubazno ustupila.¹⁰ U ovoj skupini nailazimo na već

¹⁰ Fotokopije prvih stranica djela i dva pisma dostavljeni su Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti 17. rujna 2014.

spomenuta tiskana djela koja je Murai redigirao i uvrstio u svoj repertoar: *Sedam bagatela* Brune Bjelinskog¹¹ s posvetom skladatelja: „Dragom Jurici, prvi primjerak u znak velike zahvalnosti i prijateljstva, odani Bruno (17 – V – 1952)“ i *Igru* iz opere *Sunčanica*, op. 50c Borisa Papandopula na kojoj je Murai zapisao: „Poklon autora, Borisa Papandopula 3. travnja 1975. g. (Pri likom nastupa u III. gimnaziji, Kušlanova ul. 52.) (Svirao ovo djelo autor u Karlovcu 2. travnja 1975. u „Klubu mladih“). Po njegovim riječima bila je ova skladba napisana originalno za klavir, kasnije orkestrirana i preuzeta u *Sunčanicu* (vlastita izjava u Karlovcu, 2.4.1975.). J. Murai, osobni poklon Borisa Papandopula.“

Od Papandopulovih djela Murai je često izvodio i *Contradanzu* za klavir (1931. Zagreb: Vlastita naklada). U sačuvanom izdanju iščitavaju se njegove studijske intervencije u odnosu na prstomet, pedal, dinamiku i sl. Srdačna posveta glasi: „Dragom Jurici na uspomenu na naše zajedničke nastupe – (Zagreb – Napulj – Solun) odani Boris Papandopulo (25. IX. 1960.)“

Autograf skladbe Emila Cossetta *Pentatonske varijacije za klavir*, koju je Murai uvrstio u repertoar, sadrži zapis skladatelja: „Dragi Jurice, evo tog prepisa s kojim ne želim ni na koji način utjecati na tvoj izbor, jer ono što je za tebe dobro bit će i za mene. Uz pozdrav, Emil. P.S. U ovim je varijacijama pentatonika najusporednije izražena zvukom GAMELLANA, što je uvelike ovisno o pedalu, pa ti želim jedino na to skrenuti pažnju, posebno na prvoj strani.“ Od Emila Cossetta Murai je dobio na dar i dvije tiskane skladbe: *Sonatinu za klavir* (1969., Zagreb: Udruženje kompozitora Hrvatske) s posvetom „Jurici Muraju u znak prijateljstva, Cossetto (Zgb, 1969.)“; i *Pastoralnu suitu za klavir* (1969., Zagreb: Udruženje kompozitora Hrvatske) s posvetom „Prvom interpretu Jurici Muraju, u znak zahvalnosti i prijateljstva, Cossetto (Zgb, 1969.)“. Uz ove dvije Cossettove skladbe priloženo je i pismo,¹² iz kojeg saznajemo za diskretnu želju skladatelja da se *Sonati-*

11 Upisano trajanje: 9 – 10’.

12 Slijedi pismo Emila Cossetta:

„Dragi Jurice,

[...] eto još nekoliko redaka uz priložene note.

U više sam navrata zaželio da ti ih donesem ili pošaljem, ali mi se uvijek činilo da bi to moglo djelovati kao makar i diskretna aluzija na moju želju da to eventualno snimiš. Naravno, ta želja postoji, ali potpuno mogu shvatiti da svaki čovjek više manje planira

na snimi te da je *Pastoralnu suitu za klavir* Murai već snimio. Navedeni podaci o snimci i prvom interpretu Cossettove *Pastoralne suite* vrlo su važni jer dopunjuju njegov reproduktivni profil, koji je prikazala Erika Krpan u monografiji *Murai*.¹³

U ovoj skupini djela nailazi se i na tiskani *Capriccio u A-duru*, op. 38 Božidara Kunca (Zagreb: Albini), koji je skladatelj posvetio Murajevoj supruzi Elli Kovačić. Iz priložene fotokopije vidljivo je da je djelo studirano i dopunjeno prstometom, oznakama za dinamiku i pedal, no – prema navodima u monografiji Erike Krpan – nije ušlo u Murajev repertoar.¹⁴

Od priloženih djela neka je Murai dobio u tiskanom izdanju od autora s posvetom, ali ih nikada nije javno izveo. Spomenimo *Improvizaciju na popularnu temu za klavir*, op. 77 Zvonimira Bradića (Zagreb: Društvo hrvatskih skladatelja – Ars Croatica) s posvetom: „Jurici Muraju uz prijateljski pozdrav Zvonimir Bradić (12. V. 1980.)“, zatim *Preludij za klavir u b-molu* („U spomen žrtvama fašizma“) Brune Pristera (1960., Zagreb) s posvetom: „Dragom prijatelju i kolegi Jurici Muraju za uspomenu Bruno Prister“, 5 *preludija* iz op. 14 za klavir Petra Dumičića (1942., Zagreb) s posvetom: „Jurici Muraju Petar Dumičić (Zagreb, 30 XI 49)“ i *Serenatu moga života* Antuna Dobronića (Zagreb: Savez kompozitora Jugoslavije, Udruženje kompozitora Hrvatske) s posvetom: „Dragom mladom kolegi prof Muraj-u na poklon! Autor (Zagreb 15 – X – 55)“.

S druge strane, neka sačuvana djela hrvatskih skladatelja 20. stoljeća Murai je i praisveo. Najistaknutija je skladba *Balada za klavir i orkestar* Nat-

svoj rad, da bi se mnogo toga htjelo uraditi što se nikad ne stigne. Ipak, ti si mi dosta pomogao oko ovih dviju stvarčica, a 'Pastoralnu' si pred 20 g. čak i snimio, pa ja mislim red da ti kao prijatelju pošaljem, 'u znak priznanja i zahvalnosti' po jedan otisak, te da ti se i posebno zahvalim za pomoć. Mnogo srdačnih pozdrava Keki, a tebi još i hvala od Emila“

Dopisano rukom:

„Dragi Jurica, došavši iz kazališta kući, ustanovio sam da je ova 'KUVERTA' još uvijek doma – ta imao sam uvijek kompleks da ti se namećem, te sam oklijevao s odašiljanjem. Zato ti se izvinjavam što prilikom našeg posljednjeg razgovora nisam znao ispravno kako stoji s ovim notama. U svakom slučaju hvala ti na obećanju, a s Vu...(nečitko!) sam stvarno (još u aprilu) postigao dogovor, da ti prigodom onog snimanja ne prave materijalnih zapreka. SONATINU je pred više od 1 godinu snimio STIPICA.“

¹³ Usp. Erika KRPAN: *Murai*, 104, 122, 251, 265.

¹⁴ *Ibid.*, 108.

ka Devčića (1957., Zagreb: Udruženje kompozitora Hrvatske), od koje je sačuvana klavirska partitura s posvetom: „Prvome izvodiocu *Balade* – Jurici M. od Natka (Zgb, 15. 11. 57.)“. *Baladu* je Jurica Murai praisveo uz pratnju Državnog simfonijskog orkestra pod ravnanjem Friedricha Zauna 27. listopada 1954. (Zagreb: Dvorana *Istra*), a kasnije i snimio.¹⁵ Djelo je nakon prve izvedbe donijelo puno uspjeha i skladatelju i izvođaču.

Suita za klavir solo *Kaleidoskop '74'* Borisa Papandopula bila je posvećena prvom interpretu Jurici Muraju. Uz autograf je u ostavštini priloženo i pismo Borisa Papandopula,¹⁶ u kojem se uočavaju skladateljeve upute za

¹⁵ *Ibid.*, 95.

¹⁶ Slijedi pismo Borisa Papandopula (Opatija, 25. kolovoza 1974.) u cijelosti:

„Dragi Jurice,

konačno sam dovršio i obećanu klavirsku kompoziciju koju Vam eto šaljem. Ne sjećam se više za koju priliku ste to od mene tražili, da li je to za onaj koncert posvećen djelima pok. Božidara Kunca i mene, ili je to za moje komorno veče 11. decembra popodne povodom moje 50. godišnjice stvaralačkog rada. Tako nešto mi je u nacrtu programa pisao i g. Pibernik u ime Društva skladatelja Hrvatske. Sad glavno je: kompozicija je eto dovršena i u Vaše 'zlatne' ruke! Mislim da nekih naročitih tehničkih, ni drugih problema nema, sve skupa traje oko 20 minuta (nemojte se prestrašiti na ovih 44 stranica! ali je, kako vidite, vrlo široko napisano i nisam 'štedio' notni papir!), - uglavnom sam otprilike naznačio metronomske oznake, a sve skupa treba svirati veoma slobodno i kao neku veliku improvizaciju. One crvene notice, to su udarci dlanovima po drvenim djelovima klavira, a one debele crte su udarci dlanovima po tipkama obično u najdubljim i najvišim položajima klaviature.

Prije nekoliko dana poslao sam g. Bašiću na adresu Zag. Filharmonije i gotovu partituru mog 'POP-KONCERTA' za dva klavira i orkestar (praisvedba 11. decembra kako znate). Možda da se s njim konzultirate radi prepisa. Mislim da bi trebalo napisati oba klavira zajedno pa dati napraviti fotokopiju. Ima mnogo sitnih nota, kopista bi morao jako precizno i pregledno da piše. Uostalom vidjet ćete i sami. Kako u dogledno vrijeme ne dolazim u Zagreb (krajem mjeseca putujem u Italiju) to Vas molim, da se svakako stavite u vezu sa Mo Bašićem i da zajedno pregledate partituru i dogovorite sa kopistom kako će prepisati da Vam bude preglednije i lakše za studij. Koncert traje oko 25 minuta.

I tako su mi ove ferije opet prošle u radu (po ovoj nesnosnoj vrućini i sparini!), kako u 'mrčenju notnog papira', tako i u sudjelovanju na ljetnim igrama u Dubrovniku i Splitu, pa ću se sada – kad sam dovršio sve obveze prema Vama – konačno malo i odmarati!

Čuo sam da je Darko veoma slabo sa zdravljem, jako mi je žao, - vjerojatno ćete za moj 'POP-KONCERT' morati uzeti drugoga partnera! Vjerujem da će Vam se djelo dopasti, svakako ima interesantnih mjesta i 'štimunga'. Orkestralni je sastav isto malo neobičan: samo violine i kontrabasi, alt-Saxofon, tri trube i tri pozaune i regimenta šlagwerka!

U to ime želim Vam dobru zabavu i barem ponešto 'optimizma'."

izvedbu: „svirati veoma slobodno i kao neku veliku improvizaciju. One crvene notice, to su udarci dlanovima po drvenim dijelovima klavira, a one debele crte su udarci dlanovima po tipkama obično u najdubljim i najvišim položajima klavijature.“ U notama je Murai dopisao: „Autorova uputa (usmena): čitav ciklus u veoma slobodnoj interpretaciji“. *Kaleidoskop '74'* Murai je djelomično praisveo 13. studenoga 1974. na Jugoslavenskoj muzičkoj tribini u Opatiji (Hotel Imperial), dok je integralna praisvedba bila 21. kolovoza 1979. u Hvaru u sklopu Hvarskih ljetnih priredbi (klausar franjevačkog samostana).

Akademik Jurica Murai kao pijanist odabirao je zanimljiv program velikoga stilskog raspona, kroz čije je izvođenje do punog izražaja dolazila njegova izvođačka sposobnost. Isticao se preciznom tehnikom i muzikalnošću te istančanim glazbenim ukusom. Kao interpret beziznimno se pridržavao originalnog notnog zapisa i svih u njemu sadržanih oznaka, što potvrđuju i rezultati istraživanja djela hrvatskih skladatelja 20. stoljeća u njegovoj ostavštini pohranjenoj u Odsjeku za povijest hrvatske glazbe Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Utvrđeno je da ostavština sadrži 42 djela iz pera dvadesetorice hrvatskih skladatelja, Murajevih suvremenika. Uočeno je da je neka djela Murai detaljno studirao i javno izvodio, osobito ona koja su karakterno odgovarala njegovim interpretativnim nagnućima. Stoga ne čudi da je među zastupljenim djelima hrvatskih skladatelja 20. stoljeća najviše onih koji su se u svom stvaralaštvu ili u dijelu opusa nadograđivali na tradiciju, poput Božidara Kunca, Brune Bjelinskog, Borisa Papandopula ili Natka Devčića. Međutim, „za mlađe skladatelje – posebno to vrijedi za one čiji je opus stasao na tekovinama avangarde – Murai nije pokazivao praktički interes“¹⁷, što je vidljivo iz posjedovanja, ali ne i javnog izvođenja istih, kao naprimjer skladbi Milka Kelemena.

Dopisano rukom: „Kad pristupite studiju, vjerojatno će Vam ... (nečitko!) za duže vremena biti 'dosta' Papandopula!... Molio bi Vas još, da mi malom karticom javite da ste note u redu primili! To je naravno opet moj jedini i originalni primjerak! Uz tople i srdache pozdrave gdje KEKI od svih nas, vaš stari i uvijek odani Boris“.

¹⁷ Erika KRPAN: *Murai*, 89.

PRILOG: Popis djela hrvatskih skladatelja 20. stoljeća u ostavštini akademika Jurice Muraja

1. Bruno Bjelinski (1909. – 1992.)

1. *Capriccio (Rondo)*
2. *Intermezzo*
3. dva stavka iz 'Suite' (na neke teme iz Korčule)
4. *Sedam bagatela* (2 x)
5. *Toccata*

2. Zvonimir Bradić (1904. – 1997.)

1. *Improvizacija na popularnu temu za klavir, op. 77*

3. Emil Cossetto (1918. – 2006.)

1. *Pentatonske varijacije za klavir*
2. *Pastoralna suita za klavir*
3. *Sonatina za klavir*

4. Natko Devčić (1914. – 1997.)

1. *Balada za klavir i orkestar* (klavirska partitura)
2. *Concertino za violinu i komorni orkestar*

5. Antun Dobronić (1879. – 1955.)

1. *Serenata moga života*

6. Petar Dumičić (1901. – 1984.)

1. *Pet preludija iz op. 14 za klavir*

7. Bogdan Gagić (1931.)

1. *Koncert za klavir (za lijevu ruku) i orkestar*

8. Milko Kelemen (1924.)

1. *Sonata za klavir, 3. stavak*

9. Ivo Kirigin (1914. – 1964.)

1. *Preludij i fuga na ime Bach za klavir*

10. Anđelko Klobučar (1931.)

1. *Sonatina za glasovir*

11. Božidar Kunc (1903. – 1964.)

1. *Capriccio u A-duru, op. 38*
2. *Dvije plesne improvizacije, op. 57*
3. *Elegija u c-molu, op. 46*

4. *Koncert za klavir i orkestar u h-molu*, op. 22
5. *Legenda za klavir*, op. 21
6. *Šesnaest kompozicija*, op. 50
7. *Šest kompozicija za klavir*, op. 56 (*Neduzni komadi*)
8. *Toccata*, op. 53

12. Fran Lhotka (1883. – 1962.)

1. *Četiri plesna prizora za klavir*

13. Ivo Lhotka-Kalinski (1913. – 1987.)

1. *Gudba za kolo Horvatsko* (prema zapisima Vatroslava Lisinskog iz 1847. godine)

14. Ivo Maček (1914. – 2002.)

1. *Sonata za klavir*
2. *Sonatina za klavir*

15. Boris Papandopulo (1906. – 1991.)

1. *Contradanza*
2. *Igra iz opere Sunčanica*, op. 50c (2 x)
3. *Kaleidoskop '74' za klavir*
4. *Igra – Scherzo fantastico*

16. Ivo Parać (1890. – 1954.)

1. *Proljetna suita*

17. Bruno Prister (1909. – 1996.)

1. *Preludij za klavir u b-molu* („U spomen žrtvama fašizma“)

18. Vladimir Ruždjak (1922. – 1987.)

1. *Tri pjesme na tekstove kineske lirike*

19. Svetislav Stančić (1895. – 1970.)

1. *Dvije etide*
2. *Preludij i fuga a 3*
3. *Sonata u Es-duru*
4. *Valcer*
5. *Varijacije*

20. Božidar Širola (1889. – 1956.)

1. *24 dvoglasne invencije u svim dur i mol premetima*

Summary

Works by Croatian Composers of the 20th Century in the Legacy of Jurica Murai, Fellow of the Croatian Academy of Sciences and Arts

Jurica Murai (1927–1999), Fellow of the Croatian Academy, was a distinguished Croatian pianist, teacher and editor. His legacy, kept at the Croatian Academy of Sciences and Arts, Division for the History of Croatian Music, includes works by Croatian composers as well. The objective of this paper is to present works by Croatian composers of the 20th century, kept in the legacy of Jurica Murai, as well as his attitude towards a portion of Croatian contemporary music of his time. Principal tasks of this research stem from selected sheet music materials, their analysis and elaboration.

Bilješke o autorima

Vedrana Juričić (1954.), muzikologinja i knjižničarska savjetnica, upraviteljica Knjižnice HAZU u Zagrebu. Do 2006. bavila se teorijom i praksom kataložno-muzikološke obradbe rukopisnih muzikalija te sudjeluje u domaćim projektima za notnu katalogizaciju i međunarodnom projektu RISM. U području knjižničarstva bavi se digitalnim repozitorijima. Godine 2009. pokreće Digitalnu zbirku HAZU, od 2013. do 2016. koordinira suradnju HAZU u EU projektu Europeana Cloud (eCloud). (vea@hazu.hr)

Tamara Jurkić Sviben (1973.), pijanistica i znanstvena novakinja na Učiteljskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Diplomirala je klavir u klasi akademika Jurice Muraja 1995. godine na Muzičkoj akademiji u Zagrebu te na istoj ustanovi stekla magisterij umjetnosti u klasi prof. emer. Vladimira Krpana 2006. godine. Doktorirala je kroatologiju na temu hrvatske glazbene baštine glazbenika židovskoga podrijetla. Osim toga, bavi se proučavanjem klavirske literature hrvatskih skladatelja te istražuje mogućnosti glazbene motivacije u početnom čitanju i pisanju na hrvatskome jeziku, u sklopu kolegija Metodika hrvatskoga jezika. (tamara_jurkic@yahoo.com)

Vjera Katalinić (1955.), muzikologinja, znanstvena savjetnica u trajnome zvanju i upraviteljica u Odsjeku za povijest hrvatske glazbe HAZU, naslovna redovita profesorica na Odsjeku za muzikologiju Muzičke akademije Sveučilišta u Zagrebu. Znanstvenički interesi: glazba 18. i 19. stoljeća, hrvatski glazbeni arhivi i zbirke. Voditeljica europskog projekta HERA: "Music Migrations in the Early Modern Age: The Meeting of the European East, West and South" (2013. – 2016.). (fides@hazu.hr)

Koraljka Kos (1934.) umirovljena je profesorica Muzičke akademije Sveučilišta u Zagrebu i od 1991. redovita članica Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Istražuje hrvatsku glazbenu baštinu u europskom kontekstu. Objavila je knjige *Musikinstrumente im mittelalterlichen Kroatien* (1972.); *Dora Pejačević. Život i djelo* (1982.; njem. 1987.; engl./hrv. 2008.); *Pavlini zbornik 1644.*, kritičko izdanje (koautorica zajedno s A. Šojatom i V. Zagorcem; 1991.); *Hrvatska umjetnička popijevka* (2014.). Autorica je i brojnih znanstvenih i stručnih studija i članaka.

Erika Krpan (1942.), u sedamdesetima prošloga stoljeća glazbena kritičarka *Vjesnika* i *Telegrama*, u osamdesetima tjednika *Studio* i *Danas*. Voditeljica Muzičkog informativnog centra KDZ, ravnateljica Koncertne direkcije Zagreb, urednica u izdavačkoj tvrtki Cantus d.o.o. Urednica više publikacija, autorica brojnih tekstova, osobito s tematikom hrvatske glazbe 20. stoljeća, monografija *Murai* (2000.) i *Vladimir Ruždjak, tragom glazbe* (2009.) te zbirke eseja *Riječ između tonova* (2011.). Članica je Hrvatskog društva skladatelja (1990. – 1992. predsjednica) i Hrvatskog muzikološkog društva.

Sanja Majer-Bobetko (1952.), muzikologinja, znanstvena je savjetnica u trajnom zvanju u Odsjeku za povijest hrvatske glazbe Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu, članica uredništava časopisa *Arti musices* i *Gitara* te upravnog odbora Hrvatskoga muzikološkog društva. Bavi se hrvatskom glazbenom historiografijom i kritikom 19. i 20. stoljeća. (smb@hazu.hr)

Tatjana Mihalić (1975.), muzikologinja, knjižničarska savjetnica, voditeljica je Zbirke muzikalija i audiomaterijala u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu. Doktorica je informacijskih znanosti i predsjednica RILM-ove komisije za Hrvatsku. Bavi se glazbenom građom u knjižnicama, aspektima njene zaštite i očuvanja u analognom i digitalnom obliku te digitalnim glazbenim zbirkama u kontekstu nacionalnih knjižnica. (tmihalic@nsk.hr)

Alma Zubović (1970.), doktorica muzikologije, profesorica je savjetnica iz Glazbene umjetnosti u X. gimnaziji "Ivan Supek" u Zagrebu, voditeljica Stručne radne skupine za državnu maturu iz Glazbene umjetnosti i vanjska suradnica Odsjeka za glazbenu pedagogiju Muzičke akademije Sveučilišta u Zagrebu. Bavi se hrvatskom povijesti glazbe 20. stoljeća, osobito reproduktivnom djelatnošću istaknutih predstavnika tzv. zagrebačke pijanističke škole, unapređenjem obrazovnog sustava u Republici Hrvatskoj kroz proces suradničkog učenja u kurikularnom pristupu i profesionalnog usavršavanja nastavnika Glazbene umjetnosti srednjih škola. (almaz@yahoo.com)

Kazalo imena

A

Adorno, Theodor W. 101
Agosti, Guido 49
Anglés, Rafael 39, 40
Anić, Vladimir 47, 60
Antić, Branka 66, 77
Arma, Paul 20, 26
Askenase, Stefan 48

B

Babin, Viktor 20
Bach, Johann Sebastian 13, 15, 20, 23,
25, 26, 51, 55, 98
Bachmann, Walter 80
Banković, Deniza 56
Baranović, Krešimir 92
Barth, Karl Heinrich 56
Bartók, Béla 20, 39, 56, 58, 98
Bašić, Mladen 115
Bašić, Zvezdana 49, 52
Beethoven, Ludwig van 12, 13, 15, 19,
20, 49, 51, 63, 65, 98, 101
Berković, Zvonimir 11, 12, 96
Bersa, Blagoje 20
Bezić, Jerko 31, 40, 45, 75
Bjelinski, Bruno 20, 33, 35, 36, 46, 55,
64, 106, 110, 111, 113, 116, 117
Böszörményi-Nagy, Béla 47, 60
Bradić, Zvonimir 114, 117
Brahms, Johannes 20, 39
Brunner, Wolfgang 66, 69
Buljan, Mirjana 95
Bülów, Hans von 56
Busoni, Ferruccio 11, 39
Byrd, William 39

C

Chopin, Frédéric 20, 51
Cimarosa, Domenico 35
Cortot, Alfred 49
Cossetto, Emil 113, 114, 177
Cramer, Johann Baptist 70, 71, 77

Cramer, Wilhelm 70
Czerny-Stefanska, Halina 48

Č

Čaušević, Merima 58-60

D

Debussy, Claude 52, 96
Dešpalj, Pavle 79
Devčić, Natko 21, 33, 46, 64, 106, 115,
116, 117
Dobronić, Antun 114, 177
Drewnowski, Marek 48
Drzewiecki, Zbigniew 56
Dumičić, Petar 105, 114, 177

E

Ebner, Leopold 33, 34, 46, 56, 64, 72-76,
77, 79, 80

F

Fajdetić, Vladimir 91
Farnaby, Giles 39
Feller, Marijan 105
Filjak, Ranko 49, 91, 92
Flies Šimatović, Mira 50

G

Gagić, Bogdan 36, 111, 117
Gamulin, Ida 58
Giesecking, Walter 48
Gilels, Emil 48
Glodić, Veljko 88
Gluck, Christoph Willibald 63
Gorjan, Zlatko 110
Gotovac, Pero 33
Grieg, Edvard 39
Gruden Vladimir 47, 49, 60
Gruden Zdenka 47, 49, 60
Gušić, Dora 92
Gvozdić, Pavica 49, 50, 91

H

Halavanić, Marko 45
Harnoncourt, Nikolaus 14
Haydn, Joseph 20, 39, 63
Hess, Myra 48
Hirschler, Žiga 96
Hoffmeister, Franz Anton 64
Horowitz, Vladimir 48
Horvat, Stanko 20
Hubad, Samo 92
Hughes, Lorna 22, 26

J

Jarnović, Ivan 34, 35, 46, 64, 66, 70, 71, 75
Jazbec, Mirko 33
Jugović, Hrvoje 58
Juričić, Vedrana 29, 31, 105, 121
Jurkić, Tamara → Jurkić Sviben, Tamara
Jurkić Sviben, Tamara 47, 48, 56, 58, 121

K

Katalinić, Vjera 31, 32, 34, 63, 105, 121
Kehr, Günter 23, 25, 26
Kelemen, Milko 36, 111, 116, 117
Kirigin, Ivo 36, 111, 117
Kirkpatrick, Ralph 38, 48, 55, 56
Klajzner, Ivana 31
Klima, Josip 79, 95
Klobučar, Anđelko 111, 117
Kodály, Zoltán 20
Kos, Koraljka 10, 79, 121
Kovačević, Krešimir 95
Kovačić, Ella → Murai, Ella
Kovačić-Murai, Ella → Murai, Ella
Kren, Zvonimir 9, 29, 31, 46
Kren, Silvija 31
Krpán, Erika 11, 22-24, 26, 31, 34, 40, 47, 49, 50, 60, 75, 95, 97, 102, 105, 106, 109, 110, 114, 116, 122
Krpán, Vladimir 45, 49, 50, 52, 91
Kuhač, Franjo Ksaver 72, 75

Kunc, Božidar 20, 35, 36, 46, 56-58, 106-108, 110, 111, 114-117

L

Landowska, Wanda 48
Lhotka, Fran 36, 110, 118
Lhotka-Kalinski, Ivo 20, 36, 110, 118
Ligeti, György 36
Lisinski, Vatroslav 35, 76, 110
Liszt, Franz 12, 20, 23, 39, 40, 52
Livadić, Ferdo 33, 34, 46, 56, 64, 64, 76, 79, 80
Longo, Alessandro 38, 56
Lorković, Melita 20, 52, 92
Lukić, Darko 23, 49, 92, 97, 105
Lutosławski, Witold 23

M

Maček, Ivo 20, 35, 46, 92, 97, 105, 108, 100, 118
Magdić, Branko 99, 100
Majer-Bobetko, Sanja 91, 102, 122
Malcolm, George 48
Mantuzari, ?.. 42
Martinčević(-Lipovčan), Jagoda 4, 100
Martín y Soler, Vicente 64
Matolić, Marina 56
Matovinović, Natalija 92
Mauro-Cottone, Aurora 108
Mendelssohn-Bartholdy, Felix 19, 22, 26
Messiaen, Olivier 23
Meštrović, Sretna 50
Mihalić, Tatjana 17, 30, 40, 122
Morris, David 70
Moszkowski, Moritz 39
Mozart, Wolfgang Amadeus 12, 20, 33, 46, 54, 55, 58, 63-65
Müller, Hans-Christian 23, 25, 26
Murai, Ella (rođ. Kovačić; Murai-Kovačić; Kovačić-Murai; Murai-Kovačić) 9, 18, 29, 31, 43, 56, 61, 91, 92, 105, 114

N

Neumeyer, Fritz 23, 25, 26
Nietzsche, Friedrich 79
Nikolić, Maja 56
Ninić, Tonko 24, 26
Novak, Antun 98, 99, 101

O

Ozgijan, Petar 20

P

Paisiello, Giovanni 63
Papandopulo, Boris 20, 35, 36, 46, 92,
98, 110, 113, 115, 116, 118
Parać, Ivo 111, 118
Pejačević, Dora 33-38, 46, 58, 64, 65, 79,
80, 87-89
Pettan, Hubert 102
Pibernik, Zlatko 115
Pintarić, Fortunat 34, 35, 46, 65, 76, 98,
102
Pirker, Pero 91, 92
Pleyel, Ignaz 63
Polanski, Petar 75
Polić, Branko 91
Polić, Milan 59, 60
Požgaj, Višnja 91
Prister, Bruno 114, 118
Prokofjev, Sergej 98
Prošev, Toma 20

R

Račić, Vera 108
Radić, Stjepan 49, 91, 92
Rahmanjinov, Sergej 12, 92
Resti, Toma 34, 46, 65, 66, 68, 69, 70,
75, 77
Roje, Nando 97
Rossini, Gioachino 58
Rudan, Pavao 30
Rukavina, Friderik 102
Ruždjak, Vladimir 36, 79, 97, 118
Ružičková, Helena 48

S

Sandart, Joachim von 63
Sauer, Emil 56
Scarlatti, Domenico 13-15, 36, 38, 39-
41, 46, 48, 55, 56, 96, 98
Schiff, András 48
Schubert, Franz 51
Schumann, Robert 51
Sgrizzi, Luciano 48
Simonović(-Sequi), Ivanka 48
Singer, Hans Wolfgang 63
Skrjabin, Aleksandar 12, 52, 98
Solymos, Péter 56
Somogy Murai, Dragica 48
Sorkočević, Antun 35, 66, 77
Sorkočević, Luka 34, 35, 46, 64, 66, 67,
69, 75, 77
Srebotnjak, Alojz 20
Stahuljak, Mladen 20
Stančić, Svetislav 11, 15, 20, 34-36, 38,
46-50, 56, 58, 88, 90, 92, 105, 106, 108,
109, 118
Stefanska-Lukowicz, Elzbieta 48
Stipanović, Pepa 75
Stockmann, Bernhard 23, 25, 26
Stravinski, Igor 39, 40, 95, 97
Szymanowski, Karol 56, 57

Š

Šaban, Ladislav 35, 49, 69, 72, 74, 75,
77, 79, 105
Šantek, Predrag 56
Šaula, Dorđe 91
Širola, Božidar 36, 96, 111, 112, 118
Štolcer Slavenski, Josip 20
Šulek, Stjepan 20

T

Tajčević, Marko 98
Telemann, Georg Philipp 35
Trnina, Milka 103

U

Ulrich, Boris 20, 23

V

Valente, Giuseppe 70

Vaulin, Evgenij 108

Verlet, Blandine 48

Verona, Eva 20, 26

Vidaković, Albe 66

Vidulin-Orbanić, Sabina 58, 60

Vimpolšek, Ana 56

Vrgoč, Hrvoje 47, 60

Vukdragović, Mirjana 92

W

Wagner, Richard 58

Z

Zajc, Ivan 33, 46, 56, 64, 76, 79, 80

Zaun, Friedrich 115

Zubović, Alma 97, 105, 122

Ž

Živov, L.[Leonid Mihajlovič?] 98

(Kazalo sastavila: Sara Ries)

Muzikološka ostavština Jurice Muraja
Musicological Legacy of Jurica Murai

Izdavač
Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti
Trg Nikole Šubića Zrinskog 11, HR-10000 Zagreb

Za izdavača
Akademik Pavao Rudan, glavni tajnik

Urednice
Vjera Katalinić
Sanja Majer-Bobetko

Tehnička urednica
Martina Bratić

Lektorice
Maja Silov Tovernić
Gorka Radočaj

Grafičko oblikovanje
Ranko Muhek

UDK klasifikacija
Nataša Daničić

Naklada
200 primjeraka

Tisak
Tiskara Zelina d.d.

Tiskanje dovršeno u prosincu 2016.